

ОДБРАНА

МАГАЗИН МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ СЦГ

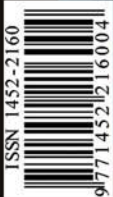
Генерал-потпуковник Љубиша Јокић
новоименовани начелник ГШ ВСЦГ

**ПОВЕЋАЊЕ УГЛЕДА
ВОЈСКЕ**

Досије
**АФЕРА
ПАНЦИР**

Интервју
МАТИЈА БЕЏКОВИЋ

О КРУШКАМА И КАМЕЊУ

Новинско-издавачки центар

„ВОЈСКА”

ПРЕПОРУЧУЈЕ
КАПИТАЛНО
ИЗДАЊЕ

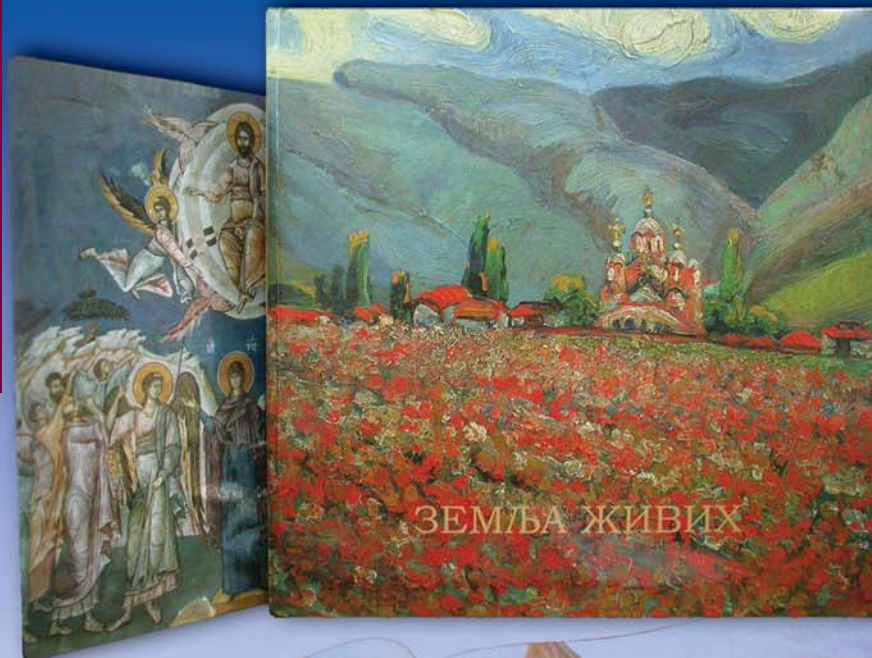
ЗЕМЉА ЖИВИХ

310116

Аутори: Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан

Угледни аутори Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан написали су текст за репрезентативно издање „ЗЕМЉА ЖИВИХ” који је дат у двојезичном слогу на српском и енглеском језику. Писан је на темељу потврђених чињеница и поткрепљен до сада необјављиваним историјским документима који појашњавају сложеност теме. Реч је о генези српско-албанских односа у 19. и 20. веку. Корени садашњих (не)прилика дубоки су више од две стотине година и неопходно је добро их изучити како би неке актуелне појаве биле много јасније. Прецизан научни приступ теми, јасна методологија истраживања и свима разумљива писана реч јесу додатне вредности књиге која садржи поуке и за наредне генерације. Благослов за штампање књиге дао је Патријарх српски господин Павле. Књига је врхунски опремљена, у тврдом повезу, смештена у кутију, обима 372 стране, формата 28,3 x 29 цм. Цена књиге је 7.560,00 динара.

Наручбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: НИЦ „Војска”, Катанићева 15, 11000 Београд. Књига се може набавити и у нашој књижари – у Београду, Васина 22

НИЦ „Војска”, Катанићева 15, 11000 Београд тел: 011/3401-227, телефакс: 011/3615-488. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЧБЕНИЦА

Наручујем примерака књиге: „ЗЕМЉА ЖИВИХ”

по укупној цени од 7.560,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред) 2) на кредит у месечних рата (највише 6) по динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наручбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 200 динара. Купци на кредит достављају административну забрану (обаразац се добија од НИЦ „Војска”) оверену у Војној пошти или предузећу у коме су запослени. Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац..... (име, очево име, презиме)

Матични број грађана Број личне карте

издате у МУП

Улица и број

Место и број поште Телефон

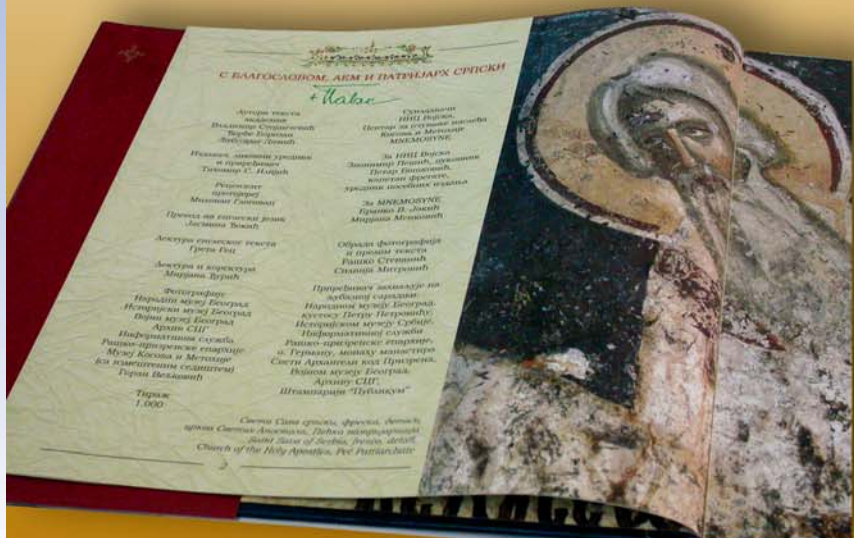
Датум Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у (назив ВП или предузећа)

Улица и број

телефон Место и број поште

МП Овера овлашћеног лица

ГЕНЕРАЛ ЉУБИША ЈОКИЋ НОВИ НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА ВСЦГ

У Београду је 6. октобра одржана 24. седница Врховног савета одбране (ВСО), којом је председавао председник Србије и Црне Горе Светозар Маровић.

У складу са досадашњом праксом организацијско-мобилизацијских промена и објективним критеријумима подмлађивања војног кадра, ВСО је донео одлуку о пензионисању свих генерала и адмирала рођених 1952. године и раније. Сходно томе, Савет је одлучио да пензионисање досадашњег начелника Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковника Драгана Паскаша, вицеадмирала Михаила Жарковића, генерал-мајоре Светка Ковача, Владимира Пејака, Добросава Радовановића, Божимира Пилчевића и контраадмирала Слободана Рајчевића.

За новог начелника Генералштаба Војске Србије и Црне Горе Врховни савет одбране именовао је генерал-мајора Љубишу Јокића.

Врховни савет одбране донео је одлуку о унапређењу генерал-мајора Љубише Јокића у чин генерал-потпуковника, а пуковнике Здравка Поноша и Драгана Колунџију унапредио је у чин генерал-мајора.

Врховни савет одбране размотрио је информацију Министарства одбране о проблемима финансирања ВСЦГ, констатујући потребу квалитетног и континуираног финансирања и оценио да је неопходна хитна координација Министарства одбране и Министарства финансија држава чланица, на основу чега би се са председницима влада држава чланица на наредној седници размотрила обавеза обезбеђења адекватног финансирања ВСЦГ.

У том контексту, Савет је закључио да на дужностима помоћника министра одбране, у чијој су

надлежности послови буџета и финансија, као и на дужностима три надлежна начелника и једног заменика у Управи за финансије и буџет Министарства одбране, нису распоређени кадрови из Црне Горе.

Прихватајући информацију Управе за буџет и финансије Министарства одбране, закључено је да су војне поште ЦВМУ "Мељине" и Кумбор из Црне Горе уплаћивале своје приходе Рачунском центру Министарства одбране, из кога су исплаћивани добављачи из Србије за те војне субјекте у Црној Гори.

Разматрајући информацију о модернизацији и опремању ВСЦГ, ВСО је констатовао нужност модернизације ВСЦГ у складу са стандардима Партнерства за мир, те да ће се то питање разматрати на наредним седницама Савета са председницима влада држава чланица, када ће на дневном реду бити и извори финансирања те модернизације.

Врховни савет одбране је добио информацију од Министарства одбране да су надлежне службе Министарства потпуно ангажоване у искључењу сваке могућности да се пензионисани генерал Ратко Младић крије у војним објектима или да га било који део активне Војске штити.

Разматрана су и друга питања из надлежности Врховног савета одбране.

У раду седнице, поред чланова Врховног савета одбране, председника СЦГ Светозара Маровића, председника Србије Бориса Тодића и председника Црне Горе Филипа Вујановића, учествовали су министар одбране СЦГ Првослав Давинић, заменик министра одбране СЦГ Вукашин Мараш и досадашњи и новоименовани начелник Генералштаба ВСЦГ генерали Драган Паскаш и Љубиша Јокић. ■

Генерал-потпуковник Љубиша Јокић рођен је 24. септембра 1958. у Плаву, Република Црна Гора. Завршио је Ваздухопловну војну академију и највише војне школе. Пилот, дугогодишњи наставник летења, носилац златног летачког знака и звања инструктора летења.

До сада обављао, између осталог, дужности команданта авијацијске бригаде, команданта Аеродрома "Голубовци", начелника Војног кабинета председника државне заједнице СЦГ, секретара Врховног савета одбране СЦГ и помоћника министра одбране за људске ресурсе.

Новоименовани заменик начелника Генералштаба ВСЦГ генерал-мајор Здравко Понош рођен је 3. новембра 1962. у Книну, Хрватска. Завршио је Војнотехничку академију. Дипломирани инжењер електротехнике, магистрирао на Електротехничком факултету у Београду и завршио Краљевски колеџ за одбрамбене студије у Лондону.

До сада је обављао, између осталог, командне дужности у јединицама за електронско извиђање и противелектронска дејства и друге дужности у управама Генералштаба и Министарства одбране. Од 2004. године је начелник Управе за међународну војну сарадњу Министарства одбране СЦГ.

ОДБРАНА

Гласило Министарства одбране Србије и Црне Горе

Први војни лист у Србији „Ратник“
изашао је 24. јануара 1879. године

Указом председника Србије и Црне Горе
НИЦ „Војска“ је поводом
125 година војне штампе,
24. јануара 2004. године,
одликован Орденом Вука Караџића,
другог степена

Издавач

Новинско-издавачки центар “ВОЈСКА”
Београд, Катанићева 15

Начелник НИЦ “ВОЈСКА”

Звонимир Пешић, пуковник

Главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног и одговорног уредника

Раденко Мутавић

Помоћник главног и одговорног уредника

Драгана Марковић

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Слободан Вучић
(дописник из Подгорице), Душан Глишић (друштво),
Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (прилози),
Душан Мариновић, Зоран Миладиновић, потпуковник
(дописник из Ниша), Нада Милошевић,
Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана),
Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Милан Милошевић, др Драган Симеуновић
Себастијан Балаш, Игор Васиљевић,
Југослав Влаховић, Предраг Милићевић,
Миљан Милкић, Никола Оташ, Будимир М. Попадић,
др Светозар Радишић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар), Нада Станковски

ТЕЛЕФОНИ

Начелник 3615-036, 39-279
Главни и одговорни уредник 3615-302, 33-209
Редакција 3615-290, 3615-239, 3615-295,
23-808, 23-810

Дописништво Ниш 018 509-481, 21-481
Дописништво Подгорица 081 483-443, 42-443

Маркетинг 3615-502

Претплата 3615-297, 39-129

ТЕЛЕФАКС 3615-488

АДРЕСА

11000 Београд, Катанићева 15
пошт.пр. 06-1015

e-mail

redakcija@beotel.yu

redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НИЦ “Војска”

Претплата

За припаднике МО и ВСЦГ преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара. За остале (до краја године)
тримесечно 540 динара

Штампа “ПОЛИТИКА” АД, Београд, Македонска 39

ЦИП – Каталогизација у публикацији

Народне библиотеке Србије

ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

СНИМЉО ЗВОНКО ПЕРГЕ

САДРЖАЈ

АКТУЕЛНО

Генерал-потпуковник Љубиша Јокић,
новоименовани начелник ГШ ВСЦГ
ПОВЕЋАЊЕ УГЛЕДА ВОЈСКЕ _____ 6

ТЕМА

Реформа система одбране
**ИСКОРАК КА МЕЂУНАРОДНИМ
СТАНДАРДИМА** _____ 10

Политички оквир Стратегијског прегледа одбране
**ЈАЧАЊЕ БЕЗБЕДНОСНЕ
АРХИТЕКТУРЕ** _____ 14

ИНТЕРВЈУ

Матија Бећковић
О КРУШКАМА И КАМЕЊУ _____ 18

ОСВРТ

На маргини војне обавезе
СТАЗА ИЗГУБЉЕНИХ КОРАКА _____ 23

ОДБРАНА

Заједничка вежба морнарица СЦГ и Италије
С ОНЕ СТРАНЕ ЈАДРАНА _____ 24

Шездесеттрећа у процесу реформе
НОВО ДОБА ПАДОБРАНСТВА _____ 28

Реформски ребус цивилне заштите Србије
ОДМЕРАВАЊЕ РИЗИКА _____ 32

Нова војничка униформа М03 (2)
ТЕСТИРАЊЕ ПОКРЕТА _____ 35

ДОСИЈЕ

Набавка војне опреме
АФЕРА ПАНЦИР _____ 38

ПРИЛОГ

КАТАЛОГ ИЗДАЊА НИЦ “ВОЈСКА” _____ 41

ПОВЕРЕЊЕ

Прину о реформи система одбране настављамо и у овом броју. На реду је јавна расправа о законодавном оквиру тог процеса, односно о сету дуго очекиваних закона који ће се ускоро наћи пред посланицима Скупштине Србије и Црне Горе. Део теме броја јесте и анализа политичког оквира Стратегијског прегледа одбране, документа који представља један од најзначајнијих корака у стварању стратегијског основа за реформу система одбране и Војске Србије и Црне Горе.

Чињеница да су ти важни документи сада дошли на ред говори да се реформски процес тек захуктава, а какве су трагове резони реформе оставили у 63. падобранској бригади прочитаћете у тексту о том елитном саставу ВСЦГ, који ових дана обележава шездесет година постојања.

На значај правилног сагледавања и вредновања историје, пречицом до смисла, указује академик Матија Бећковић у ексклузивном интервјуу за наш лист поводом предстојећег сајма књига у Београду.

У историју нас враћа и Иван Ђурковић, наш легендарни спортски ас, сећањима на златно доба "Партизана".

О актуелном тренутку војног позива сведочи пуковник Винко Марковски, а каква нас будућност чека у трећем добу говори врућа друштвена тема о реформи пензионог система.

Отворили смо и други досије. Реч је о афери "Панцир", односно о набавци војне опреме од "Производње Миле Драгић" из Зрењанина, која ће, по свему судећи, свој епилог имати на суду. Став о томе дао је и Врховни савет одбране.

Добили смо новог начелника Генералштаба и његовог заменика, а о будућем министру одбране одлучиваће се, како је најављено, на првом заседању Скупштине државне заједнице.

Подршка коју сте нам после изласка првог броја "Одбране" указали бројним телефонским позивима, писмима и телеграмима охрабрује редакцијски тим и потврђује да смо на добром путу да остваримо нашу мисију. Радују нас ваше похвале и признања да смо, како то новинари воле да кажу, направили добру новину. Али још више нас радују ваше примедбе, сугестије, предлози и критике, јер су, верујемо, упућене добронамерно. Циљ нам је заједнички – да "Одбрана" буде још боља. Не само ова коју сад држите у рукама и која ће и убудуће редовно стизати на ваше адресе него и одбрана државне заједнице СЦГ, што је наш заједнички задатак.

Дакле, не штедите нас. Нека ваш суд буде још строжи. Пишите нам шта бисте желели да прочитате између корица вашег магазина, а наредних дана ћете то моћи и да кажете уредницима и новинарима "Одбране" у непосредном сусрету приликом представљања новог гласила Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе у Нишу, Подгорици, Крагујевцу, Београду, Новом Саду и Тивту, на Факултету цивилне одбране, Војној и Полицијској академији.

Хвала на поверењу.

ДРУШТВО

Реформа пензијског система
ПОВЕЋАЊЕ СТАРОСНЕ ГРАНИЦЕ ————— 46

Пуковник Винко Марковски
ХОД ПО МИНСКОМ ПОЉУ ————— 49

СВЕТ

Глобализација и војна регионализација
САРАДЊА ИЛИ НОВИ НЕСПОРАЗУМИ — 52

Одбрана од транснационалне агресије
РАТ БЕЗ ФРОНТА И ПОЗАДИНЕ ————— 55

Посматрачи Оебс у контроли наоружања
ПУТОКАЗ ЗА САРАДЊУ ————— 58

ТЕХНИКА

Међународна изложба НВО у Лондону
УЛАЗНИЦА ЗА НОВА ТРЖИШТА ————— 61

Топ-хаубица 155 мм НОРА Б-52
ГВОЗДЕНА ЛЕДИ ————— 63

Ратне игре у историји
ОЛОВНИ ВОЈНИЦИ НАШИХ ДАНА ————— 66

КУЛТУРА

Изложба сатова у Музеју примењене уметности
САЧУВАНО ВРЕМЕ ————— 68

ФЕЉТОН

Економско ратовање и пословна шпијунажа (2)
ГЛОБАЛНА ИМПЕРИЈА ————— 70

СПОРТ

Иван Ђурковић ексклузивно за "Одбрану"
ПОБЕДА ЧАСТИ И УМЕЋА ————— 76

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК ЛЉУБИША ЈОКИЋ
НОВОИМЕНОВАНИ НАЧЕЛНИК ГШ ВСЦГ
О ПРИОРИТЕТИМА У РАДУ
НА НОВОЈ ДУЖНОСТИ

ПОВЕЋАЊЕ УГЛЕДА ВОЈСКЕ

Мој први задатак као начелника Генералштаба ВСЦГ биће подизање реда и дисциплине у Војсци, поштовање и извршавање обавеза, подизање нивоа обуке команди и јединица, уз стриктно поштовање важеће нормативно-правне регулативе. Све то усмерено је ка једном циљу – да се повећа углед Војске у друштву.

Само неколико дана после одлуке Врховног савета одбране о именовану нових челних људи Војске Србије и Црне Горе, генерал-потпуковник Љубиша Јокић, новоименовани начелник Генералштаба, одазвао се нашој молби да читаоцима "Одбране" саопшти који су његови приоритети у раду на новој дужности, проблеми са којима се Војска тренутно суочава и како види путеве за њихово решавање.

Господине генерале, шта ће бити ваш први задатак после пријема дужности начелника Генералштаба?

– Мој први задатак као начелника Генералштаба ВСЦГ биће подизање реда и дисциплине у Војсци, поштовање и извршавање обавеза, подизање нивоа обуке команди и јединица, уз стриктно поштовање важеће нормативно-правне регулативе. Све то усмерено је ка једном циљу – да се повећа углед Војске у друштву.

Свестан сам да реализација тог циља не зависи само од Војске и Генералштаба већ и од стручне и материјалне подршке, у првом реду Министарства одбране као ресорног органа Савета министара за систем одбране, али и осталих органа државне заједнице Србија и Црна Гора и влада држава чланица.

Наравно, Генералштаб ће учинити све да на најбољи начин изврши све задатке из функционалне надлежности, користећи сопствене потенцијале. Тих потенцијала има, и наћи ћемо начин да они дођу до изражаја.

Који су, по Вашој оцени, најзначајнији проблеми са којима се ВСЦГ данас суочава?

– Функционисање Војске СЦГ, познато је, знатно оптерећују бројне тешкоће, које мање или више утичу на стање борбене готовости и морала припадника Војске. Веома брзо сагледаћемо и анализирати све проблеме, и оне које је могуће решити на нивоу Генералштаба решаваћемо енергично и без

одлагања. Међутим, најзначајнији проблеми нису у нашем домену и њихово решавање је у надлежности Министарства одбране, Савета министара и влада држава чланица, а једно од кључних питања, које по свом значају највише утиче на стање у Војсци и узрокује остале проблеме, јесте финансирање потреба ВСЦГ.

Рад и активности јединица и установа Војске, подсетио бих, заснивају се на одговарајућим плановима донетим на основу важеће правне регулативе. Ти планови су обавезујући у раду Војске и од њихове реализације зависи ниво обучености и способности команди, јединица и установа за спровођење своје улоге у систему одбране. Ти планови, најчешће, немају финансијску подршку, што је разлог за њихову редукацију и одустајање од бројних активности, уз вођење рачуна да се обезбеди извршење оних задатака који су од виталног значаја за функционисање Војске. При томе, Војска је у досадашњем раду често била принуђена да се знатно ослони и на коришћење расположивих потенцијала и унутрашње резерве. Међутим, све је теже обезбедити услове за основно функционисање Војске, јер је њено финансирање проблем с којим се боримо годинама уназад, са све израженијом негативном тенденцијом.

Изградња система одбране и његово довођење на захтевани ниво јесте наш императив, јер се тиме стварају услови за спровођење уставне улоге ВСЦГ и укључивање наше земље у међународне безбедносне интеграције. Генералштаб ће се укључити у тај процес свим расположивим капацитетима и дати свој допринос реализацији тог циља. Очекујем да свој допринос дају и остале структуре, јер је стварање модерног и ефикасног система одбране земље наш заједнички циљ.

Како видите наставак процеса реформи ВСЦГ?

– Тај процес је увелико у току, а улога Генералштаба у њему је кључна. У досадашњем периоду постигнути су значајни резултати и извршене фундаменталне промене у концепту одбране и организације Војске. Те резултате оценили су позитивно како компетентни домаћи стручњаци, тако и страни војни фактори. Међутим, пред нама је много значајних задатака које треба извршити да се тај процес спроведе до краја. Несумњиво да ће материјални фактор више него до сада, може се рећи и пресудно, утицати на наставак и ток реформи у наредном периоду.

Снимко Горан СТАНКОВИЋ

Значајан услов за наставак реформи јесте квалитетна нормативно-правна регулатива. До сада су донети основни општи акти, али је неопходно донети још неке прописе како би се заокружила та област и створио одговарајући законодавни амбијент за наставак и спровођење реформи. То је задатак надлежних стручних служби Министарства одбране, и према мојим сазнањима на тим законским решењима се убрзано ради.

Очекује нас наставак реорганизације Генералштаба у складу са утврђеним плановима и према усвојеној динамици; стварање услова за укључивања Војске у међународне интеграционе токове, према одлукама надлежних органа; изналажење одговарајућих кадровских решења, с ослонцем на млади, перспективан кадар, који је у стању да одговори на реформске захтеве; опремање Војске савременим борбеним системима, наоружањем и опремом, у функцији спремности да се брзо и успешно одговори на безбедносне изазове, а у складу са могућностима друштва и државе; реализација многобројних других активности које воде ка остварењу нашег циља, а то је модеран и ефикасан систем одбране.

Изградња одговарајућег система цивилне и демократске контроле Војске, такође, представља део реформског процеса. Као помоћник министра одбране били сте у прилици да потпуно сагледате значај људских ресурса у процесу реформе ВСЦГ?

– Један од најзначајнијих фактора за успешно спровођење реформе ВСЦГ јесу управо људски ресурси и наш стратегијски задатак је да се обезбеди попуна њених редова квалитетним професионалним кадром. Као досадашњи помоћник министра одбране могу да кажем да Војска располаже великим бројем врхунских професионалаца, који су спремни да изврше све постављене задатке, одговоре на савремене изазове и захтеве које пред њих поставља процес реформе. Неопходно је истаћи и одређене проблеме који могу утицати на ток реформе, које треба, колико то могућности дозвољавају, елиминисати.

Први проблем јесте превремени одлив кадра из Војске, без права на пензију. Последњих година тај одлив је већи од прилива, а последица је стално смањење квалитетног кадра. При томе треба имати у виду чињеницу да велики број професионалних припадника Војске који одлази из њених редова има мање од 40 година живота, а међу њима је чак 40 одсто лица са највишим академским и високошколским образовањем. Процес стварања таквог кадра је дугорочан и захтева велика финансијска и друга улагања. Напомињем да је школовање једног пилота еквивалентно структури трошкова за 40 инжењера школованих у грађанству.

Други проблем јесте попуна Војске војницима по уговору. Увођење те категорије професионалних припадника, као решење својствено савременим армијама, у нашим условима није дало очекиване резултате због чињенице да је реч о неатрактивном занимању, које ангажује људе у најбољим годинама, са неизвесношћу запослења после службе у Војсци и са примањима која су непримерена напорима, одговорности и ризицима.

Ради стварања квалитетне кадровске базе, као кључног ресурса за спровођење реформе система одбране, у досадашњем периоду предузете су значајне мере. Пре свега, утврдили смо профил кадра способног да спроведе постављене реформске циљеве. У постојећем људству препознали смо оне који одговарају таквим захтевима, позиционирали их на одговарајућа места, а неодговарајући кадар збринули смо на законски начин.

Дакле, професионализација Војске јесте наш циљ, а основни извор проблема у тој области опет је финансијски фактор. При томе, треба имати у виду да су решавање стамбеног питања, сигурна примања адекватна уложеном раду и специфичностима професији, те повољнији услови за пензионисање, три основна мотива да се млади људи одреде за војни позив.

Руководећи се тим принципима, од надлежних ћу тражити стварање бољих услова за професионалне припаднике Војске, а у свом раду ослањаћу се на младе и перспективне сараднике који су спремни да процес реформе доведу до краја.

Шта за Вас значи именовање на најодговорнију дужност у Војсци?

– Именовање на функцију начелника Генералштаба за мене је велика част и највеће признање које сам постигао у каријери, а поверење које су ми указали чланови Врховног савета одбране обавезује ме и отвара нове могућности у професионалном раду на тој одговорној дужности. ■

Славољуб М. МАРКОВИЋ

Састанак досадашњег начелника ГШ ВСЦГ Драгана Паскаша и команданта Кфора генерал-потпуковника Ђузепе Валотоа

КОНСТРУКТИВНА САРАДЊА

Досадашњи начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Драган Паскаш и командант Кфора италијански генерал-потпуковник Ђузепе Валото срели су се у Рудару код Куршумлије. Састанку су присуствовали и командант Копнених снага генерал-мајор Младен Ђирковић, шеф заједничке комисије пуковник Роналд Мансон и начелник Комисије за примену Војно-техничког споразума пуковник Живан Нешић.

У отвореном разговору разматрана су питања безбедности на Косову и Метохији, дуж административне линије и у Копненој и ваздушној зони безбедности, те спровођења Војно-техничког споразума и

достигнутог нивоа реформе система и одбране Војске Србије и Црне Горе. Заједнички је закључено да треба наставити са пријатељском и конструктивном сарадњом између две војске, уз основну преокупацију да се изгради стабилна и мирна безбедносна ситуација у региону. З. М.

Штабна ратна вежба Генералштаба ВСЦГ

БОРБА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА

На тродневној штабној ратној вежби Генералштаба ВСЦГ – Обука 2005. најодговорније старешине тог састава тимски су решавале оперативни задатак припреме, организације и ангажовања Војске у борби против тероризма.

Тачније, они су проценили задату борбену ситуацију и донели одлуку о употреби јединица, самостално или у сарадњи са осталим снагама система колективне безбедности. Такође су сачинили потребна документа на основу којих се изводи конкретна противтерористичка операција.

– Штабна ратна вежба Обука 2005. осмишљена је као практични и највиши облик оспособљавања старешина и састава Војске за наменске задатке у миру и рату. Тим пре јер је Генералштаб ВСЦГ однедавно организован по новом моделу, а сличне вежбе нису извођене већ дужи период – наглашио је руководиоца вежбе генерал-мајор Милоје Милетић.

На Обуци 2005. учествовао је досадашњи начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Драган Паскаш, а вежбу је посетио министар одбране СЦГ у оставци Првослав Давинић.

В. П.

ОБАВЕШТЕЊЕ

Претплата на магазин "Одбрана" за припаднике Министарства одбране и ВСЦГ преко Рачуноводственог центра износи 80 динара по примерку, односно 160 динара месечно. За читаоце који плаћају преко Поштанске штедионице месечна претплата износи 180 динара.

ЧЕСТИТКЕ ГЕНЕРАЛА ПАСКАША

Досадашњи начелник Генералштаба Војске Србије и Црне Горе генерал-потпуковник Драган Паскаш честитао је припадницима атомско-биолошко-хемијске одбране 28. септембар – дан рода АБХО, а припадницима артиљеријско-ракетних јединица 30. септембар – дан рода АРЈ и ПВО.

Пријем код Вукашина Мараша

НОВИ ТИМ ЗА КОНГО

Заменик министра одбране Србије и Црне Горе Вукашин Мараш примио је шести санитарски тим који се упућује у мировну мисију УН у Конго.

Тим чине лекари потпуковници Горан Милојковић и Марко Ковинић, те медицински техничари Јаворка Благојевић, Небојша Торбица, Милан Мишић и Вања Лалић.

Заменик министра говорио је о значају ангажовања припадника Војске СЦГ у мировним операцијама, нагласивши да то знатно доприноси реализацији стратешког опредељења политике државне заједнице СЦГ и република чланица да постанемо део колективне безбедности и укључимо се у интегративне процесе.

Шеф тима потпуковник Милојковић оценио је да је Центар за мировне операције предузео свеобухватне припреме и омогућио квалитетну опремљеност тима за изазове које представља мисија МОНУК.

ИСКОРАК КА МЕЂУНАРОДНИМ СТАНДАРДИМА

Претходни месец био је обележен јавним расправама о нацртима шест нових закона који би ускоро требало да се нађу у скупштинској процедури. Нацрте закона о Војсци, одбрани и службама безбедности израдили су правни стручњаци Министарства одбране, док је Центар за цивилно-војне односе представио јавности *Нацрт закона о цивилној и демократској контроли Војске СЦГ* и *Преднацрт закона о Врховном савету одбране*. Свој допринос дала је и Београдска канцеларија Европског бироа за приговор савести која је понудила *Нацрт закона о цивилној служби*.

Процесу свеукупне трансформације система одбране недо-стају закони. Време је прегазило постојећа законска решења, а у међувремену, доношењем Уставне повеље и *Стратегије одбране државне заједнице Србија и Црна Гора* створени су услови за доношење нових. Стручњаци Министарства одбране недавно су израдили нацрте три најважнија закона – о Војсци, одбрани и службама безбедности, док су неколико законских предлога урадили и цивилни стручњаци.

На иницијативу Одбора за одбрану Скупштине СЦГ и уз подршку Мисије Оебса у СЦГ, експерти Центра за цивилно-војне односе написали су *Нацрт закона о цивилној и демократској контроли Војске СЦГ* и *Преднацрт закона о Врховном савету одбране*. Београдска канцеларија Европског бироа за приговор савести понудила је *Нацрт закона о цивилној служби*. Претходни период био је обележен јавним расправама и информисањем јавности о наведеним нацртима.

Нацрт закона о Војсци вероватно је најинтересантнији свим припадницима оружаних снага и Министарства одбране, јер он у великој мери регулише њихов статус. Четири дела *Нацрта* садрже укупно 241 члан.

■ ВОЈСКА У СКЛАДУ СА ПОТРЕБАМА

У првом делу је усаглашена организација Војске са одређењима усвојеним у *Стратегији одбране*. Утврђене су надлежности и овлашћења институција које руководе системом одбране, при чему су прописане улоге Врховног савета одбране, Савета министара, Министарства одбране и Генералштаба као највишег стручног и штабног органа који припрема одлуку о ангажовању и употреби

Војске у миру, рату и мировним мисијама. Генералштаб је саставни део Министарства одбране. Овлашћења начелника Генералштаба у великој мери су смањена, јер ће он примати наређења и команде од надлежног министра. Предлог је и да министар уређује систем плата, што је до сада био задатак Савета министара.

Предложеним *Нацртом* први пут је на јединствен начин уређен статус цивилног лица у Војсци и Министарству одбране. Због текућих реформи, размештаја и гашења појединих гарнизона, предвиђа се да цивилно лице може бити распоређено у неко друго место службовања, уколико на то пристане.

Нацрт предвиђа укидање чина капетана прве класе и увођење чина бригадног генерала, као што је случај у војскама земаља чланица НАТОа. Пуковник Митар Ковач из Сектора за политику одбране МО изнео је на расправи став да напредовање војних лица треба да буде у складу са критеријумом радног места.

Професионални војник и лице на школовању у Војсци не могу да буду чланови политичке странке, немају право на синдикално организовање ни на штрајк. Овакво решење наишло је на критику Владимира Ђурића из Министарства за људска и мањинска права, који је рекао да та одредба није у складу са Повељом о људским и мањинским правима. Због немогућности синдикалног организовања, а ради заштите економских интереса војних лица, предлагачи *Нацрта* установили су право на минималну плату појединих категорија. Тако на пример плата за војнике по уговору на може бити нижа од просечне зараде у привреди државе чланице, за подофицире доња граница су две просечне зараде, а за официре три.

Због потребе службе професионални војник може се премештати највише пет пута, а изузетно и више, ако на то пристане. Тројање права на новчану надокнаду супружницима који губе за-

послење због премештаја свог брачног друга, а у висини коју одреди министар одбране, смањено је са шест година на једну.

Генерал-мајор Владимир Пејак оценио је да глава 16, која би требало да регулише питања веза за здравство, оскудно урађена, да не садржи ниједну реформску одредбу и да одсликава садашње стање.

Према речима начелника Управе за људске ресурсе пуковника Петра Радојчића, *Нацрт закона о одбрани* морао је да уважи концепт одбрамбеног система које нуде *Стратегијски преглед одбране*, али и актуелне друштвено политичке, међународне и безбедносне околности.

– Пошло се од правних стандарда који постоје у законодавствима савремених, пре свега, европских држава, законских решења земаља у суседству и чланица Програма Партнерство за мир, али и од искуства и праксе које смо стекли у области одбране протеклих година – рекао је Радојчић.

■ СПОРНИ ЧЛАН 83

Неке од суштинских новина у односу на претходно законско решење су измештање војне обавезе из *Закона о Војсци* и њено прописивање *Законом о одбрани*, пребацивање Цивилне заштите у надлежност институција држава чланица и могућност учешћа удружења грађана, невладиних и других организација на стручним расправама у Министарству одбране, а поводом израде законских и подзаконских прописа.

Стручњаци који су урадили *Нацрт* приближили су војну обавезу младим људима, те је предложено да војни рок убудуће траје шест месеци, уз закључак да то не би негативно утицало на попуњу Војске.

ИМА ЛИ ОГРАНИЧАВАЊА ЉУДСКИХ ПРАВА?

Једна од одредби која је изазвала полемику међу професионалним војницима јесте она којом се према Нацрту закона о демократској и цивилној контроли обезбеђује идеолошка и интересна неутралност органа и институција војске. Наиме, Нацрт забрањује припадницима Војске присуство страначким, политичким и верским скуповима у униформи. Та одредба је протумачена као ограничавање људских права. Забрањено је и испољавање сопствених политичких, идеолошких и верских уверења у раду, као и коришћење било каквих симбола и обележја који на то указују.

– Одређена материјална решења, која уопште нису постојала у досадашњем закону, пре свега се односе на увођење института накнаде за ослобађање од обавезе служења војног рока – саопштио је Радојчић. Ова законска могућност важила би само за регруте који живе и раде у иностранству.

Пуковник Радојчић истакао је и да су одредбе у овом нацрту измењене у смислу либерализације услова за одлагање војне службе, где се пре све-

га мисли на војне вежбе, створен је правни основ за престанак војне обавезе лицима која су обавила цивилну службу, резервни састав војске убудуће неће чинити лица која нису обучена за војну службу. Затим се регулишу питања боравка војних обвезника у иностранству. Одређен је краћи рок у којем су дипломатско-конзуларна представништва дужна да обавесте орган Министарства одбране о увођењу војних обвезника у војну евиденцију и донетим решењима о одобреном боравку. Пружене су и шире законске могућности за регулисање војне обавезе двојних држављана.

Оцењујући да је у *Нацрт* унето много новина, министар одбране Првослав Давинић је подсетио да он одражава модерна стремљења наше земље. Министар је истакао и разне могућности за одслужење војног рока које предвиђа овај закон, напомињући да је створен основ за чвршћи однос наше дијаспоре с матицом, јер га је војна обавеза која се односила и на обвезнике који живе у иностранству годинама оптерећивала.

Владимир Ђурић из Министарства за људска и мањинска права указао је да је прописивање да регрут у захтеву за служење војног рока без оружја наводи и разлоге због којих не жели да служи војни рок са оружјем у директној супротности са неким одредбама *Мале повеље о људским и мањинским правима и грађанским спо-*

бодама, која предвиђа да нико није дужан да се изјашњава о својим верским или другим убеђењима.

Због одредбе по којој су грађани дужни да и у миру за потребе одбране земље дају на коришћење материјална средства и стоку, Ђурић је предложио да се у члану 83. *Нацрта*, који предвиђа да се власницима те имовине даје надокнада, прецизира да је реч о тржишној надокнади.

– Имали смо и једну дилему. Да ли је правно прихватљиво да се законом прописују надлежности Скупштине будући да је закон акт који доноси сама Скупштина? Надлежности Скупштине прописане *Нацртом* мање-више су већ предвиђене Уставном повељом, која је акт јаче правне снаге – нагласио је Ђурић.

Марио Рељановић, сарадник Института за упоредно право, рекао је да је потребно ближе дефинисати мере приправности.

– У *Нацрту* се каже да њих доноси Скупштина СЦГ и на основу целог контекста тих мера приправности може се закључити да оне представљају неку врсту увођења ванредног стања на мала врата – закључује Рељановић.

У случају оружане побуне на територији СЦГ, *Нацрт закона о одбрани* предвиђа да се осим војних јединица могу користити и полицијске, али Рељановић сматра да би требало да буде обрнуто – да се осим полицијских јединица користе војне.

Он је скренуо пажњу на међународну праксу Суда за ратне злочине у Руанди, који се бави кршењем хуманитарног права у унутрашњим сукобима прописаних Женевском конвенцијом, да се без обзира на интензитет сукоба пре свега треба обратити полицији па тек онда, у случају потпуне оружане побуне када се губи део територије, војсци.

Пуковник Петар Радојчић каже да су експерти који су урадили *Нацрт закона о одбрани* сматрали да не треба њиме прописивати мере приправности јер су оне дефинисане подзаконским актима и правилима службе, али да то не значи да то тако треба да остане и у коначној верзији. Што се тиче ангажовања војске у сузбијању оружане побуне, он је објаснио да се у писању те одредбе пошло од претпоставке да је побуна оружаном угрожавањем безбедности и да војска треба да се супротстави томе, за разлику од терористичких аката где МУП треба да реагује први.

■ СЛУЖБЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Према речима генерал-мајора Светка Ковача, начелника Војнобезбедносне агенције, важећи *Закон о службама безбедности* је непримењив и супротан Уставној повељи. Радна група је због бројности измена урадила потпуно нови текст *Нацрта*.

Пуковник Звонимир Хорват рекао је да је *Нацртом* прецизиран “заштитни објекат” којим се баве четири службе на нивоу др-

ОВЛАШЋЕЊА ВРХОВНОГ САВЕТА ОДБРАНЕ

Експерти Центра представили су и Преднацрт закона о Врховном савету одбране по којем је савет обавезан да обавештава јавност и парламент о свом раду, а начелно је представљена и улога Кабинета ВСО. Врховни савет одбране је врховни командант Војске Србије и Црне Горе, командује Војском и одлучује о њеној употреби. Нека од овлашћења ВСО су да предложи Скупштини СЦГ проглашење и укидање ратног стања, упућује професионалне припаднике Војске у мировне операције, одобрава План мобилизације, наређује општу или делимичну мобилизацију, именује начелника Генералштаба на предлог министра одбране уз сагласност Одбора за одбрану Скупштине СЦГ итд.

ШТА ДОНОСИ ЗАКОН О ЦИВИЛНОЈ СЛУЖБИ

Београдска канцеларија Европског бироа за приговор савести представила је *Нацрт закона о цивилној служби* и као један од највећих проблема у досадашњој пракси позивања на приговор савести истакла транспарентност у раду државних органа. Војни одсек би, према овом *Нацрту*, требало да буде последњи контакт регрута – приговорача са војним органима. Након уважавања права на приговор савести регрут је у надлежности Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику.

Предвиђено је и смањење дужине трајања цивилне службе на највише девет месеци, уколико војни рок буде трајао шест месеци. Из цивилне у војну службу били би пребачени приговорачи који учине кривично дело насиља, а за оне који несавесно извршавају своје обавезе цивилна служба била би продужена. Право на приговор савести имали би не само регрути већ и војници у прва два месеца служења војног рока.

жавне заједнице (две војне и две у Министарству спољних послова). У његовом саставу су Министарство одбране са Генералштабом, јединицама и установама Војске СЦГ и Министарство спољних послова.

– По важећем *Закону* службе су у надлежности Савета министара. Међутим, оне су одлуком и Савета министара и Врховног савета одбране премештене у Министарство одбране и то фактичко стање је сада претечено у текст *Нацрта*. Уважене су и промене назива Војна служба безбедности и Војна обавештајна служба у Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција. *Нацртом* је предвиђено стварање једног тела које би координирало радом служби на нивоу државне заједнице. Међу елементе надзора и контроле над овим службама додато је тужилаштво. Оно руководи радом у преткривичном поступку када припадници службе користе овлашћења. Примене посебних метода и средстава рада контролисали би највиши државни тужиоци држава чланица – објаснио је Хорват.

Нацртом је предвиђено да ВБА контраобавештајно штити све елементе система одбране укључујући и Војнообавештајну

агенцију. Према важећем *Закону* Војнообавештајна агенција сама себе контраобавештајно штити.

■ УСТУПАЊЕ ПОДАТАКА СТРАНИМ СЛУЖБАМА

Кључна измена предвиђена *Нацртом* јесте могућност да ВБА примењује посебна средства и методе рада (прислушкивање, праћење) за прикупљање врло осетљивих информација када то није за потребе кривичног поступка. Хорват каже да то већ постоји у *Закону о Безбедносно-информативној агенцији* и *Закону о Агенцији за националну безбједност Републике Црне Горе*. За одобравање примене поменутих метода надлежан би био највиши државни тужилац, али писци *Нацрта* разматрају и могућност да то могу да буду и председници врховних судова држава чланица или чак Суд државне заједнице. Ако одређене информације покажу да има основа за кривично гоњење неког лица, онда се наставља по законима о кривичном поступку република чланица.

Уколико једна од четири службе прибави податке који нису из њене надлежности, требало би да их уступи оној које се ти подаци тичу. Уколико податак не припада ниједној служби, он се уништава.

Значајна новина је и могућност да се информације о грађанима СЦГ уступе страним обавештајно-безбедносним службама о чему би одлучивао министар одбране као надзорни цивилни орган. Такође, предвиђено је да припадници службе имају већу плату од осталих припадника система одбране.

Још један европски стандард требало би да се нађе у *Закону*. У ситуацији када се против активног или бившег припадника

службе води кривични поступак због примене овлашћења која су била одобрена, предвиђа се могућност бесплатне правне и друге помоћи.

Научни сарадник Института за упоредно право Драган Прља сматра да би у Закону обавезно убацити требало ставку о оснивању тела за координацију и сарадњу служби безбедности – Савет за координацију служби безбедности. Замерке су стигле и због непостојања критеријума за избор руководиоца служби. Прља је напоменуо да је један од проблема то што су поступци и методе за привремено ограничавање људских права и слобода, које постоји у разним законодавствима, прецизирани само за ВБА док остале службе нису обухваћене. Он сматра да је одредба о контроли јавности само декларативна и да је она онемогућена одредбама које обезбеђују тајност информација, процена и извештаја служби, забрањују увид појединца у податке, обавезују припаднике службе на доживотно чување тајне и омогућавају оснивање тајних предузећа и тајност финансијског пословања служби.

Представници Министарства за људска и мањинска права били су изненађени што се уопште не предвиђа уништавање података до којих се дође применом посебних мера, а за које се накнадно утврди да су биле неосноване.

■ МЕХАНИЗАМ ЗА ПОЛИТИЧКУ НЕУТРАЛНОСТ

Нацрт закона о цивилној и демократској контроли ВСО требало би да обезбеди политичку и идеолошку неутралност припадника Војске и тако онемогући њихову политичку злоупотребу. Контрола би се вршила преко прецизно утврђених механизма одређених институција и уз значајну улогу јавности.

ЗАШТИТА КЛАСИФИКОВАНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Значајна промена односи се и на заштиту класификованих информација у Министарству одбране и Војсци. Пукотник Звонимир Хорват каже да је неспорна потреба наше државе за разменом информација и података са службама у свету, али је основни предуслов да би дошло до те размене да се тачно зна ко штити тако добијене податке и информације. Таква информација се по НАТО стандардима зове класификована информација. На нивоу Министарства одбране и Војске за то би била надлежна Војнобезбедносна агенција.

– Све земље и службе с којима смо били у контакту захтевају да се у тој области донесе посебан закон. Он се обично зове закон о заштити класификованих информација. Такви закони имају два основна захтева: да службе врше безбедносну проверу за сва лица која могу или су предвиђена да дођу у посед таквих информација и да се на нивоу влада земаља које примају такву информацију формира политичко тело које даје коначну оцену – клиринг за свако појединачног члана државног органа који може да дође у посед такве информације. Безбедносни клиринг се даје за свако конкретно лице, а не за функцију. Услови су веома ригорозни и ако је, на пример, један министар имао безбедносни клиринг не значи да га следећи аутоматски добија – објаснио је Хорват.

СА ДВАДЕСЕТ ГОДИНА СТАЖА У ПЕНЗИЈУ

Нацртом закона о Војсци предлаже се престанак службе професионалног официра односно подофицира када наврши најмање двадесет година стажа осигурања. Потреба за оваквом могућношћу наметнула се због уважавања захтева за реформом Војске, а нарочито због предвиђене професионализације и смањења бројног стања. Према речима министра Давинића такво решење примењује се и на професионалне војнике армија у окружењу као и у саставима НАТОа.

Експерт Центра за цивилно-војне односе Богољуб Милосављевић објаснио је да је *Нацрт* у складу са стандардима Оебса и савременом праксом коју у овој области имају развијене европске земље. Представљени *Нацрт* садржи многе принципе који се налазе у “Кодексу понашања у политичко-војним аспектима безбедности”, документу Оебса који је усвојен 1994. године у Будимпешти.

– Главни стожер те контроле је Скупштина СЦГ са својим Одбором за одбрану, а затим и институције државне заједнице –

Савет министара, Врховни савет одбране, министар одбране и Суд државне заједнице СЦГ. Један одељак је посвећен контроли грађана и јавности над војском. Осим доброг законског текста за усвајање закона, али и за његово спровођење, потребна је политичка воља. Један од услова за успешну примену овог закона је промена постојећих закона о Војсци и одбрани, те доношење Закона о ВСО, Закона о војној тајни и Закона о цивилној служби – оценио је Милосављевић.

Генерални секретар Центра за цивилно-војне односе Милорад Тимотић каже да је циљ закона да се војска искључи из политичких процеса, како би се сузила могућност политичке злоупотребе војске али и војне злоупотребе политике. Иначе, овим нацртом припадницима Војске или Министарства одбране први пут је омогућено да се директно писмено обрате Одбору за одбрану у случају да су жртве или сведоци кршења закона и устава и да траже заштиту. Закон их штити и предвиђено је да они због таквог свог поступка не могу да носе никакве последице или да због тога одговарају. ■

Данијела МАРЈАНОВИЋ
Ратко ФЕМИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ЈАЧАЊЕ БЕЗБЕДНОСНЕ АРХИТЕКТУРЕ

Политички оквир је прво поглавље *Стратегијског прегледа одбране* и у њему су садржани одређења и ставови одбрамбеног организовања Србије и Црне Горе у контексту измењених геополитичких околности, нових безбедносних ризика и претњи и нових тенденција у промишљању националне безбедности.

Ту се разматрају стратегијски приступ безбедности, процена ризика и претњи безбедности, стратегијски приступ одбрани и мисије и задаци Војске СЦГ.

свајањем *Стратегије одбране* и *Беле књиге одбране* створене су претпоставке за наставак процеса комплетирања стратегијских докумената неопходних за убрзанији ток процеса реформисања одбране и Војске Србије и Црне Горе. У том смислу, израда *Стратегијског прегледа одбране*, као програмског основа за дугорочно планирање система одбране, представља један од најзначајнијих корака у стварању стратегијског основа за реформу система одбране и Војске Србије и Црне Горе.

ЗАДАЦИ ВОЈСКЕ

Војска Србије и Црне Горе, као најзначајнији део система одбране, има кључну улогу у реализацији националних и безбедносних интереса и циљева политике безбедности и одбране.

У остваривању такве улоге војске, неопходно је да Србија и Црна Гора у блиској будућности изгради структуру и способности војске који ће омогућити да се реализују следеће три њене основне мисије: Одбрана држава чланица и Србије и Црне Горе од спољњег оружаног угрожавања; Учешће у изградњи и очувању мира у региону и свету и Подршка државама чланицама у случају природних непогода и катастрофа.

Стратегијски преглед одбране садржи стратешка опредељења одбрамбеног организовања Србије и Црне Горе, којима се на дужи рок уређује ангажовање расположивих одбрамбених ресурса у одговору на безбедносне ризике и претње безбедности и пројектују основе развоја Војске и осталих снага одбране.

Кључна решења *Стратегијског прегледа одбране* треба да елиминишу потешкоће, неразумевања и недоумице у досадашњем току реформе система одбране и Војске и обезбеде основ за изградњу одбрамбених капацитета који ће гарантовати безбедност и стабилност Србији и Црној Гори и тиме допринети јачању глобалног мира и стабилности. Исто тако, имајући у виду значај јавности и друштвеног консензуса око усвајања стратешких решења у сфери одбране, тај документ представља важан инструмент транспарентности и потврду демократских стремљења Србије и Црне Горе.

Стратегијски преглед одбране садржи шест поглавља: *Политички оквир*; *Визија Војске 2015*; *Способности Војске 2010*; *Процена способности снага одбране* и *Смернице и приоритети развоја*. Радна верзија *Нацрта Стратегијског прегледа одбране* је завршена. Предстоји јавна расправа о том документу и након тога његово усвајање у Скупштини Србије и Црне Горе.

ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ

Опредељење спољне политике Србије и Црне Горе је пуна интеграција у савремене европске и међународне токове, очување стабилности и мира у земљи и окружењу, изградња уравнотежених и стабилних односа са великим силама и наставак традиционално добрих односа са земљама трећег света. Стратешки интереси спољне политике Србије и Црне Горе су пуноправно чланство у НАТО и интеграција у Европску унију, као и унапређење регионалне сарадње и сарадње са суседима. Приоритети спољно-политичке оријентације су прикључење Програму Партнерство за мир и потписивање Уговора о стабилизацији и придруживању ЕУ, као важним корацима на путу ка пуноправном чланству у НАТОу и ЕУ.

Политички оквир је прво поглавље *Стратегијског прегледа одбране* и у њему су садржана опредељења и ставови одбрамбеног организовања Србије и Црне Горе у контексту измењених геополитичких околности, нових безбедносних ризика и претњи и нових тенденција у промишљању националне безбедности. Ту се разматрају стратегијски приступ безбедности, процена ризика и претњи безбедности, стратегијски приступ одбрани и мисије и задаци Војске СЦГ.

Када је реч о геостратешком окружењу, у политичком оквиру се анализира и вреднује појава интегративних процеса глобалног карактера и пораст неизвесности, променљивости и нестабилности у многим деловима света, што представља најснажније одлике савременог светског поретка и кључне параметре у процесу изналажења правог модела безбедносног и одбрамбеног организовања савремених друштава. Иако повећана међузависност међу државама на глобалном плану умањује опасност од традиционалних војних претњи, савремени свет суочава се са комплексном безбедносном ситуацијом, која се карактерише екстремно брзим променама и непредвидљивим претњама у којима су асиметричне претње недржавних актера доминантне. То потврђују ескалација тероризма, организованог криминала, пролиферације оружја за масовно уништавање, етничког и верског екстремизма.

Транснационални и асиметрични карактер и међузависност савремених ризика и претњи безбедности наметнули су концепт садржинске и географске неделљивости безбедности и актуели-

зовали потребу изградње кооперативног приступа безбедности. Основу таквог приступа чине сарадња и удруживање напора држава на достизању, очувању и унапређењу безбедности на националном, регионалном и глобалном нивоу. Таква опредељења чине основу развијања концепта евроатлантске безбедности који се све више заснива на сарадњи и заједничким и усаглашеним активностима и сличним или подударним политичким, економским и безбедносним интересима и циљевима.

С тим у вези, констатује се да у процесу ширења сарадње у безбедности и јачања безбедносне архитектуре и стабилности евроатлантског простора посебно место имају политичке и безбедносне организације НАТОа и ЕУ. Њихова настојања усмерена су на обликовање евроатлантског простора као подручја високе политичке, економске и социјалне стабилности. У том смислу, посебно значајно постаје ангажовање НАТОа и ЕУ у превенцији и превладавању криза и постконфликтне и демократске консолидације нестабилних држава и региона.

У разматрању стања безбедности у југоисточној Европи, у политичком оквиру наглашава се да се у том региону још осећају последице постконфликтног периода и транзиционих процеса. Стога се процењује да посебну претњу безбедности и стабилности југоисточне Европе представљају неизвесност опстанка постојећих државних аранжмана и унутрашње тешкоће држава овог региона, као што су економско-социјални проблеми, недовољно демократски изграђене и компетентне државне институције, унутрашња политичка и социјална нестабилност, што све скупа отежава процес њихове демократске транзиције. Због тога се закључује да ће југоисточна Европа и даље бити регион изражене безбедносне осетљивости и најнестабилније подручје европског континента. То намеће потребу за јасном и снажном подршком међународне заједнице у процесу безбедносне и демократске консолидације држава тог региона. У том смислу, посебно је значајна улога НАТОа и ЕУ.

Када је реч о простору бивше СФРЈ, у *Политичком оквиру Стратејског прегледа одбране* констатује се да су односи између држава насталих њеним распадом и даље оптерећени недостатком поверења, спорим решавањем проблема повратка избеглица и надокнаде њихове имовине, спорим утврђивањем одговорности за ратне злочине и нерешеним територијалним и другим споровима. Осим тога, етничка и верска нетолеранција, организовани криминал и тероризам појачавају безбедносну нестабилност и додатно отежавају напоре међународне заједнице и држава региона да у потпуности стабилизују безбедно-

РИЗИЦИ И ПРЕТЊЕ

Процењује се да у првој деценији 21. века не постоји велика опасност од оружаних сукоба глобалног и регионалног карактера. Такође, процењује се да је у том периоду војна интервенција на Србију и Црну Гору мало вероватна и могла би се довести у везу само са супротстављеним интересима и недовршеним интеграционим и транзиционим процесима на глобалном, регионалном и локалном нивоу. Отуда је, гледано на дужи рок, смањена опасност угрожавања безбедности Србије и Црне Горе конвенционалним ратом.

У овом моменту побуна илегалних оружаних група, тероризам, национални и верски екстремизам, организовани криминал и природне и индустријске катастрофе су безбедносни ризици и претње са тенденцијом пораста интензитета не само у свету, већ и у релативно нестабилном региону југоисточне Европе.

ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ ОДБРАНЕ

Основу политике одбране Србије и Црне Горе чини европска и евро-атлантска спољнополитичка оријентација Србије и Црне Горе, као и њено опредељење да се активно, као целина, или преко држава чланица, укључи у процес сарадње и заједничког деловања са другим државама и субјектима међународних односа на изградњи глобалне, регионалне и националне безбедности.

Важно опредељење политике одбране представља залагање за доследно спровођење Резолуције 1244 Савета безбедности и других међународних аката за решавање проблема на Косову и Метохији. Привремено стационирање страних оружаних снага на својим територијама, као и задржавање дела сопствене војске на територијама страних држава, Србија и Црна Гора дозволиће само у оквиру мировних мисија на основу одлука ОУН и утврђених споразума. Уважавајући сву опасност од оружја за масовно уништавање Србија и Црна Гора одлучно се противе развоју тог оружја и активно ће учествовати у спречавању његовог ширења.

сне прилике на простору бивше СФРЈ. Недвосмислено је наглашен став да посебну опасност представља могућност ескалација сукоба на Косову и Метохији, што би могло да доведе до destabilизације ширег региона са непредвидивим последицама.

Негативан утицај на стабилност Србије и Црне Горе испољава неповољна економска и социјална ситуација у државама чланицама, при чему тероризам, организовани криминал, корупција, тензије на етничкој и верској основи и други проблеми који прате процес транзиције представљају реалну претњу њеној безбедности. Споро успостављање демократских стандарда на Косову и Метохији, као и одсуство безбедности и поштовања основних људских права српског становништва, доприносе да овај простор буде један од главних извора нестабилности у Србији и Црној Гори. Посебну опасност представља реална могућност преливања криминала, тероризма, пролиферације оружја и активности илегалних оружаних група са Косова и Метохије на југ Србије.

Процењује се да ће у средњорочном периоду (од 5 до 10 година) ризици и претње безбедности Србије и Црне Горе, као што су побуна илегалних оружаних група, тероризам, етничке напетости, национални и верски екстремизам и организовани криминал егзистирати и даље, али са смањеним интензитетом. Очекује се да у овом периоду Србија и Црна Гора буде примљена у Програм *Партнерство за мир*, што треба да допринесе даљем јачању институционалних и осталих облика сарадње са НАТОом и да се позитивно одрази на пораст безбедности и укупне стабилности Србије и Црне Горе.

У дугорочном периоду (од 10 и више година) предвиђа се опадање ризика и претњи по безбедност од побуна илегалних оружаних група, етничких напетости, националног и верског екстремизма и организованог криминала. И даље ће бити присутни невојни ризици и претње попут тероризма, организованог криминала и корупције, природних и техничких катастрофа.

На крају *Политичког оквира* закључује се да карактер глобалних и регионалних односа и пројекције њиховог развоја, интензитет процењених изазова и ризика и претњи безбедности као и утврђени циљеви и стратешка опредељења у области одбране, опредељују стратегијски концепт одбране Србије и Црне Горе. У основи тај концепт за случај рата подразумева одбрану држава чланица и Србије и Црне Горе сопственим снагама, подржану снагама партнера, савезника и пријатељских држава, а у миру одвраћање ефикасним системом одбране и изградњу поузданог партнерства и повољног безбедносног окружења. ■

Мр Станислав СТОЈАНОВИЋ

**Састанак
заменика
начелника
генералштабова
ОС Хрватске
и ВСЦГ**

ПРВИ СУСРЕТ НА ВИСОКОМ НИВОУ

Заменик начелника Генералштаба Оружаних снага Републике Хрватске генерал-пуковник Славко Барић са сарадницима сусрео се, 7. октобра, у комплексу Војне установе "Моровић", са замеником начелника ГШ ВСЦГ вицеадмиралом Михаилом Жарковићем. Био је то први сусрет припадника оружаних снага СЦГ и Хрватске на тако високом нивоу.

Том приликом високи официри две суседне земље разговарали су о реформама

система одбране и самих оружаних снага, учешћу у мировним операцијама и питањима везаним за државну границу и њено обезбеђење. У разговору је учествовао и командант Новосадског корпуса пуковник Станимир Матијевић.

У оквиру посете делегација хрватских оружаних снага обишла је и караулу 14. граничног батаљона Новосадског корпуса, где је видела како живе и раде њени припадници.

С. Ђ.

ПРЕДСТАВЉЕН МАГАЗИН "ОДБРАНА"

Први број новог гласила Министарства одбране СЦГ – магазин "Одбрана", којим се наставља 127 година дуга традиција војног новинарства, представљен је 6. октобра у Централном дому Војске.

Бројне госте најпре је поздравио капетан бојног брода Петар Бошковић, начелник Управе за односе са јавношћу, која је оснивач новог гласила. Он је нагласио да је у складу са светским искуствима у информисању јавности о раду система одбране и Војске, створен модеран часопис који ће излазити два пута месечно, на 84 стране у боји.

О значају војне штампе говорио је пуковник Звонимир Пешић, начелник Новинско-издавачког центра "Војска", која је издавач новог магазина.

Главни и одговорни уредник "Одбране" потпуковник Славољуб М. Марковић истакао је да "променом назива и концепције листа Војска, као јединог армијског штампаног информативног медија, Војска неће остати без свог гласила. Напротив. Новинари и фоторепортери 'Одбране' бележиће све најважније догађаје из живота и рада њених припадника". Затим је представио чланове редакције који заједно са сарадницима стварају нови магазин.

Представљању "Одбране" присуствовали су и људи о којима први број магазина доноси ексклузивне репортаже. То су припадници противтерористичког одреда "Кобре", пилоти који су имали запажене наступе на више аеромитинга током ове године и представници Југоимпорта – СДПР, који су говорили о успешном наступу наше војне индустрије на сајму у Лондону.

У програму су учествовали и уметници из ансамбла "Станислав Бинички".

УКРАТКО

ОСАМ ДЕЦЕНИЈА ЗАВОДА У ЧАЧКУ

Ових дана (30. септембра) навршило се осам деценија откако је у Чачку формиран Технички ремонтни завод. Тим је поводом у највећем чачанском радном колективу одржана свечаност, којој је, уз запослене, присуствовао и велики број гостију из Министарства одбране, Генералштаба ВСЦГ, појединих министарстава Републике Србије, региона, Скупштине општине Чачак и из редова успешних привредника.

Скupu су се обратили министар за капиталне инвестиције у Влади Републике Србије мр Велимир Илић, начелник Управе за одбрамбене технологије Министарства одбране СЦГ пуковник Владо Радић и директор ТРЗ Чачак пуковник Војислав Милинковић. Главна порука говорника била је да Завод има будућност и у оквиру послова које ће обављати за систем одбране СЦГ, и за партнере из иностраних армија, у оквиру европских и евроатлантских интеграција.

У кругу Техничког ремонтног завода организован је и технички збор, где су изложени савремени борбени системи који се ремонтују у Чачку, попут тенка М-84А и модернизваног тенка Т-55 са активно-реактивним оклопом, универзалног инжењеријског возила "муња", осавремењених хаубица и других. На свечаности је директору ВУ "Дедиње" пуковнику Слободану Шоћу предата на употребу прва покретна кантина. З. П.

ОКРУГЛИ СТО У ЦЕНТРАЛНОМ КЛУБУ ВСЦГ

У Централном клубу Војске одржан је округли сто поводом 25. година од усвајања Конвенције о забрани или ограничењу употребе одређених врста класичног оружја. Организатори скупа били су Министарство одбране СЦГ и Међународни комитет Црвеног крста у Београду.

У раду су учествовали представници Министарства спољних послова, Министарства одбране, републичких министарстава правде и унутрашњих послова, међународних организација и правни стручњаци из СЦГ. О примени те конвенције у СЦГ говорио је пуковник др Владо Радић из Министарства одбране. М. Ш.

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ВОЈНОГ ОКРУГА НИШ

У Нишу је обележен 30. септембар – дан Војног округа и четрнаест година постојања и рада тог колектива. Командант пуковник Радомир Цветковић нагласио је да је поносан резултатима које су остварили током 1998. и 1999. године, када је по захтеву ратних јединица мобилисано више од сто хиљада људи. За успешно извршавање наменских задатака Војни округ Ниш одликован је орденом ратне заставе трећег степена.

З. М.

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ

О КРУШКА

Људи
све мање
говоре,
све више
ћуте и слушају
што гласнију
музику.
Још нисте
ни почели,
а знају и шта
ћете рећи
и како ћете
завршити.
Поред свега
тога,
преовлађује
мишљење да
ће умрети
све уметности,
а преживети
поезија. Поезија
није никаква
тајна, него је
тајна живота
поезија.

АМА И КАМЕЊУ

Ако мало боље размислимо, схватићемо да се читавог живота саплићемо о један те исти камен. Не морамо, ако то не желимо, ни да мислимо о томе. Матија Бећковић нам је то искуство преточено у филозофију већ оставио. О дивљим крушкама и камењу, о соку који под ударцем камена испусти горка и опора дивља крушка, а само је он јестив и слadak, он који настаје из великог бола, као и поезија – поезијом нам је испрчао. Савршен злочин постоји, саопштио нам је, он почиње и завршава се покушајем да убијемо оног човека у себи, онаквог какви смо могли да будемо, пре него што смо се одрекли оног што желимо, оног што волимо, оног што унемо. Да усред ере информација знамо мање о суштини него икад пре, да смо и даље више усмени него писмени, да живимо у међувремену, трагајући за пречицом до смисла, док се ћерамо и ћерамо, не постављајући себи чувено питање: “чији си ти, мали”, и прескачемо године, као да нису наше, у ћерању и без одговора – подсетио нас је још једном одговорима који следе, као најавна Сајма књига у Београду, или Сајма књиге, јер постоји само једна – из које су све остале изникле.

Шта би Ваше памћење издвојило, по својем закону и поетици – као граничнике Ваше унутрашње стварности?

Шта је одредило Ваш живот?

– Човек је оно што памти, а шта ће запамтити о томе не одлучује он сам. Толике ствари за које мислимо да су важне, и да их никада нећемо заборавити, нестану с временом као да никада нису постојале, а израњају неке друге, којима тада када су се догађале нисмо придавали никакав значај. Тек касније оне нам пристижу и почињу да одређују наш живот. Тако настају и наше песме, упорност тих доживљаја и њихова зрелост траже да изађу на видало. Чини ми се да када би човек хтео да одреди свој идентитет, то би најлакше утврдио кад би поређао оно што је запамтио. А запамтио је оно што се само наметнуло по некој својој важности и логици, која нема никакве везе са било каквим важећим нормама. Потону у заборав историјски догађаји, а изрони нечија обрва. Забораве се халабука и таламбаси, а изроне и наметну се неки покрет, реч...

Не верујем да треба тражити поруку у нечијем уметничком делу, али сам прилично сигурна да својим радом уметници покушавају нешто да саопште. Каква је Ваша прича?

– Песник је у служби језика и његових закона и он треба само да уради то што језик од њега захтева, а не да му потура и подмеће своје мисли и намере, јер то са језика отпада. Није ми далека идеја да се ми не служимо језиком, него језик нама – да је песник орган језика. Већ је речено – песник је оно чиме језик дише. Уколико је песник медиј који му верније служи, утолико боље за поезију. Важна је песма, а не ми. Она има своје захтеве, законе и истине. Шта јој год ми додамо то се на њој види. Најважније је да она буде што боља, и да јој, у тренутку кад настане, песник више не треба. Утолико је то срећнија погодба.

Једном сте рекли да бисмо тек када би се уклониле речи видели колики бездан покривају. Ваша поезија је сачињена од речи и емоција, као најдубљих мисли. Како су Вас током живота и писања служиле те две пређе?

– Не постоји ништа изван језика. Где нема језика нема ни живота. Ко још није понављао неку реч све док она не изгуби смисао, а иза ње се не укаже бездан. Та рупа, тај велики зев закљоњен је језиком. Да језика нема нашли бисмо се у неком бездану. Мало је текстова написано о тајни језика. Језик није ни лингвистика, ни граматика, ни комуникација, него нека друга суштина. Зашто различити народи говоре различитим језицима, зашто од једног камена почиње неки други језик у коме се иста ствар зове другачије, не може се знати. Осведочили смо се да нико није певао, сем на свом матерњем језику. Постојале су многе полиглоте и зналци, али поезије није било изван властитог језика. Како се све то поређало

и како је цео речник постао велико градилиште од кога сад неко нешто зида, то остаје тајна. Зато није случајно што је неко рекао да би онај који говори о поезији требало прво да се извини. Изгледа да више није реч само о онима који говоре о поезији, сада би већ требало да се извини свако ко било шта говори. Толико је сам говор искомпромитован. Људи све мање говоре, све више ћуте и слушају што гласнију музику. Још нисте ни почели, а знају и шта ћете рећи и како ћете завршити. Поред свега тога, преовлађује мишљење да ће умрети све уметности, а преживети поезија. Поезија није никаква тајна, него је тајна живота поезија.

Уметност би ту, ако се не варам, за Вас била и мера бола. Записали сте: “У космосу једино човек пати, а тај се неспоразум разрешава и ублажава преко уметности”. Уосталом ту је и песма о камењу и крушкама...

– Да. О томе су написане библиотеке књига и оне све тврде да је песма паметнија од песника. Не би било разлога да пишемо ако бисмо знали шта хоћемо да кажемо, могли бисмо то једноставно да саопштимо и скратимо причу. Међутим, језик више зна о нама него ми о њему. Права песма оставља песника, он јој више не треба. Само ако није сасвим успела, песник је као адвокат брани у парници која је унапред изгубљена. Све што је песник имао да каже већ је рекао, сви остали додаци: да је било више времена, да смо ово или оно могли себи да приуштимо, све се то читаоца не тиче. Он гледа само оно што има на папиру. Разуме се, читаоца можда никада није имао такву важност као у наше време. Његово разумевање је равноправно са разумевањем песника. Онолико колико има доживљаја, толико је тираж једне песме и истина о њој.

Заиста је потресан и отрежњујући Ваш став да су поезију после Другог светског рата писала ратна сирочад, јер су она једино знала тачно ко их је, када и где, каменом погодио.

– Тако постаје песник. Из тих модрица... Ко има снаге да се залети на самог себе и да вам не прича ништа друго, до о себи, јер то најбоље зна, тај је разумео, изгледа, оно што је најважније у уметности. Нажалост, много нам живота прође да покажемо како знамо оно што сви други знају, а тек се на крају усуђујемо да испричамо оно што само ми знамо, својим речима. Кад год то неко уради, увек бива награђен, јер сви знамо да то није лако.

*За Душка Радовића “живот је грозница материје”.
Шта је он за Вас?*

– Душко је био измислио да је дечији писац да би лакше могао да буде суверен и прихваћен. Не знам да ли је он ту мисао било где записао, али знам да ми је рекао. Увек је имао своје оштре филозофске формулације. Кад је казао да је живот грозница материје, чинило ми се као да је то нека његова хемијска формула. Шта је живот то човек не зна. Јер када би знао, он би га уништио. А пошто га није створио, не може ни да га уништи. То је она тајна која није у нашој власти. Зато постоји. Зато је живот вечан. Да смо му ушли у траг, давно бисмо му доакали. На том пољу смо до сада постигли огромне резултате, али животу, ипак, нисмо могли ништа. Он тријумфује над свим нашим мислима. Понекад увече водимо некакве расправе после којих нам се чини да ујутру неће ни сванути, а кад видимо да је грануло сунце и како дува ветар, који немају појма о тој расправи, видимо и где нам је место. Живот пева своју песму не хајући за нас.

Писали сте о међувремену и о многим другим стварима. Шта бисте пре почетка овогодишњег сајма књига рекли о српским писцима? Како бисте најавили октобарске сусрете са књигом?

– Предлагао сам да се Сајам књига не зове тако, него да се зове Сајам књиге. Књига је само једна, она се једино умножава. Разумевање те једне једине рађа њене верзије. Човек који мисли на само једну књигу бива поражен када види то мноштво које никада не може савладати. Поготово када у том мноштву види и своју књигу и изгуби сваку илузију да би она могла бити уочена, да би се изборила са свим тим легијама књига. Увек узбуђује када видим оне ђаке испод Старе планине који стижу са својим учитељем на Сајам књига. Нико их није звао и нико не зна како ће да се врате. У колонима, у којим увек неко на зачељу рамље, улазе као у храм да узму учешће у том великом чину. Узбуђује ме да гледам људе како додирују књиге, прелиставају их, и мада не могу да их купе, сваку погледају, помилују и свакој се обрадују. То је живи смисао књиге и писања. Без читалаца књига је као црква без верника. Све се то најбоље види на сајмовима. Узбудљив је податак да више посетилаца има Сајам књига него Сајам аутомобила, или Сајам моде, или Сајам хране. С друге стране стално се говори о кризи књиге, крају уметности. Приметио сам чак да људи пред пуном салом радозналост света говоре како књига никога не занима, и не примећују те људе који су ту, поред њих. Мислим да је врло важно то што су новине почеле да штампају књиге. Увек сам се чудило зашто толики папир који се троши за новине и силне тираже, који доспевају ко зна где, никада није искоришћен да се на

њему појаве неке класичне вредности. Јер када видите у новинама нешто што имате у књизи, у својој библиотеци, ви ћете себе ухватити како сте већ уронили да читате, али ћете много теже претражити библиотеку и пронаћи ту песму или приповетку у њој. Зато је важно да новине не буду само актуелне, него да се сете правих вредности и да повремено нешто учине за њих.

Много је једноставније заронити у прошлост и поузданим критеријумом времена извући неке потврђене вредности, али је неупоредиво теже препознати у садашњости то исто, као и то шта је, рецимо, српски писац данас. Да ли је то неко ко негује традицију, или је српски писац онај који прати и заговара савремене европске токове? Све је исто, кажу, а опет ништа није исто. Ни Француска 7 више није иста.

– Сигурно је да се нешто завршило, а оно друго се није још успоставило, није почело. Али се чини да су они који су у овим нередовним временима били деца, а сада су младићи – некако здрави. Ту је наша нада. То је победа живота о којој причамо. Прича да су писци криви за све што се догодило је немање жеље да се стварно утврди ко је крив и у чему је проблем. То је најлењи, најлакши и најнеобавезнији одговор – лак за памћење. Ко не жели да се замара и замисли, он ће то и да прихвати. Читав један свет је можда нестао, а да нисмо ни приметили. Ипак, у свом том лому, опстало је оно што је вредност. Људи се за то хватају као што се бродоломници хватају за катарке у бури, а давленици за пену. Не знам одакле ће све долазити ти људи, али сигурно увек са неочекиваних страна, као што је и досад било.

Колико се правих сокова српске књижевности губи у преводу?

– Роберт Фрост, велики песник је казао да је поезија оно што се изгуби у преводу. Нисам чуо срећнију и тачнију формулацију. Ми смо на неки начин привилеговани зато што су велика дела светске књижевности код нас преводили велики писци, а наше књиге не преводу велики светски писци. У том смислу су наше претензије на свет више прича о нама него о свету. Ми не знамо ниједног бразилског писца, индијског, египатског... Нико се неће ни заинтересовати да сазна ко је међ свим тим светом велики писац, читава Кина је спала на два три класична имена, али бисмо зато хтели да све што се овде појави буде нешто за шта ће читав свет да се граби. То је такође битан податак о нашој психологији. Ево питајте неког, кога желите, ко је највећи белгијски писац, холандски, норвешки, дански. Људи немају појма. Али зато када се код нас појави нека књига, после три похвале, неко прича како ће добити Нобелову награду. Кад је Иво Андрић добио Нобелову награду ми смо се сви изгубили и узбудили, а он је једини био смирен. Само се молио да то што пре прође. Сећам се да је казао: “А сада је са Словенима завршено. Можда ће ову награду добити још неки Рус или Пољак...” Андрић је као дипломата знао да Шведска академија има скалаљку која иде по глобусу и гледа где још није била. Знао је да његова награда значи да су се одужили Словенима, а тако је некако и било. Касније су наставили да налазе неке писце за које нико није чуо, велике писце малих народа са Карипских острва, а новине су непрестано понављале иста имена, Борхес, или неко исто тако чувен. А Борхесу је вероватно сметала слава и величина да је добије. Ипак, Нобелова награда је опстала све ове године, а када је добио један Швеђанин, мислим да му је дефинитивно присела, мислим да је морао чак и да се убије.

Шта су за Србе прави докази да су постојали?

– Народ који не ствара, који нема књижевност, нема чиме да оправда своје постојање. Не зна зашто га је Бог оставио ту где га је оставио. Наша велика народна поезија, средњовековно сликарство, наше задужбине, то је нешто што у толиком броју не постоји код других народа на хришћанском истоку...

“Рече ми један чоек” – узречицу Ваше младости, много година касније изнашли сте као формулу у коју је стао читав један свет, једно време и његова психологија. Која би то формула била адекватна за ово време?

– Тај исти склоп постоји за сва времена. Када сам загазио у тај целац нисам ни слутио да ћу у њему остати деценијама. Ту је уп-

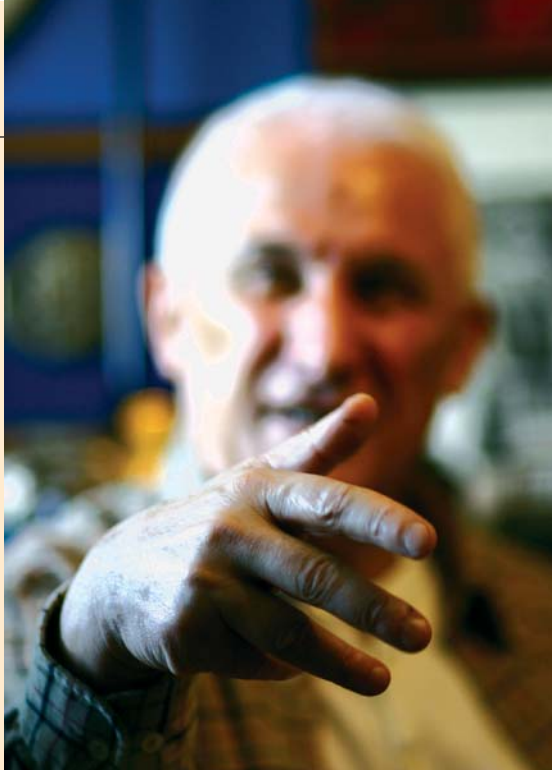
раво било оно што није писано, него је говорено, боље рећи – шапутано. Читава та усменост постајала је писменост. Када се појавила та књига пратила је фама да је забрањена. Продавана је испод руке. У Паризу сам срео Србина који ми је дао примерак те књиге који је преписао својом руком... Књигу је, наравно, свако разумео на свој начин. Једино су сви били сагласни да је то нешто што не сме да се пише нити говори, а сада се одједном нашло штампано. Једна жена ми је рекла да "то" почне да чита, па престане, не сме, уплаши се. Она је вероватно боље од мене знала шта је "то" и којом ценом су то неки људи плаћали. Чак и за много мање од оног што је пронашла у књизи. Цела наша усмена цивилизација, која нас је сачувала, још увек није постала и писмена. Када ти рукавци језика негде учветоју, пронађу свог писца да све то стави међу корице, добијамо књиге у којима је то благо сачувано. Или добијамо оно што је урадио Петар Кочић, који је, како каже Андрић, на најлакши и најједноставнији начин написао оно што је хтео да каже. Кочић нам је оставио лик Давида Штрпца, кога сада гледамо како траје као формула егзистенције која је обележила читав један народ, његову сву филозофију и суштину постојања. Недавно сам слушао Мому Капора како прича на телевизији, а његов рефрен је био рефрен Давида Штрпца. Свака његова прича почињала је са: "Ја се не разумем у политику, не бавим се политиком. Политика је глупост која је од мене далеко". И све време је причао о политици. Приметио сам како се Давид Штрбац јавља и како је он, у ствари, једини преживео, и још увек рађа своје наследнике. То није лик на једну воду, како се могло учинити. Онда схватите да је и цео Бранко Ћопић један велики Давид Штрбац, да су готово сви велики људи и писци који су се тамо родили само потврда парадигме коју је антиципирао Кочић.

Како Ви доживљавате ово време садашње? Имамо ли ми, осим "Ђераћемо се још", и нешто друго да кажемо, или се само ћерамо, а тим ћерањем отерасмо све оне који неће да се ћерају, а осташе само они са којима се ћерамо – до бесвести и бесмисла.

– Мени се чинило да сам живео у међувремену, и да ће неко право време тек доћи. То међувреме се продужило и оно траје. Правог времена још нисмо имали, али не губимо наду да ће једном и оно доћи.

Знате ли да је данас Светски дан приступа информацијама? И такав постоји. Дакле, имате ли Ви неку важну информацију да саопштите свету, или овом народу?

– Што је више средстава информисања, што је више медија, што је више кућа које имају камеру, компјутере, што више свет постаје једна соба у којој неко седи за компјутером, као да све мање знамо шта се догађа. Не уочавамо праве ствари, које су се некада лакше уочавале. Не бих се зачудио да међу свим тим милионима фотографија које се појављују сваког дана, нема неког битног човека из овог времена. Испоставиће се да само њега нису сликали. Они који ће претрајати у временима која долазе, схватиће да није остало никаквог трага о њима, да је све затрпано неким ефемерним и силиконским величинама. Пре неку годину у Русији је слављена Толстојева годишњица. Толико је материјала било о Толстоју, као да никог другог нису ни сликали. Код нас сви мисле да ће неко нешто сликати, а испостави се да није сликао нико. Зато имамо само један снимак како Андрић шета, окренут леђима, Пионирским парком. И то је скоро све о Андрићу и Београду. Црњан-

ског има неколико минута на радију. А ту је био. За Десанку су, вероватно, мислили да ће живети вечно, додуше сликали су је и сликали, то јој је чак досадило, али данас опет нема фотографија. Да, чини ми се да средства информисања углавном служе да не бисмо знали о чему је реч.

"У ствари, човек ништа друго и не ради, него се целог живота саплиће о један те исти камен" – рекли сте мом колеги Милошу Јевтићу.

О који камен сте се Ви саплели?

– Кинези су рекли да се нико није саплео о планину. Увек је то камичак. Они кажу и да се човек неће саплести о исти камен још једном. Вероватно имају илузију да тих камења има толико много. А кад год се саплетете видите да других и нема. Увек је то онај исти. То је накнадна памет, а изгле-

да да друге памети и нема. Кад би и та накнадна постојала, било би добро, али је нисам приметио.

А камен?

– Само камен постоји. Он је вечан и о њега се сви сатиру. Има у мом селу камен који стоји на сред пута. Ко се све ту није саплео, сатро, спомио. Сав је усијан од људских ногу, животињских папака, просутих товара. Нико га није склонио. Логика је: када га нису склонили наши дедови, када њима није сметао, што да га ми склањамо. Камен стоји као споменик саплитању. Све ће нас надживети, а наша прича, без тог камена, не би имала на чему да се држи.

Не помену смо једну веома моћну реч, блиску поезији. Ону због које и гори свећа која је ту са нама – љубав.

– Синоћ сам чуо у некој емисији да је Ајнштајн својој жени писао: "Мало моје све". Тиме је и све речено.

Шта је то за шта мислите да се данас, после свих битака и бојева које смо водили – вреди борити?

– За то исто. Нема нових битака. То је све једна иста битка. Као што сам у младости записао: "За светиње који народ гине, све што више гине, светије су".

У "Инвентару тужних ствари" побројали сте и војне тајне малих народа.

– Кад смо учили предвојничку обуку, да бисмо уопште могли о нечему да говоримо и да би се предмет одржао, месецима је трајало исмејавање атомске бомбе. Како то није ништа, уз поуку да, ако дође до атомског рата ставимо руке на главу. На команду: "Авиони" на некој ливади, бацали смо се где год да смо се нашли. Они који се нису бацили, погинули су. Можда се ништа није тако страшно суочило са реалношћу као војска. То је огромна трагедија. Можда нема трагичнијих људи од наших војника који су озбиљно схватили свој посао.

Зашто су Вам све те оловке на столу?

– Стално мислим да ћу наћи ону која ће умети сама да пише.

Говорили смо о крају уметности. Стално се појављује та теза, са различитим опцијама, међутим, постоје и наше коначности, које су извесније. Јесте ли икада размишљали о томе шта бисте изговорили "да ми у белом"? Орсон Велс се као грађанин Кејн одлучио за "ружин пулољак". Шта би стало у једну такву реченицу, када би она била Ваша?

– Те реченице се мењају током живота. Имам утисак да се сам Бог побрине да човеку у том великом искушењу шапне шта да каже. Тако остају велике опорукe. У то се наддам. ■

Драгана МАРКОВИЋ
Снимио Бранко ЈОВАНОВИЋ

Изглед охрабрује податак да се у септембру од 10.185 регрута на служење војног рока у јединице Војске јавило 85,03 одсто. Стиче се утисак да је, коначно, превазиђен проблем лоше попуњености војничких састава, са којим смо се месецима уназад сусретали. По ређења ради, у марту је 62 одсто од планираног броја регрута обукло војничку униформу, а у јуну је та цифра износила 49,1 одсто.

Детаљнија квантитативна анализа септембарског упута, како се то стручном војном терминологијом каже, показала је неравномеран одзив регрута на територији двеју република. Потребне јединице су махом задовољене у Србији, а не и у Црној Гори. Из Војног округа Ниш је чак 102 одсто регрута упућено на служење војног рока. Београдску регрутну популацију издваја чињеница да је 63,62 одсто примило позиве за војску, док је у Новом Саду та бројка достигла 99 одсто.

Насупрот томе, од 5.619 послатих позива за служење војног рока, у подгоричком војном округу уручена су свега 773, јер су младићи најчешће одбијали да их приме. Само 26,17 одсто њих се одазвало војној обавези.

У септембру су, такође због повећаног интересовања, 202 регрута са завршеним техничким и медицинским факултетима упућена у школе резервних официра, иако је планирано 185 места. Служење војног рока у цивилној служби започело је и 1.497 младића.

Поменута статистика више скрива но што појашњава стварне проблеме и нераумења и државе, и грађана Србије и Црне Горе, када је реч о војној обавези.

Званична најава да ће војни рок са оружјем убудуће трајати шест месеци, био је вероватно основни разлог повећаног одзива регрута последње генерације. Наравно, он је последица и квалитетнијег рада војнотериторијалних састава током регрутације, посебно после изведених организационих промена, које је наметнула реформа система одбране. Такође је сарадња војних округа, одсека и одељака са локалним институцијама, која није законом дефинисана, у Србији била далеко осмишљенија и ефикаснија.

А у Црној Гори одлазак младића на служење војног рока све више поприма политички призвук. Тамошњи цивилни органи нису реаговали у ситуацијама када регрути избегавају војну обавезу, нити су их правовремено позивали на служење војног рока. Као разлог наводили су да ВСЦГ није измирила новчане обавезе. Да би се колико-толико превазишли настали проблеми надлежни су одлучили да послове регрутације и упућивања на служење војног рока у децембру самостално изведу црногорски републички органи.

Без обзира на то што се и такозвано цивилно служење у првом реду директно одражава на број војника у једини-

цама, нужно је изједначити услове под којима те две категорије регрута одужују војну обавезу. Пренаглашавање вредности и права било ког модела води њиховом непотребном деградацији. Посве је јасно да садашња Уредба о служењу војног рока у цивилној служби, иако најлибералнија у Европи, није у пракси онаква каква треба да буде. Још један од парадокса јесте да ни недавне измене Уредбе нису обезбедиле да се на њу позивају истински приговорачи савести.

Како још од старешина Управе за обавезе одбране сазнајемо, близу 80 одсто новчаних средстава за послове

војне обавезе користи се за путне трошкове и плате војника на одслужењу војног рока у цивилној служби. Јер предузећа у којима су они ангажовани одбијају да такве трошкове надокнаде Војсци, иако их

закон на то обавезује. Није ретко да од цивилних војника у својим саставима и одустану, уколико их морају платити.

Иако је јасно да иза различитих и бројних законских одлука и потеза стоје нико други до државне институције, здравој памети се не може отети закључак да смо на путу превазилажења недоумица у области војне обавезе напросто залутали. Свакако да томе у прилог говори и однос јавности према најважнијој институцији система одбране земље. Да углед ВСЦГ није као што је био допринеле су не само године професионалних неуспеха, пољуљане животне вредности и социјални колорит, већ понајвише језик манипулација. Тек бројне афере које се из дана у дан везују за

име Војске све више буде сумње неупућених и плене погледе злонамерних.

Може ли се онда олако наслутити сагласје некада општеприхваћеног доброг обичаја: радо Србин иде у војнике и неких нових нормативних решења. Очито – тешко. Данас се слободно прихватање дужности код млађих нараштаја скоро не разликује од логике морања. А служење војног рока за сада, ипак, није ништа друго до право и незаобилазна обавеза. У том огледалу, са присилом или без ње, вероватно ћемо се још дуже време препознавати. Груба реалност у којој смо се затекли може се превазићи само сусретом свих разлика и неретко наметнутих опредељења. У томе, наравно, једина наша залога за будућност мора остати безбедност земље, негде између потреба и жеља, преступа и добрих намера. Онај који би хтео да сазна права свих стаза, говорио је Момчило Настасијевић, окретаће се око самога себе у једном вечитом и стално вртоглавом крају сумњи и противречности. Ваљало би да такву стазу, на којој су нам се кораци изгубили и заплели, што пре и сами претрчимо. ■

Владимир ПОЧУЧ

НА МАРГИНИ ВОЈНЕ ОБАВЕЗЕ

СТАЗА ИЗГУБЉЕНИХ КОРАКА

ОДБРАНА

ЗАЈЕДНИЧКА ПОМОРСКА ВЕЖБА

С ОНЕ СТРАНЕ

ЈАДРАНА

Бродови Морнарице ВСЦГ први пут су пловили страним територијалним водама у заједничкој мисији јачања сарадње са Морнарицом нашег суседа на Јадранском мору. Током увежбавања примењивани су процедуре и стандарди који важе у Партнерству за мир и НАТОу, а наша морнарица доказала је спремност да се укључи у међународни систем безбедности на мору.

Морнарица ВСЦГ је од 23. до 27. септембра учествовала на заједничкој војнопоморској вежби са снагама Ратне морнарице Италије у италијанским територијалним водама недалеко од луке Бриндизи.

На вежби под називом "Заједнички хоризонт 02 – 2005", која је својерстан наставак прошлогодишње вежбе одржане у организацији Морнарице ВСЦГ, увежбавани су поступци који се примењују у активностима као што су борба против асиметричних претњи, контрола поморског саобраћаја и трагање и спасавање на мору.

За извођење вежбе ангажована су два брода наше морнарице, ракетна фрегата РФ-34 и ракетна топовњача РТОП-406 и део 82. поморског центра.

"Заједнички хоризонт" имао је за циљ достизање оперативне способности за заједничко деловање у одржавању међународног система безбедности на мору. Преко 90 припадника Морнарице ВСЦГ, са командантом Морнарице контраадмиралом Драганом Самарићем на челу, први пут је учествовало у међународној војнопоморској вежби у иностранству. Бродови наше морнарице први пут су пловили страним водама у заједничкој мисији јачања сарадње са Морнарицом нашег великог суседа на Јадранском мору. Ратну морнарицу Италије, чијим снагама је командовао контраадмирал Алесандро Пироли, представљао је патролни брод из класе "Команданти", П-490 "Тигала Фулгози", са својим летелицама и помоћним пловилима.

Током увежбавања примењиване су процедуре и стандарди који важе у Партнерству за мир и НАТОу. Међусобно су сагледали опрему коју користе, а проверили су и могућности за извођење разноврсних заједничких дејстава на акваторији Јужног Јадрана. Тиме је знатно повећана интероперабилност поморских снага две суседне земље.

Извршени су сви задаци постављени пред полазак на прво међународно "огледање" наших помораца са поморцима једне стране државе у њиховим територијалним водама. Пре свега, створено је међусобно разумевање између морнаричких штабова и бродских посада које је темељ оспособљености за хватање у коштац са савременим безбедносним изазовима.

Успостављању поверења знатно су допринели боравак у луци Бриндизи и посета оближњем граду Леће. Током неколико дана боравка у Италији, односно у њеној јужној покрајини Пуљи, наши поморци осетили су дух те медитеранске средине.

Унапређени су заједнички капацитети двеју морнарица да би, користећи исте оперативне процедуре, могли да употребе своје снаге за ефикасно деловање у заштити опште сигурности на мору и евентуално заједничко учешће у неким врло специфичним мирнодопским војнопоморским дејствима.

■ АКЦИЈА НА МОРУ

Активности извођене током вежбе подељене су на три основна сегмента, а извршни део тих операција трајао је два дана. Први сегмент биле су вежбе командовања и маневрисања током којих су

Контраадмирал Драган Самарџић, кбб Жељко Херцеговац и италијански официр за везу Давид Даманте

наши и италијански бродови пловили у оквиру здруженог састава увежбавајући кретање у различитим бродским стројевима.

У том делу вежбе први пут је остварена комуникација једног брода НАТОа са бродом Морнарице СЦГ и то уз коришћење сигнала и комуникацијских процедура који су прописани унутар тог западног војног савеза.

Како каже командир четвртог бродског одреда на РФ-34, поручник корвете Јанко Николић, наши везисти су се за кратко време припремили за вежбу информисајући се о сигналима које до сада нису користили. Разлика у значењу сигнала и није превелика, али се при војним операцијама они морају тумачити много обазривије него кад је реч о уобичајеној комуникацији уз помоћ међународног сигналног кода.

У другом делу вежбе припадницима наших поморских снага предочени су поступци које Ратна морнарица Италије примењује приликом извођења ограничене поморске блокаде, односно контроле поморског саобраћаја. Маринци из батаљона "Сан Марко" демонстрирали су како се правилно укрцава војни контролни тим на трговачки брод и како се стварају услови за квалитетан рад инспекцијског тима при прегледу бродских докумената и саме унутрашњости брода. Наши поморци који већ имају одређена искуства из те области, у директном контакту са италијанским колегама стекли су увид у захтеве које намећу међународни прописи.

■ ЗАЈЕДНО У РЕГИОНУ

Завршни део вежбе био је намењен за проверу способности помораца да заједнички изводе акције трагања и спасавања на мору. У два наврата, у акцијама које су извели најпре наша ракетна топовњача а затим италијански хеликоптер, лутке-маркиранти пронађене су и извађене из мора у границама времена које за такву активност прописују светски стандарди.

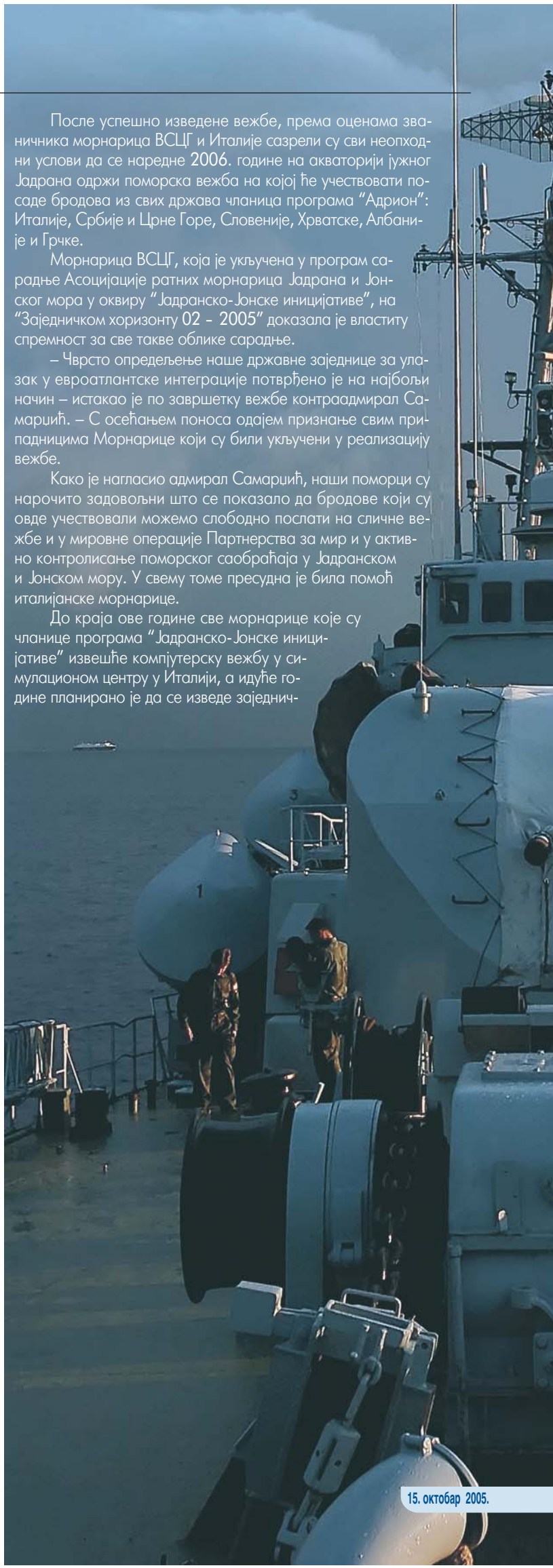
После успешно изведене вежбе, према оценама званичника морнарица ВСЦГ и Италије сазрели су сви неопходни услови да се наредне 2006. године на акваторији јужног Јадрана одржи поморска вежба на којој ће учествовати посаде бродова из свих држава чланица програма "Адрион": Италије, Србије и Црне Горе, Словеније, Хрватске, Албаније и Грчке.

Морнарица ВСЦГ, која је укључена у програм сарадње Асоцијације ратних морнарица Јадрана и Јонског мора у оквиру "Јадранско-Јонске иницијативе", на "Заједничком хоризонту 02 - 2005" доказала је властиту спремност за све такве облике сарадње.

– Чврсто опредељење наше државне заједнице за улазак у евроатлантске интеграције потврђено је на најбољи начин – истакао је по завршетку вежбе контраадмирал Самарџић. – С осећањем поноса одајем признање свим припадницима Морнарице који су били укључени у реализацију вежбе.

Како је нагласио адмирал Самарџић, наши поморци су нарочито задовољни што се показало да бродове који су овде учествовали можемо слободно послати на сличне вежбе и у мировне операције Партнерства за мир и у активно контролисање поморског саобраћаја у Јадранском и Јонском мору. У свему томе пресудна је била помоћ италијанске морнарице.

До краја ове године све морнарице које су чланице програма "Јадранско-Јонске иницијативе" извешће компјутерску вежбу у симулационом центру у Италији, а идуће године планирано је да се изведе заједнич-

ка вежба на мору. Договорено је да се упути позив представницима осталих земаља да присуствују билатералним вежбама. На овогодишњем "Заједничком хоризонту", као посматрачи укрцани на брод Морнарице ВСЦГ, учествовали су представник Словеније капетан фрегате Еди Јеран и представник Грчке капетан фрегате Василиос Цуфијас. На италијански брод био је укрцан хрватски посматрач.

■ БЕЗБЕДНИЈИ ЈАДРАН

Припреме бродова и увежбавање посада изведени су у луци. Бродови су доведени у стање какво изискује таква вежба и то напорима самих посада, а онда и уз помоћ ремонтног завода у Тивту. На вежби је утрошено оно гориво које је било предвиђено за редовне активности до краја године, а сви ремонти на бродовима који су обављени пред полазак већ су били планирани у склопу редовног одржавања.

– Наши официри су превели преко хиљаду страница разних прописа и стандарда како би извели вежбу. Састанци у луци Бриндизи помогли су да се договоре и сви битни детаљи, тако да смо одличне резултате могли и да предвидимо – истакао је командант 18. флотиле поморских снага, капетан бојног брода Жељко Херцеговац.

НОВИ ЗАДАЦИ У БУДУЋНОСТИ

Контраадмирал Драган Самаршић:

– Мора се схватити да није довољно само декларативно се одредити за евроатлантске интеграције. Прво и основно је да при том треба знати да нико не може да брине о вашој безбедности ако сами то не чините. Морате имати снаге не само за домаћу безбедност него и снаге које ће моћи активно да се укључе у задатке ван наше земље, задатке очувања мира и хуманитарне задатке. У том смислу ми се активно припремамо већ две године. Обучавамо кадар и учествујемо у регионалним иницијативама. Очекујемо да ћемо добити значајне задатке на контроли поморског саобраћаја на уласку у Јадранско море, који је означен као опасна зона у Медитерану. Њега сад контролише РМ Италије. Тамо се изводе илегалне радње а становништво се прелива према земљама Западне Европе. Италија има великих проблема на својој обали према Северној Африци, и ми бисмо од ње могли да преузмемо одређен број задатака у контроли поморског саобраћаја у Отранту. Зато су теме вежбе управо активности које бисмо ми изводили у Партнерству за мир.

У првој фази вежбе маневрисања и комуникације команду је имала наша морнарица да би се после улоге замениле. Размењена су искуства и услажене методе деловања. У току ноћи изведене су сигналне светлосне вежбе и такозване квиз вежбе у знању.

Операцијом спасавања, како наглашава капетан бојног брода Херцеговац, руководила је наша морнарица и тиме показала спремност да значајан део Јадрана учини безбедним.

– Комуникације су текле без проблема и у сваком тренутку имали смо везу на три средства и никада нисмо дошли у ситуацију да затаји. То доказује оспособљеност наших везиста али и јасну вољу наше морнарице да усвоји све прописе који важе за извођење вежби у НАТОу – истиче Херцеговац. ■

Александар АНТИЋ
Снмио Звонко ПЕРГЕ

ШЕЗДЕСЕТРЕЋА
У ПРОЦЕСУ РЕФОРМЕ

НОВО ДОБА ПАДОБРАНСТВА

Савремени видови угрожавања безбедности земље наметнули су нове захтеве и задатке падобранцима. Намена јединице јасно је дефинисана у оквиру специјалних операција са акцентом на противтерористичким и извиђачко-диверзантским дејствима и учешћу у мировним мисијама.

Падобранске борбене јединице у нашој војсци постоје пуних шест деценија. Њихов развој обележиле су бројне промене које су директно биле у вези са развојем ратне технике, стратегије одбране земље и степена угрожавања безбедности државе. Може се слободно рећи да је педесетих и почетком шездесетих година било лутања и неслагања око тога колике су и какве падобранске јединице потребне нашој армији, те је више пута мењана формација која је нарастала до нивоа ваздушно-десантне бригаде, а потом враћана на ниво батаљона.

Поновним формирањем 63. падобранске бригаде крајем шездесетих година прошлог века, која се битно разликовала од оне из педесетих година, утемељен је стабилан пут развоја те савремене падобранске јединице специјалне намене. Била је намењена за извиђачко-диверзантска дејства, а касније, појавом падобрана типа крило који је омогућио спуштање веће групе падобранаца на малом простору, и за специјалне задатке.

Иако су раније ваздушно-десантне јединице имале задатак да делују у позадини противника, тактика специјалних јединица није имала примат, већ су се борбена дејства изводила према класичној тактици пешадијских јединица. Крајем осам-

десетих година увидео се значај специјалног падобранског десанта падобранима типа крило, а већ почетком деведесетих та пракса добија своју потврду у организацијско-формацијској структури. Тада је комплетан борбени део јединице, поред падобранске компоненте, био и извиђачко-диверзантски.

Дугогодишња ратна искуства, даљи развој падобранске и ратне технике, те савремени видови угрожавања безбедности земље наметнули су нове захтеве и задатке падобранцима, а темељ даљих реформи стоји у недавно усвојеној *Стратегији одбране*.

■ НАСТАВНИ ЦЕНТАР

Недавним уласком у седму деценију постојања падобранских јединица на нашим просторима и суштински је најваљено ново доба у њиховом развоју. Наиме, јануара ове године усвојен је Правилник о војним падобранцима и падобранској служби у ВСЦГ који је заменио застарели из осамдесетих година. Од прошлог месеца успостављена је и нова организацијско-формацијска структура која је унела битне промене у раду јединице. О каквим променама се ради и какву перспективу оне нуде, појаснио је дугогодишњи командант 63. падобранске бригаде пуковник Илија Тодоров.

■ ПРИПРЕМА ЗА МИРОВНЕ МИСИЈЕ

У складу са новим захтевима који су произашли из *Стратегије одбране*, нишки падобранци увелико се припремају и за евентуално ангажовање у некој од мировних мисија. Велики број припадника јединице говори енглески језик, али су, како сазнајемо, потребе за таквим обликом оспособљавања и даље велике. Део старешина завршио је курс за мировне операције у Панчеву, стекли су звање инструктора за те послове и обучавали друге припаднике Војске за такве деликатне задатке.

Један старешина Команде бригаде је већ био годину дана члан посматрачке мисије УН у Либерiji, а тренутно је у тој земљи још један официр из 63. падобранске бригаде.

Шездесеттрећа падобранска бригада обухваћена је новом фазом развоја специјалних јединица која је произашла из постојеће реформе Војске и система одбране. Реч је о квалитативним променама које ће се у наредном периоду одразити на више сегмената рада, а пре свега на развој кадра, даљу професионализацију и наставак процеса осавремењавања јединице као специјалног састава ВСЦГ – каже пуковник Тодоров.

Примењен је модернији приступ припремања људи за извршавање наменских задатака у миру и рату. Намена јединице је јасно дефинисана у оквиру специјалних дејстава са акцентом на противтерористичка и извиђачко-диверзантска дејства. Уједно је омогућена несметана припрема дела састава за евентуално ангажовање у мировним операцијама. По питању кадра у јединици је предвиђен далеко већи број професионалаца у односу на ранији период. Скоро две трећине професионалаца су старешине, а једна трећина војници по уговору. Број војника на служењу војног рока је знатно смањен у односу на претходни период. Ови подаци најсликовитије објашњавају повећање борбених могућности јединице, барем када је реч о људском потенцијалу.

Оно што је такође веома битно, јесте да је сада борбени део јединице потпуно одвојен од дела који је намењен за обуку и селекцију кадрова, што је омогућено формирањем посебне наставне јединице. Тиме су створене могућности да се несмета-

ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ

„О њима се мало зна“, стари слоган из једне рекламе с почетка деведесетих година прошлог века, односио се својевремено и на тајанственост припадника 63. падобранске бригаде. Тај слоган одавно више не стоји јер су нишки падобранци медијски једна од најатрактивнијих јединица ВСЦГ. Добра комуникација са јавношћу обележена је бројним текстовима и прилозима у еминентним медијским листовима, ТВ и радио станицама, а у новије време и изградом информативно пропагандног филма о падобранцима и објављивањем књиге „Војници са две заклетве“ која описује историјски развој и ратни пут 63. падобранске бригаде.

но обучава више падобранских група истовремено. Тренутни потенцијали инфраструктуре и кадра 63. падобранске бригаде омогућавају и извођење падобранске обуке припадника осталих специјалних јединица ВСЦГ, као и припадника страних армија.

Конечно су створени услови да јединица има јаке борбене потенцијале и уједно несметано обавља функцију својеврсног падобранског наставног центра. То је омогућено и изградњом савременог падобранског хангара, односно објекта у којем може да се несметано изводи земаљска падобранска обука током целе године без обзира на временске прилике и врхунско чување и одржавање падобранске технике. Упућени тврде да је то један од најсавременијих објеката тог типа у југоисточној Европи.

Још једна специфичност нове Шездесеттреће јесте постојање посебне јединице која је намењена за службу трагања и спасавања. Састављена је од искусног старешинског кадра организованог у посебно обучене тимове специјалаца. Та јединица је ојачана и стручним санитетским особљем и посебно увежбаним службеним псима трагачима. Поред падобранске обуке сви њени припадници завршили су и бројне стручно-специјалистичке курсеве специјалних јединица, користе сва превозна средства

МЕЂУАРМИЈСКА САРАДЊА

Међуармијска сарадња је још једно битно обележје нишких падобранаца. Поред релативно честих посета војнодипломатских представника и разних тимова у склопу субрегионалне контроле, падобранци негују и непосредне везе са сличним јединицама у свету. Сваке године крајем септембра домаћини су члановима Међународног удружења војних падобранаца ветерана, а вишедневно дружење на такозваном Балканском скоку пријатељства обележено је заједничким падобранским скоковима и разменом искустава.

У априлу су четири припадника Оружаних снага Грчке завршила преобуку за скакање падобранцима који се користе у Шездесеттрећој. Екипа војних падобранаца из бригаде Фолгоре из Италије у мају је учествовала на традиционалном такмичењу Падобрански вишебој, и тако дали међународни карактер најтежем војничком спортском надметању које се организује на овим просторима.

СЕЛЕКЦИЈА КАДРА

Падобранац не може да буде било ко. Да би неки старешина постао припадник те елитне јединице мора да заврши строгу и нимало лаку селективну обуку. Том приликом, кандидати пролазе напорне провере психофизичких способности и издржљивости на маршевицама под пуном борбеном опремом. Циљ селекције јесте да се издвоје људи са изузетним врлинама и квалитетима – најспособнији, најиздржљивији, најодлучнији. Завршетак селекције обележава се падобранским скоковима из програма основне падобранске обуке. Тренутно у јединици једна група младих старешина завршава курс селективне обуке, а од средине октобра најављена је селекција нове групе старешина.

Ко успешно прође све тестове и докаже своју спремност и способност да буде падобранац, стиче услов да постане припадник 63. падобранске бригаде, а личност припадника специјалне јединице одликује се посебним карактером. Мора да покаже изражену самосталност у раду, натпросечну интелигенцију, потпуну психичку стабилност и истрајност, да поседује способност за добру организацију посла, да руководи групом или јединицом и да је кооперативан. Поред тога мора да буде одан јединици, да се идентификује са њом и да је поносан на падобранске ознаке које носи.

на земљи, у ваздуху и на води и спремни су за брзо реаговање у оквиру своје службе.

■ СТАТУС СПЕЦИЈАЛАЦА

Упоредо са изградњом јединице која може да одговори савременим безбедносним изазовима улажу се и велики напори на решавању статусних питања проефекционалаца бригаде

– Падобранска служба, као једна од најопаснијих у војсци, где сваки њен припадник, од најстаријег официра до по-

следњег војника, у строју обавља посао који је директно везан са ризицима по живот и здравље, заслужује да се посебно вреднује. Ове године усвојен је нови Правилник о падобранцима који је бољи од претходног из осамдесетих година, али он још није у потпуности остварио своју функцију. Чекамо да се усвоје нови Закон о Војсци и Уредба о платама и новчаним примањима. Тиме би требало да се реше сва остала питања, а посебно материјални положај припадника падобранске јединице – истиче пуковник Тодоров.

Неповољне финансијске прилике у којима се налази ВСЦГ већ дуже време неповољно утичу и на борбену технику, инфраструктуру за обуку, падобранску технику и даље осавремењавање јединице. Треба ли подсећати да је исправност падобранске технике животна питање за сваког падобранца.

– И поред напора који на том плану улажемо последњих неколико година, ипак не можемо бити задовољни тренутним стањем, посебно ако тежимо развоју специјалне јединице оваквог ранга. Наш приоритетни захтев јесте безбедност људи који скачу падобранцима. Један је проблем одржавања и ремонта постојеће падобранске технике на високом нивоу безбедности, а други је минимално занављање те опреме куповином нових падобрана. Падобранска техника мора бити исправна. О томе воде рачуна припадници посебне јединице која се бави одржавањем падобрана, а на вишем нивоу то чини Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“. Ресурсе 63. падобранске бригаде често користе и припадници других специјалних јединица, будући пилоти и припадници страних армија који се код нас обучавају, а занављање и модернизација средстава не врши се планираном динамиком – наглашава пуковник Тодоров.

Перспективе њиховог даљег развоја ипак су повољне. Постоји квалитетан кадар и отворена су врата за подмлађивање професионалног састава, инфраструктура за падобранску обуку изграђена је по најмодернијим критеријумима, а питања материјалног обезбеђења обуке, борбене технике и статуса падобранаца требало би ускоро да се реше у складу са потребама јединице, захтевима времена и потенцијалним безбедносним изазовима и претњама којима припадници шездесет треће морају да одговоре. ■

Владица КРСТИЋ

РЕФОРМСКИ РЕБУС
ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ СРБИЈЕ

ОДМЕРАВАЊЕ РИЗИКА

Месецима уназад гледамо немиле слике поплава, пожара, олујних ветрова, каткад и сурових убистава... Признајете, тек када помислите да се такав приказ догађа надомак комшијске куће и да несрећа ненајављено улази и на ваша врата, пожелите да нешто промените. Верујете да у таквим тренуцима нисте сами и да, ако нико други, уз вас стоји држава. Да ли је тако?

ивилна заштита је, прецизно речено, јединствен систем хуманитарних мера и активности којима се штите и спасавају људи, животна средина и материјална добра од елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и акцидента, али и осталих несрећа и опасности, укључујући, наравно, и ратна дејства. Њен смисао произилази из међународног хуманитарног права, садржаја Женевске конвенције и законских решења сваке државе.

– Практично, систем заштите и спасавања чине потенцијали једне земље, који у миру отклањају опасности, претње и ризике по живот становника, њихово здравље и безбедност опште. Оспособљавање грађана и државних институција да се у ванредним ситуацијама спремно и зналачки узајамно помогну, то јест заштите, јесу основни послови цивилне заштите. Такође, у њих спадају осматрање и процена евентуалних ризика, узбуњивање и склањање становништва, али и збрињавање повређених, угрожених или настрадалих, као и асанација терена – објашњава пуковник доцент др Миодраг Савић, начелник Управе за одбрану Министарства одбране СЦГ у Републици Србији.

Поменуте задатке извршавају надлежне државне структуре, тачније субјекти или органи цивилне заштите, те јединице и снаге стручних служби, радне организације и предузећа чија је основна или допунска делатност заштита и спасавање, али и сваки грађанин сходно својим могућностима.

■ СИСТЕМ НЕРАЗУМЕВАЊА

Правилно реаговање у моменту настанка опасности – ванредних догађаја, најбитније је за деловање различитих састава цивилне заштите.

– Постављање управних функција система заштите и спасавања Републике Србије у оквиру Министарства одбране Србије и Црне Горе, које се првенствено бави одбраном земље, није добро решење. Заштита и спасавање становника и материјалних добара у миру нису његови главни задаци. Реално, Република Србија у овом тренутку не може у потпуности успешно помоћи грађанима у различитим опасностима и ситуацијама које им угрожавају живот, нити заштитити њихову имовину. То је првенствено последица непримерених, застарелих и лоших законских решења, која се баве том проблематиком. Затим, нису обједињени ни сви субјекти и послови заштите и спасавања у саставу одређеног државног тела – наглашава политиколог Милан Попадић, помоћник начелника Управе за одбрану.

Управа противпожарне полиције је у Министарству унутрашњих послова Републике и тамо је на зачељу приоритета, а снаге за реаговање на хемијске удесе и акциденте су у Министарству за заштиту животне средине. Одвојена је и служба осматрања и обавештавања. Не постоје плански документи за спречавање непожељних последица опасности у органима државне управе, нити правилна сарадње са локалном самоуправом и осталим елементима заштите и спасавања, који прате територијалну поделу Републике Србије. Наравно, недовољна су и финансијска средства која се издвајају за опремање, обучавање и свакодневно деловање цивилне заштите.

– Реформа постојећег система цивилне заштите најбитнији је задатак Управе за одбрану Републике Србије у Министарству одбране Србије и Црне Горе. Како је једино Влада Републике Србије одговорна за припремање, организовање и управљање заштитом и спасавањем становништва у ванредним ситуацијама, важно је да цивилна заштита буде у републичкој надлежно-

сти, без обзира на њено конкретно устројство. Такав модел осмишљен је и јасно дефинисан у *Стратегији одбране земље* и Белој књизи, што представља системску новину у односу на досадашње решење – напомиње пуковник Савић.

Република Србија ће до краја године формирати посебне органе за рад у случајевима опасности и ризика по земљу и грађане. Влада ће, затим, образовати Штаб за заштиту и спасавање, или слично тело, које ће управљати оперативним, односно извршним акцијама током ванредних догађаја или криза. Сви који учествују у систему цивилне заштите, јединице, снаге, али и практични послови, пирамидално ће се повезати од градског, општинског, или окружног, па све до републичког нивоа.

Професионализација, децентрализација, деполитизација и, наравно, модернизација садашњег система јесу предуслов да нови начин рада цивилне заштите заживи у пракси. Да делује превентивно тамо где су потенцијални извори опасности. Зато је нужно развијати службе осматрања и обавештавања, са савремено опремљеним центрима, на комплетној територији Републике. Тренутно у Србији има 45 центара који раде непрекидно и 124 са краћим радним временом. Они поседују близу 1.400 исправних сирена за узбуњивање становништва у случајевима изненадних опасности.

■ НАДОМАК ЕВРОПСКИХ СТАНДАРДА

Да би систем заштите и спасавања био квалитетан мора се опремити савременим техничким средствима, а јединице оспособити да у кризним околностима делују јединствено и на прописан начин. То је и светски стандард коме тежимо. Планира се да Центар за обуку кадрова, који одавно поново делује у саставу Управе за одбрану Републике Србије, у наредном периоду обучава, опрема и идејно развија цивилну заштиту. Слични центри могу се формирати и на регионалном, односно окружном нивоу.

НЕПРОМИШЉЕНИ ПОТЕЗИ

Цивилна заштита бивше Југославије деценијама се развијала као саставни део општег система одбране. У времену од 1955. до 1994. године организована је у оквиру републичких секретаријата за народну одбрану, док су савезни органи имали само координациону улогу. Био је то врло рационалан и ефикасан модел, мада прилично гломазан и сложен.

Дисконтинуитет у раду настао је с преношењем надлежности одбране и заштите искључиво на савезне институције. Тада су стручне републичке службе цивилне заштите доспеле у Савезно министарство за одбрану. Додуше, системска грешка учињена је још 1991. године, када је, као привремено решење, локалној самоуправи одузето право планирања и организовања за деловање у ванредним околностима. То се негативно одразило на праксу. И данас се послови заштите и спасавања Републике Србије обављају у Министарству одбране Србије и Црне Горе.

– Начин на који смо до деведесетих година осмишљавали цивилну заштиту био је успешан и врло напредан у овом делу Европе. Многе земље су га преузеле и уградиле у своје нормативне документе. С намером да прекинемо све нити са тим периодом, ми смо га непромишљено одбацили. Сада смо принуђени да од суседа и осталих западних земаља купујемо сопствена решења – каже Милан Попадић.

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Како тврди др Паун Береш из Центра цивилне заштите у Зрењанину, пружање помоћи грађанима, али и организационо усмеравање тог система, темељи се на пореклу и особинама елементарних непогода, односно опасности. Он се зато мора осмислити на научним основама, како би се ризици ваљано одмеравали, а учесници система заштите правилно оспособљавали. Такав начин примењују све земље Европске уније. Међутим, новчана средства која се код нас издвајају из буџета за те сврхе не задовољавају потребе, иако је очигледно да су последице криза несразмерне у поређењу са улагањима у њихову превенцију.

– Потребно је још нагласити да у условима брзе приватизације, фирме махом не преузимају обавезе цивилне заштите својих претходника, јер их на то закон не обавезује. Тај проблем познат је и Агенцији за приватизацију Републике – наводи пуковник Савић.

Иако је систем заштите и спасавања у Републици Србији тренутно у раскорак – између потреба и стварних могућности, како материјалних тако и нормативних, у својеврсном јазу без правих решења, током протеклог двогодишњег периода његови састави су, ипак, отклањали последице поплава и сличних елементарних непогода. Разминирали су и знатан број неексплоатираних убојних средстава. У току су припреме за доношење нових републичких прописа из области цивилне заштите, у чијој изради учествују стручни тимови Управе за одбрану.

– Не очекујемо да ће се трансформација актуелног система цивилне заштите у један економичан и еластичан модел одвијати брзо, лако и уз жељене ефекте. Рачунамо на одређене бирократске отпоре и неразумевања суштине проблема. Међутим, искуства која смо стекли током поплава у Јужном Банату охрабрују – закључује Поподић.

– Тада је Управа за одбрану Републике Србије први пут по предложеном моделу, додуше незванично, управљала кризом. Проблема је било само у домену законских овлашћења.

Превазишли смо их заједничким деловањем републичких министарстава и институција Србије. На том подручју спречене су озбиљније повреде становника, заразне болести и епидемије већих размера.

Предложени модел реформе система цивилне заштите заснован је на искуствима наших суседа, јер су и опасности, ризици и претње са којима се суочавамо слични. Такође, уважене су правне препоруке Светске организације цивилне заштите, иако ми, још увек, нисмо њен члан. Са Мађарском смо сарађивали и приликом асанације терена у Јаши Томићу. Они су извели дератизацију и дезинфекцију отвореног простора, а када се догодила саобраћајна несрећа на Тиси, упутили су нам у помоћ две стручне екипе. Са припадницима мађарске и румунске службе цивилне заштите такође смо учествовали на неколико стручних скупова, семинара и разменили експертске тимове. У припреми је потписивање споразума са Румунијом и Мађарском о пружању помоћи и сарадњи у кризним ситуацијама. ■

Владимир ПОЧУЧ

НОВА
ВОЈНИЧКА
УНИФОРМА М03 (2)

ТЕСТИРАЊЕ ПОКРЕТА

До краја испитивања у ТОЦ-у установиће се колико су побољшани функционалност, физиолошка подобност и квалитет целокупног комплета и чизама, односно колико су све измене допринеле коначном квалитету униформе

Завршна испитивања прототипске партије војничке униформе и чизме М03 у Техничком опитном центру КоВ започела су пријавом тактичког носиоца (Управе за општу логистику Сектора за материјалне ресурсе МО) која је у ту научноистраживачку установу стигла 6. јуна 2005. године. Уз пријаву ТОЦ-у су достављени бројни акти – безмало читав елаборат. Ту је комплетна документација о тактичко-техничким захтевима. Достављени су референтни узорци свих материјала с маскирним шарама, извештај о испитивањима у акредитованим институцијама у фази овере узорака – тзв. атести, преднацрти СНО-а за сваки одевни предмет. Достављени су, такође, закључени купопродајни уговори са произвођачима, програм испитивања поузданости и трајности комплета униформе и војничких чизама, потом списак комплета униформе, те упутство за употребу и одржавање и списак о уступању техничке документације. Последњи документ је значајан за ТОЦ, јер његови стручњаци нису присуствовали свакој фази развоја, а из тог акта види се које су све проблеме до тада имали произвођачи.

О испитивањима која у ТОЦ-у, слове за приоритете те установе, разговарали смо са заступником начелника сектора у коме се униформа опитује потпуковником мр Новаком Вукчевићем и чланом радног тима за испитивање технологом Мирјаном Станковић. Иначе, у тиму којим руководи др Радивој Поповић, ангажовано је петнаестак људи.

– Да бисмо могли да почнемо испитивање морали смо најпре да оценимо "спремност сваког појединачног средства за ис-

питивање" у складу са нашим процедурама. То се утврђује на основу документације која нам је дата јуна ове године. Ми смо прегледали ту документацију, узимајући у обзир претходна интерна испитивања која су обавили произвођачи, и дали оцену о спремности за испитивање свих средстава појединачно, али и укупну позитивну оцену за испуњење услова за испитивање – објашњава Вукчевић.

Потом је формиран радни тим од компетентних стручњака који ће спровести опитовање и направљен је важан документ – програм испитивања са којим су се 15. јула сагласили и тактички носилац и произвођачи. Сва испитивања су, ради лакшег рада, подељена на шест задатака – посебан програм урађен је за униформу, па за маскирни комбинезон, за одело за заштиту од кише и три програма за три типа чизама.

Договорено је да опитовања на Војној академији трају до фебруара 2006. и да се одвијају у две фазе – летњој и зимској по 60 дана. Тактички носилац је доставио по 1.500 униформи од оба произвођача, додуше уз мало закашњење, јер су ветровке и пододела накнадно достављени. И тако је 3.000 комплета униформе и исто толико чизама било смештено у војном складишту у Краљеву. Стручњаци ТОЦ-а су, на основу одговарајућих стандарда, изабрали узорке за потребе испитивања на Војној академији – 82 комплета униформе (по 41 од сваког произвођача). Остали комплети послати су на трупно испитивање у све оперативне саставе Војске. На нивоу свих тих јединица које су укључене у трупно практичко испитивање формиране су махом трочлане комисије за праћење испитивања. У њима су

представници интендантске службе, санитарске службе и још једно лице, по процени надлежних старешина.

■ ОПИТОВАЊЕ У ДВЕ ФАЗЕ

Сва опитовања у ТОЦ-у подељена су на лабораторијска и опитно-експлоатациона. У лабораторијским проверавају се хемијске и физичко-механичке и маскирне одлике материјала, издржљивост на утицаје околине (повишену или снижену температуру, корозију, плесан), те физиолошка подобност и алергогена и иритативна својства материјала. Испитивања хемијских и физичко-механичких одлика материјала спроводе се делом у Војнотехничком институту, а делом у ЦИС-у и "Вунилу", маскирна својства опитују се у ВТИ-у, издржљивост на утицаје околине у ТОЦ-у, а физиолошка подобност, алергогена и иритативна својства материјала на ВМА.

Технолог Мирјана Станковић каже да се приликом провере утицаја повишене температуре униформа и чизме 14 дана остављају у клима-коморама на +50 степени Целзијуса, а потом следи провера утицаја снижене температуре на -30. Провера се и отпорности метаних делова на утицај слане магле, а материјал одећа и чизме на деловање плесни.

Опитно-експлоатационим испитивањима проверава се употреба униформе и војничких чизама у реалним условима – током реализације борбене обуке и других активности у различитим метеоролошким приликама (летње и зимско логоровање), и у реалним условима одржавања – чишћења и прања. Током тих опитовања оцениће се функционалност униформе и компатибилност свих делова. Испитаници са Војне академије уредно воде белешке, које једном седмично предају испитивачима из ТОЦ-а ради даље анализе.

ТРИ НАЧИНА НОШЕЊА УНИФОРМЕ

Нова униформа носиће се у три варијанте. Прва је тзв. летња, у којој војник има на себи панталоне, кошуљу, мајицу и капу. У тој варијанти могуће је да се преко кошуље, у променљивим условима, као горњи део одеће носи џемпер. Друга варијанта је намењена за прелазни период – пролеће или јесен, у којој се, сем панталона, блузе и капе, облачи и полуролка. У зимској варијанти војник носи панталоне, џемпер, блузу, кошуљу, а преко тога ветровку и, наравно, капу.

Испитивања ће се наставити 1. октобра, када се студенти врате у школске клупе. Један број испитаника одлазиће на ВМА, где ће се проверавати физиолошка подобност – тачније посматрати и мерити реакција корисника на униформу. А у исто време почињу алергогена испитивања на ВМА, током којих ће се видети да ли материјали од којих је сашивена униформа утичу на кожу испитаника и изазивају промене.

На испитивању су и три варијанте војничке чизме. Оне се разликују по конструкцији, изабраном материјалу и маси. Према резултатима претходних испитивања чизме су хидрофобне, водонепропусне, имају уграђену клима-мембрану, наизглед су једноставне конструкције, али су у њих уткани најсавременији материјали.

Да ли су у наше стандарде уткани и светски?

– Сви стандарди по којима ми испитујемо имају у себи једну тачку, везу, којом се позивају на неки међународни или домаћи стандард, било да ли је ЈУС, МИЛ, ГОСТ или неки други, и ми испи-

тујемо то средство према стандарду чији су критеријуми исти као у свету. Често су наши критеријуми чак и строжи, јер ми немамо категоризацију квалитета. Код нас се све што се испитује за војску тестира по најстрожим стандардима – каже Мирјана Станковић.

А какви су досадашњи резултати?

– Можемо само да кажемо да су до сада завршена испитивања хемијских, физичко-механичких и маскирних одлика материјала од којих су израђене униформа и чизме (прихваћени су резултати интерних испитивања). Произвођачи су у фази припреме за испитивање у ТОЦ-у имали проблема да постигну одређени квалитет, али не знамо како ће то да утиче на крајње карактеристике средства. Ти проблему су се односили на веће скупљање тканине, слабију постојаност боје на мокро трење, те недовољну силу прекида. Важно је рећи да се сви учени пропусти, могу отклонити у следећој фази развоја, такозваној нултој серији – каже потпуковник Вукчевић.

До краја испитивања у ТОЦ-у установиће се колико су побољшани функционалност, физиолошка подобност и квалитет целокупног комплета и чизама, односно колико су све измене допринеле коначном квалитету униформе.

■ ИСКУСТВА АКАДЕМАЦА

Опитно-експлоатационо испитивање, које се одвија у Војној академији, део је завршних испитивања ТОЦ-а. У та опитовања укључена су 22 официра, једно цивилно лице и 55 студента треће и четврте године ВА, Смера пешадија, Одсека КоВ, који време обуке углавном проводе на терену. Они су комплет униформе већ испитивали током лета.

Пуковник Иван Стаменов, начелник Катедре наоружања и војне опреме КоВ, уједно и председник комисије за испитивање униформе МОЗ, каже да су до сада, с обзиром на расположиво време и климатске услове, испитани панталоне, кошуља, капа,

рубље и летње чизме. Сваки студент води евиденцију о свакодневној употреби униформе – колико часова је носи, у којим условима и бележи своја запажања.

Основне примедбе које су академци дали након четрдесетодневног испитивања биле су: повећано знојење у мајици, кошуљи и панталонама у том периоду ношења (више од 30 степени С), недо-вољно веша из комплета за задовољење хигијенских потреба (две мајице и двоје гаћа), недостатак чарапа које би ишле уз комплет. На осам пари универзалних чизама отпале су хакове за везивање, али то су произвођачи одмах отклонили. А уочено је да се након два прања смањује водоотпорност материјала, посебно панталона.

Академци су зато предложили да им се додели још по један комплет униформе ради компаративног оцењивања и валидности резултата – једне недеље носили би униформу једног произвођача, друге недеље другог. Предложено је и да се размотри могућност израде летње кошуље и панталона од тањег материјала, да се у комплет уврсти и атлетска мајица, додају још две мајице и двоје гаћа, те да се обезбеде четири пара чарапа. Сматрају да би опитовање требало продужити до јула наредне године, како би се затворио циклус испитивања у свим годишњим добима.

Вероватно ће занимљиве предлоге имати и наши припадници у мировним мисијама, који такође носе нову униформу, али и припадници Војске који путују по свету. Неки ће, надајмо се, бити и усвојени.

■ МЕРОДАВНИ СУ ЈЕДИНО РЕЗУЛТАТИ

Када се окончају завршна испитивања, ако је средство у највећем проценту задовољило тражене ТТ карактеристике, радни тим ТОЦ-а ће израдити завршни извештај – елаборат, и дати оцену. Оцена може да буде условно позитивна и ако су уочени недостаци, али само уз обавезу произвођача да их от-

Лабораторијска испитивања хемијских и физичко-механичких својстава, прописана преднацртима СНО, заиста су сложена. Примера ради, тестирају се сировински састав тканине, површинска маса, прекидна сила у правцу основе потке, прекидно издужење у правцу основе потке, отпорност на цепање, хабање до прекида прве нити, пропустљивост ваздуха, отпорност на прскање, реакција воденог екстракта, скупљање при хемијском чишћењу, скупљање прањем на 60 степени С, те после три узастопна прања, после хемијског чишћења, потом упијање воде по Бундесману, водоодбојност, уљеоодбојност при разним условима, постојаност обојења на светлост, хемијско чишћење, прање, на зној, отпорност на пилинг, суво и мокро трење, на морску воду...

клони. У зависности од броја примедба и недостатака, радни тим може у елаборату да предложи да даљи процес квалитета проверава војна контрола, а ако су примедбе бројније и озбиљније могуће је да се и ТОЦ појави у следећој фази производње и преконтролише да ли су отклоњене, али само уколико тактички носилац прихвати ту њихову сугестију. Но, тиме се не завршава оно што ТОЦ ради. Пошто је у тој установи усвојен стандард ИСО 9001, имају обавезу да накнадно прате шта се дешава у току експлоатације или рада са производима које су испитивали.

– Ми ћемо сигурно доћи до валидних резултата испитивања који ће тактичком носиоцу помоћи да донесе ваљану одлуку о томе која је униформа добра, а која не задовољава, и због чега не задовољава – каже потпуковник Вукчевић.

Елаборат и оцена коју даје ТОЦ стићи ће у Управу за општу логистику и на стручном савету интендантске службе разматраће се резултати. Разматраће се и опажања са ширег трупног практичног испитивања у јединицама Војске. Након тога биће уобличен предлог са којим ће тактички носилац иступити на Савету за одевање. До тада ће Управа за општу логистику настојати да отклони све аргументоване примедбе и сугестије испитивача.

Може ли се десити да после свих тих испитивања ниједан од произвођача не задовољи тражене услове?

– И то можемо да претпоставимо. Војничка униформа се испитује по програму који је урађен још у јуну, по свим процедурама како се ради у Војсци, без закулисних радњи. Она мора да потврди тражене параметре и ми са сигурношћу не можемо рећи да ћемо је увести у НВО током наредне године – наглашава пуковник Косановић.

Зато израду униформе треба схватити као континуирани процес. Нема сумње да ће се уважити резултати испитивања, а тактички носилац увек може неке ставке и да промени, на пример, сировински састав материјала за летне услове. Циљ је јасан – кад се развије војна опрема и одлучи о увођењу у оперативну употребу, морамо имати оно што је најбоље.

А ако од бројних компликованих процедура, докумената, врста испитивања не видите крај ове приче о војничкој униформи, саопштавамо утешан податак – ово је скраћени поступак. На много веће „мукe“ испитивачи подвргавају средства наоружања, било да су домаће или стране производње. Они који се опремањем војске баве, то знају. Исто као што им је јасно да једино непристрасна испитивања могу да изнедре квалитет. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

НАБАВКА ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

АФЕРА ПАНЦИР

Уговори потписани између Министарства одбране и "Производње Миле Драгић" из Зрењанина о набавци балистичке и заштитне опреме, тешки сто седамдесет пет милиона евра, изазвали су варничења између министара, претили опстанку државне заједнице и, по свему судећи, имаће судски епилог. Због прашине коју је афера подигла, оставку је поднео министар одбране Првослав Давинић, а Миле Драгић, генерал-мајор Милун Кокановић и пуковник Јовица Вучковић, доспели су у једномесечни притвор. У међувремену, Савет министара је одложио примену одлуке којом се одобрава набавка опреме.

Крађа и корупција века? Случај? Афера? Покушај проневере новца које грађани СЦГ одвајају за Војску? То су само неке од квалификација којима су новинари крстили потписивање два уговора о набавци војне опреме вредне сто седамдесет пет милиона евра од једне фирме – "Производња Миле Драгић". Те уговоре сачинили су одговорни у Министарству одбране и зрењанински произвођач, а одобрио их председник СЦГ Светозар Маровић. Како се у њима понајвише говори о куповини заштитне борбене балистичке опреме за припаднике Војске, пре свега шлемова и панцира у већим количинама, отуда можда највише симболике нуди назив који је та сторија попримила у јавности – "афера панцир".

У почетку су критичари тих уговора хтели целом догађају да придају корупцијски контекст, немилосрдно нападајући одговорне у Војсци и Министарству одбране. А медији су, једва дочекавши назнаке

афере и сходно томе могућност подизања тиража подрејавали атмосферу, преувеличавали бројке, уводили у наоружање и опрему Војске и оне произвођаче који производе комерцијалну опрему – неиспитану по војним стандардима. Прозивали су и “кажњавали”, партијски се сврставали, цитирали политичаре, спекулисали са кандидатима за кривично гоњење, и замагљивали пут до истине.

Како је време одмицало, и тај је случај добијао предсудски епилог, јер су поједини актери те афере доспели у истражни звор. Догађај је попримио обриси политичког случаја...

■ ЗАМЕНА ЗА НЕКРЕТНИНЕ

Прича о набавци војне опреме извучена из миљеа догађања изгледа пренаглашено и благи Војску. Чини се да су та два уговора, која су припремљена 22, а потписана 25. августа, исхитрена и противправна. Али они имају своју предисторију и познаваоцима догађаја у Војсци знано је да је опремање оружаних снага средствима НВО у протекле две године готово стало. Када је скинут вео тајности са неких документа и они подељени новинарима на конференцији за штампу одржаној 5. септембра у Централном дому Војске, објективни аналитичари могли су да следе нит догађања. Јавности је на увид стављено више реферата (захтева), које су сачинили поједини високи војни официри, а у којима се недвосмислено указује на потребу наше војске за набавком поменутог опреме.

Кренимо редом. Први документ је допис од 8. октобра 2004, који је заменик начелника ГШ генерал-мајор Миломир Миладиновић упутио Сектору за материјалне ресурсе МО, односно Управи за снабдевање, а у којем се тражи да се од фирме “Производња Миле Драгић” набави одређена опрема, пре свега балистичка и заштитна за потребе разних родова КоВ и других видова у Војсци. Приложен је списак потраживања. У њему се, на пример, тражи 40.000 комада војничких шлемова М-97 (15.328 динара комад), 12.250 заштитних балистичких плоча са степеном заштите 3+, 12.250 комада борбеног балистичког прслука М-99, свих модела (107.000 динара комад), 520 минерских одела, 520 пари минерских чизама, 16.100 комплета ратне униформе... Потребне за тим производима исказане су за бројну величину војске од 60.000 људи, у складу са Планом реформских промена ВСЦГ од 2004. до 2010. године. А Миле Драгић је изабран као произвођач, јер је ГШ, као тактички носилац, учествовао у развоју већег дела његове опреме исказивањем тактичко-техничких одлика и испитивањем својстава. На крају дописа каже се да се понуђени предлог опремања, у садашњим условима финансирања може реализовати само у замену за некретнине.

Други документ од 11. марта 2005, који помоћник министра одбране за политику одбране Павле Јанковић доставља министру одбране, јесте предлог приоритетног плана опремања Вој-

ИСПИТИВАЊЕ ШЛЕМА И ПАНЦИРА

– Шлем М-97 испитиван је у ТОЦ-у као и остала средства НВО, почевши од прототипа, а панцири као готови производи са тржишта. Разлика је у томе што испитивање прототипа плаћа тактички носилац, тачније тадашња Управа пешадије ГШ, а готов производ са тржишта, произвођач.

Шлем носи ознаку М-97, јер је 1997. Управа пешадије поставила тактичко-техничке захтеве, а усвојен је у НВО 1998. године. Касније је добио и визир и ознаку М-97А. Испитивања Драгићевог шлема у ТОЦ-у трајала су две године. Прототип је полигонски опитован од 8. до 18. јуна 1998. и добио је условно позитивну оцену (прихваћен је прототип, јер задовољава основна својства – безбедност и функционалност, али је имао ситнијих недостатака, који су могли да се отклоне у следећој фази развоја – нултој серији).

Испитивања нулте серије трајала су од 19. до 30. априла 1999. године. Произвођачу је, дакле, требало више од годину дана да отклони недостатке. И тада је предложено да се усвоји нулта серија, иако је добила условно позитивну оцену (недостаци су били везани за техничку документацију, обележавање шлема). Те недостатке је Драгић отклонио, а провера отклоњености недостатака завршена је за један дан – 5. августа 1999. године. Тада је шлем добио позитивну оцену.

Како је произвођач направио шлем само у једној величини, јер му је за другу (велики шлем) био потребан нови калуп, предложено је да се средство усвоји у НВО, а друга величина накнадно пријави. То је учинио 2000. године. Испитивање великог шлема трајало је од 29. до 30. маја. Током два дана испитивани су балистичка заштита и погодност ношења, и шлем је добио позитивну оцену. Од тада је у серијској производњи, а у надлежности је војне контроле.

Шлем има заштиту коју је тражио тактички носилац – В50. Штити главу борца од парчадног дејства и муниције до 9 мм.

Испитиван је по MIL стандардима (америчким). Прописани век употребе је пет година, иако је накнадним проверама у ТОЦ-у утврђено да је знатно дужи.

У исто време, 1998, почела су опитивања два типа заштитног прслука – М-98 и М-99. То су, по моделу, два готово иста прслука, али се разликују у балистичкој заштити, с тим што М-98 има мању заштиту улошка – класу 2А и плоче – 3А. Плоча штити од пушчаних пројектила који немају челично језгро, а модел М-99 има већу заштиту од парчадног дејства – класу 3А.

Технички опитни центар је спровео верификационо испитивање готових узорака са тржишта.

Заштитни балистички прслук М-98 опитован је од 11. 5 до 17. 6. 1998. године. Добио је условно позитивну оцену. Усвојен је у НВО 1998. године, уз обавезу да се отклоне недостаци (техничка документација и примедбе везане за погодности ношења). Балистичка заштита је испитивана по стандарду MIL 662 Е. У првој фази је носио ознаку М-98 (без плоче), а у верификационој фази отклањања узрока добио је и ознаку М-98А (са плочом). Верификационо испитивање недостатака прслука М-98 трајало је од 10. до 12. 2. 1999. и тада су М-98 и М-98А добили позитивну оцену.

Борбени балистички прслук вишег нивоа заштите – М-99 и М-99А испитиван је од 22. 10. до 9. 11. 1998. године. И он добија условно позитивну оцену. Усвојен је у НВО 1998. године, а у решењу којим је усвојен наводи се да има више модела – М-99, М-99А, М-99А1 и М-99А2. Све су то варијанте истог прслука, исте балистичке заштите, а разликују се само по намени. Њихово испитивање је трајало до 12. до 24. 4. 2000. године. Потом су опитовани модели М-99А1 и М-99А2, а од 18. до 22. 12. 2000. варијанте тог истог прслука – А3, А4 и А5. Код тих опитивања првенствено је проверавана погодност ношења, јер се ниво заштите није мењао.

Панцир је у ТОЦ-у испитиван по два светска стандарда – NIJ 0101.03 (утицај на парчадно дејство) и MIL 662 Е. Има декларисан век употребе пет година.

ске СЦГ у 2005. години (сачињен у Управи за развој ГШ ВСЦГ) и он садржи назив средстава и количину у вредности од 68,9 милиона долара. Од министра се захтева да што пре изнађе паре за то. У плану се не наводе произвођачи опреме, цене су у доларима, и тражи се, на пример, 2.388 шлемова (250 долара комад) М-97, 1.005 комада панцира М-99 (1.800 долара комад)...2.388 униформи М03...

Вицеадмирал Михаило Жарковић, заменик начелника ГШ, 15. априла 2005. упућује акт Сектору за материјалне ресурсе МО и тражи став о предлогу Милета Драгића да се набавка војне опреме, због отежаних услова финансирања Војске, исплаћује и заменом за некретнине у власништву ВСЦГ. Након одлуке тог сектора Министарства одбране доставиће им се предлог приоритета опремања средствима НВО из програма те фирме.

Пуковник Јовица Вучковић из Управе ГШ за развој (Г-5) шаље, 7. јула, Управи за снабдевање МО (а у складу са Одлуком министра одбране о набавци средстава НВО из Плана приоритетног опремања ВСЦГ у 2005) реферат у коме тражи набавку заштитне балистичке опреме у износу од око милион долара. Када је реч о шлему М-97 помиње се количина од 2.200 (по 15.000 динара комад) и 380 панцира (110.000 динара комад). Потом, 12. јула, помоћник заменика начелника ГШ за КоВ пуковник Љубиша Диковић доставља Управи за развој ГШ преглед најзначајнијих средстава за опремање јединица КоВ произведених у Драгићевој фирми. Ту је 17 артикала – од униформе, шлема, панцира, до филтрирајућег одела.

После тога, тачније 18. јула 2005, начелник Управе за развој ГШ генерал-мајор Драган Живановић доставља Управи за снабдевање МО захтев сличне садржине, у коме се каже да је за несметано функционисање неопходно приоритетно набавити средства НВО за 2.500 припадника јединица које се налазе у КЗБ и за јединице које се упућују у мировне операције. Наводе се и количине – 2.500 шлемова М-97, 2.500 панцира две врсте....

Међу значајним документима су и две молбе начелника Генералштаба генерал-потпуковника Драгана Паскаша, које је истим поводом упутио министру одбране 16. и 19. августа 2005. године.

У допису од 16. августа говори се о проблемима у реализацији плана опремања за 2005. године. Указује се на то да је за Војску потребно набавити 30.000 комплета униформе М03 и 2.500 комплета заштитне балистичке опреме, али како је одлуком министра од 30. 6. 2005. из приоритета прве фазе опремања изостављена набавка униформе (јер је на испитивању), а набавка заштитне балистичке опреме редукована на 380 комплета (за јединице у КЗБ), генерал Паскаш моли да се бар та набавка (од 380) реализује. Акт сличне садржине упућен је и 19. августа, на шта је генералу Паскашу одговорено да нема средстава за такву набавку.

И на крају, Министарству одбране се 19. августа упућују два захтева за набавку, које је покренула Управа за опремање и развој ГШ Г-5. Потписао их је заменик начелника те управе пуковник др Јовица Вучковић. У њима су наведене тачне количине средстава које се траже за опремање Војске од Драгићеве фирме, година испоруке и оријентациона цена. За ову причу занимљива су средства балистичке заштите. У 2006. години планирано је да се набави 30.000 шлемова М-97 (комад 17.500 динара, укупно 525 милиона), 27.000 разних варијаната панцира М-99 (комад 105.000 динара, укупно 2,835 милијарди)...

■ СПОРНИ УГОВОРИ

На основу тих реферата или захтева Управе за опремање и развој потписана су и поменути два уговора за 2006. и 2007. годину, које је Министарство одбране закључило 25. августа са зрењанинским произвођачем.

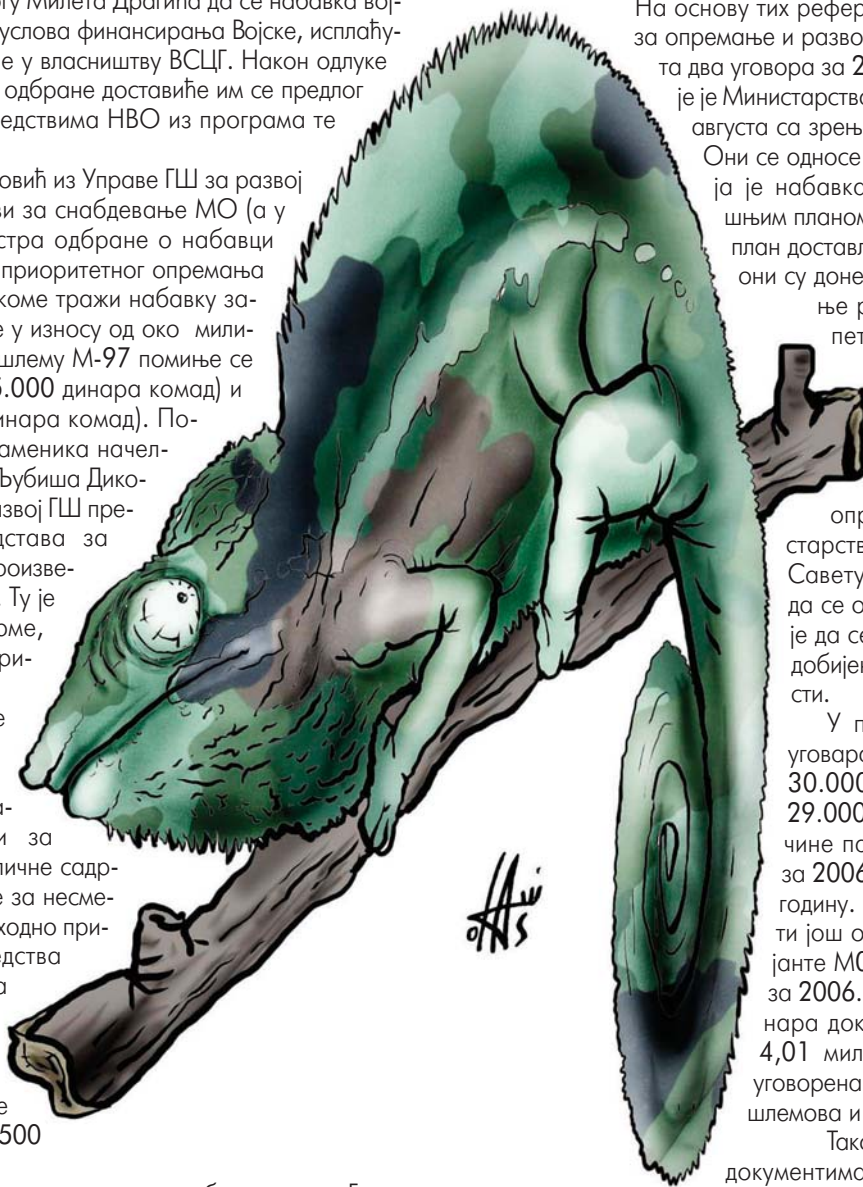
Они се односе на део војне опреме чија је набавка предвиђена петогодишњим планом опремања Војске. Тај је план достављен Савету министара и они су донели одлуку да се опремање реализује у планираном петогодишњем периоду и овластили министра одбране да изврши набавку. Како сада у буџету не постоји финансијска средства за опремање Војске, Министарство одбране се обратило Савету министара са молбом да се она изнађу и предложено је да се за то користе средства добијена продајом непокретности.

У поменутиим документима уговара се, на пример, набавка 30.000 шлемова за 2006. и 29.000 за 2007. годину. Количине панцира М-99 су 27.000 за 2006. и исто толико за 2007. годину. Панцирима треба додати још око 9.000 комада, варијанте М02 и М3. Цена шлемова за 2006. износи 635 милиона динара док је цена панцира М-99 4,01 милијарда динара. Укупно уговорена набавка износи 59.000 шлемова и 63.000 панцира.

Тако стоји у нама доступним документима, са којих је скинут вео тајности. Све остало у овој причи сазнаје се из саопштења, изјава, конференција за штампу или новинских стубаца.

Уговори су више од месец дана привлачили пажњу јавности, пре свега због њихове "тежине" од 175 милиона евра и десетине хиљада комада балистичке и заштитне опреме, колико се тражило. Изазвали су варничења између министара, претили опстанку државне заједнице и, по свему судећи, имаће судски епилог. Због прашине коју је афера подигла оставку је поднео министар одбране Првослав Давинић, а Миле Драгић, генерал-мајор Милун Кокановић и пуковник Јовица Вучковић, доспели су у једномесечни притвор. У међувремену, Савет министар је одложио примену одлуке којом се одобрава набавка опреме. ■

Мира ШВЕДИЋ

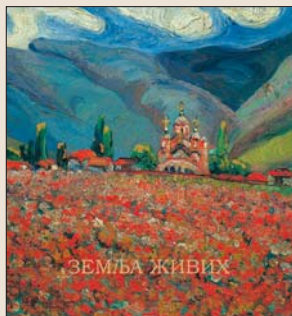

НОВА ИЗДАЊА

● 310116
ЗЕМЉА
ЖИВИХ

Аутори:
Владимир
Стојанчевић,
Љубодраг Динић
и Ђорђе Борозан
Издање 2004.
Тврди повез, 372
странице, кутија-кеса,
формат 28,3 x 29
Цена: 7.560,00, са попустом 6.048,00

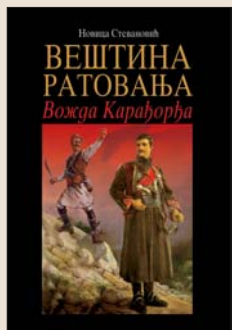
Репрезентативно издање на српском и енглеском језику. Говори о генези српско-албанског односа у 19. и 20. веку. Текст је поткрепљен до сада необјављеним, историјским документима који појашњавају сву сложеност теме.

● 310117
КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ
КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ

Аутори:
Љиљана Шево
и Сретен Петковић
Издање 2004.
Тврди повез, паковање у кутији три књиге, 342,
223 и 206 страна; формат књига 24 x 29
Цена: 18.900,00, са попустом 15.120,00

Репрезентативно издање са упоредним текстом на српском и енглеском језику. Богато илустровано и опремљено издање посвећено је јединственом културном блага Србије, Црне Горе и Републике Српске. Угледни аутори нам представљају баштину која побуђује занимање стручњака широм света а открива корене националног бића, православне вере и историјске токове на вековима занимљивим просторима.

● 310124
ВЕШТИНА
РАТОВАЊА ВОЈСКА
КАРАЂОРЂА

Аутор Новица
Стевановић
Издање 2004.
Тврди повез, 350 страна,
формат 16 x 24
Цена: 540,00
са попустом 432,00

Књига се бави Првим српским устанком, стварањем војне силе, вештином ратовања Војска Карађорђа, логистиком, дипломатијом и командантским особинама славног ратоваоце.

● 310125
ОБАВЕШТАЈНА
СЛУЖБА
У КАРАЂОРЂЕВОЈ И
МИЛОШЕВОЈ СРБИЈИ

Аутор др Владимир
Стојанчевић
Издање 2004. године
Броширан повез, 196
страница, формат 14 x 20
Цена: 237,60
са попустом 190,00

Репринт издање књиге из 1964. године, аутора академика Владимира Стојанчевића, која се бави зачетима обавештајног рада, формирањем обавештајних органа и коришћењем обавештајних података у Првом и Другом српском устанку и у време владавине Кнеза Милоша.

● 310128
ОТИМАЊЕ
КОСОВА
И МЕТОХИЈЕ

Аутор
др Радослав
Гађиновић
Издање 2004.
Тврди повез,
228 страна,
формат 13 x 20
Цена: 432,00
са попустом 345,60

Садржај књиге се бави проблемом Срба на Косову и Метохији, тероризмом Албанаца у тежњи да отму и створе независно Косово и деловању југословенских и српских власти кроз историју на спречавању сецесије и сузбијања тероризма.

● 310106
ПОЧЕЦИ
МОДЕРНЕ
СРПСКЕ
ДРЖАВЕ

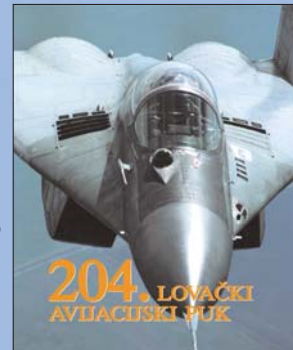
Аутор
академик
Владимир
Стојанчевић
Издање
2004.
Тврди повез,
кутија-кеса,
276 страна
формат
28 x 30
Цена: 6.480,00, са попустом 5.184,00

Монографија је објављена поводом 200-годишњице од Првог српског устанка и у њој је представљена комплетна историја устанка и почети модерне српске државе. Ово дело на посебан начин описује раздобље 1804-1813. године, које се у нашој историографији сматра временом васкрса српске државности.

● 310137
204. ЛОВАЧКИ
АВИЈАЦИЈСКИ ПУК

Аутори: Саша Олујић,
Горан Антић и Бојан
Димитријевић,
Издање 2005. године,
Тврди повез, 160 страна,
формат 30x25,
Цена: 1.620,00,
са попустом 1.296,00

Богато илустрована монографија посвећена је 204. ловачком пуку, једној од најславнијих јединица нашег ратног ваздухопловства у којој су на упечатљив начин описани њен развој, допринос обучавању пилота, ратни задаци, пожртвовање и стручност њених припадника.

● 310115
ПОЗНАТИ
У ЧИЗМАМА

Аутор Душан Глишић
Издање 2004.
Броширани повез,
238 страна,
формат 15,5 x 24
Цена: 324,00
са попустом 259,20

Сећања 50 познатих јавних личности из света науке, културе, уметности и спорта на дане проведене у војничкој униформи.

● 310122
ЛИНИЈА

Аутор Слободан Јовић Ети
Издање 2004.
Броширан повез, 144 стране,
формат 13,5 x 24
Цена: 486,00,
са попустом 388,80

Збирком од 92 карикатуре аутор одсликава стварност, духовито упозорава и линијом тражи решење.

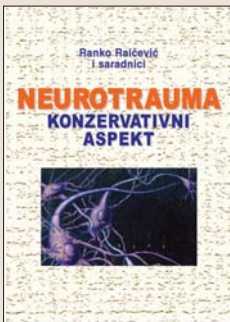
● 310129
AIDS - ХИВ ИНФЕКЦИЈА

Аутор др Миломир Ђокић. Издање 2004.
Тврди повез, 430 страна, формат 14 x 20
Цена: 972,00, са попустом 777,60

Обимна и веома значајна студија угледног стручњака пловника професора др Миломира Ђокића, начелника Клинике за инфективне и тропске болести ВМА. Изузетно научно дело је плод вишегодишњег рада на врхунским спознајама о најтежој болести данашњице, етимологији, деловању вируса, проношењу инфекције и савременим достигнућима у лечењу оболелих.

НОВА ИЗДАЊА

● 310112
НЕУРОТРАУМА
Аутор Ранко Раичевић
Издање 2004.
Броширан повез, 352 страна, формат 17 x 24
Цена: 378,00 са попустом 302,40
Високостручно шtivo које се бави конзервативним аспектом неуротрауме, темељно обрађује етологију,

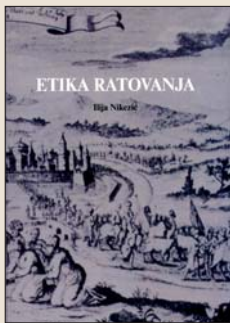
патофизиологију, дијагностику и терапију. Књига представља континуитет залагања аутора о потреби сагледавања организма као целине у физиолошким и патолошким стањима и догађајима.

● 310134
ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ

Аутор Владислава Крстић
Издање 2005.
Тврди повез, 184 стране, формат 22 x 25
Цена: 1.512,00 са попустом 1.209,60

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надасве осећања оданости отаџбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво уочљиво обележје.

● 310123
ЕТИКА РАТОВАЊА
Аутор Илија Никшић
Издање 2004.
Тврди повез, 144 стране, формат 18 x 24
Цена: 540,00 са попустом 432,00

Веома занимљива књига која се бави етиком као науком, примерима витештва, хуманизма,

човештва и нечовештва у ратовима у нашој ближој и даљој историји, етиком рата и ратовања у вијетнамском и ирачком рату и агресији НАТО на СР Југославију, са освртом на међународне конвенције и протоколе. У прилогу је дат – предлог кодекса ратовања.

● 310130
ВЕРНИ ОТАЏБИНИ И ПОЗИВУ

Аутор Иван Матовић
Издање 2005.
Броширан повез, 264 стране, формат 16,5 x 24
Цена: 702,00 са попустом 561,60

Књига је посвећена активним старешинама Југословенске војске који су априла 1941. године, наспрам личне части и моралне одговорности одабрале најтежи пут – антифашистичку борбу на свим фронтovima. Окупатору су се пожртвовано супротставили на мору, копно и ваздуху. Током тешких ратних година, безмало тринаест хиљада професионалних старешина Југословенске војске показало је све људске и војничке одлике, у најбољем смислу те речи.

● 310133
ОСНОВИ РАКЕТНЕ ТЕХНИКЕ

Аутор Матеја Анђелковић
Издање 2005.
Броширан повез, 168 страна, формат 18 x 24
Цена: 1.080,00, са попустом 756,20

Основи ракетне технике је стручна књига о ракетама и њиховом погону, механици лета, системима вођења и конструкцији. Књига је допуњено издање уџбеника за војне школе. У њој су одабрани делови из свих области значајних за ракетну технику и космичке садржаје.

● 310131
СТРАТЕГИЈА ОДБРАНЕ ДРЖАВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ СРБИЈА И ЦРНА ГОРА

Приредило Министарство одбране Србије и Црне Горе
Издање 2005.
Броширан повез, 44 стране, на српском и енглеском језику, формат 14,5 x 20
Цена: 162,00 са попустом 129,60

Стратегија одбране државне заједнице Србија и Црна Гора садржи заједничке ставове држава чланица о најважнијим питањима одбране.

● 310132
БЕЛА КЊИГА ОДБРАНЕ ДРЖАВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ СРБИЈА И ЦРНА ГОРА

Приредило Министарство одбране Србије и Црне Горе
Издање 2005.
Тврди повез, 100 страна, на српском и енглеском језику, формат 21,5 x 30,5
Цена: 972,00 са попустом 777,60

Књига садржи основне информације о безбедносном окружењу, изазовима, ризицима и претњама безбедности, политици одбране, одбрамбеним потенцијалима, организацији, у прављању, финансирању, контроли и развоју система одбране Србије и Црне Горе.

● 310111
ЖИВИ ЈЕЗИК У БАЛКАНСКОМ ЛАВИРИНТУ

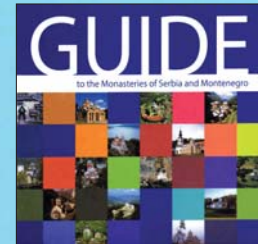
Аутор Иван Марковић
Издање 2003.
Тврди повез, 251 страна, формат 14,5 x 25
Цена: 648,00 са попустом 518,40

Књига сабира и хронолошки ређа разговоре о Балкану у последњој деценији 20. века, ломова и криза које су обликовале наше животе. Изузетно дело једног од најдаровитијих новинара листа „Војска“ чија се животна звезда прерано угасила.

● 310136
ВОДИЧ ПУТ ПРАВОСЛАВНИХ МАНАСТИРА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ (на енглеском)

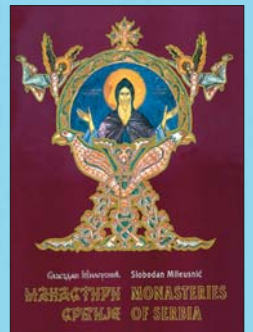
Приређивачи: Бранка Гугољ, Љубица Јелисавец и Мирко Сајловић,
Издање 2004. године,
Тврди повез, 324 стране, формат 22,5 x 24,5,
Цена 3.888,00, са попустом 2.721,60

Водич на енглеском језику у коме је сликом и речју представљено 275 манастира у Србији и Црној Гори. Наменен је, пре свега, путницима који желе да обиђу та света места, али и свима који надахнуће налазе у свету духовног простора.

● 310089
МАНАСТИРИ СРБИЈЕ

Аутор Слободан Милеуснић
Издање 2002.
Суиздавач „Православна реч“ Нови Сад
Два тома, омот, кутија
Тврди повез, 1.040 страна, формат 25 x 33
Цена: 14.580,00 са попустом 11.664,00

● 310057
КУЛТУРНА РИЗНИЦА СРБИЈЕ

Саставио и уредио Јован Јанићијевић
Издање 2001. (Доштампано издање)
Суиздавачи „Идеа“ и „Војноиздавачки завод“, Београд
Тврди повез, 642 стране, формат 16 x 24
Цена: 4.320,00 са попустом 3.024,00

● 310074
ИСТОРИЈА СРПСКОГ НАРОДА

Десет томова, тврди повез са златотиском, 6.000 страна, Издање 2001, формат 17 x 24
Цена комплета: 12.960,00, са попустом 10.368,00

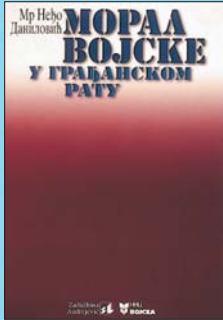
● 310105
УВОД У ИНФОРМИСАЊЕ

Аутор Славољуб Ранђеловић
Издање 2003.
Броширан повез, 195 страна, формат 14 x 20
Цена: 216,00 са попустом 172,80

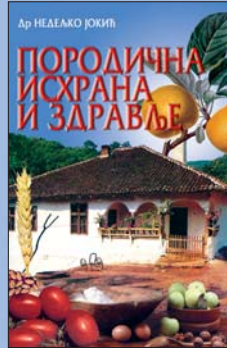
● 310032
МОРАЛ ВОЈСКЕ У ГРАЂАНСКОМ РАТУ

Аутор мр Неђо Даниловић
Издање 2001.
Суиздавач
„Задужбина Андријевић”,
Београд
Броширан повез,
195 страна, формат 14 x 20
Цена: 216,00,
са попустом 172,80

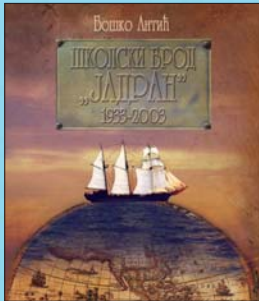
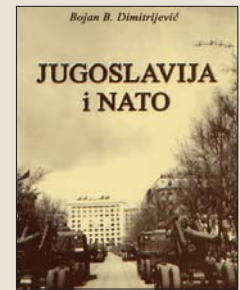
● 310103
ПОРОДИЧНА ИСХРАНА И ЗДРАВЉЕ

Аутор
др Недељко Јокић
Издање 2003.
Тврд повез, 400 страна,
формат 16 x 24,5
Цена: 972,00
са попустом 680,40

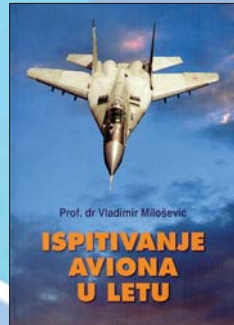
● 310102
ЈУГОСЛАВИЈА И НАТО

Аутор
Бојан Б. Димитријевић
Издање 2003.
Броширан повез,
200 страна,
формат 15,5 x 23
Цена: 540,00
са попустом 378,00

● 310104
ШКОЛСКИ БРОД „ЈАДРАН” 1933-2003

Аутор Бошко Антић
Издање 2003.
Тврд повез,
140 страна,
формат 22 x 25
Цена: 1.296,00
са попустом 907,20

● 310078
ИСПИТИВАЊЕ АВИОНА У ЛЕТУ

Аутор Владимир Милошевић
Издање 2002.
Тврд повез, 302 стране,
формат 17 x 24
Цена: 540,00
са попустом 378,00

● 310100
СПЕЦИЈАЛНЕ СНАГЕ СВЕТА

Аутори:
Михајло Михајловић и
Станислав Арсић
Издање 2004. Суиздавач
„Триконтинал”,
Београд
Тврд повез, 180 страна,
формат 17 x 23
Цена: 907,20
са попустом 725,76

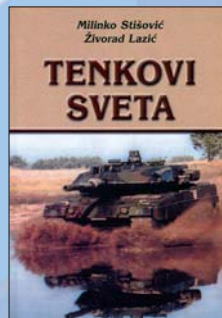
● 310095
ВОЈНА МУЗИКА И МУЗИЧАРИ У СРБИЈИ

Аутор Гордана Крајачић
Издање 2003.
Тврд повез, 308 страна,
формат 20,5 x 29,7
Цена: 1.080,00
са попустом 756,00

● 310085
ТЕНКОВИ СВЕТА

Аутори: Миленко Стишовић и Живорад Лазић
Издање 2002.
Суиздавач
„Триконтинал”, Београд
Броширан повез,
118 страна, формат 14 x 20
Цена: 410,40
са попустом 328,32

● 310107
СД БЕЗБЕДНОСНА ОПРЕМА У СЛУЖБИ ЖИВОТА (Средства за заштиту људи и објеката)

Аутори: Никола Остојић и Петар Кнежевић
Издање 2003.
Цена: 1.944,00, са попустом 1.360,80

● 310075
СРПСКА ОДИСЕЈА

Аутор Бошко Антић
Издање 2002.
Тврд повез, 132 стране, формат 24 x 17
Цена: 270,00
са попустом 216,00

● 310087
АРТИЈЕРИЈА СВЕТА

Аутор Драгољуб Петровић
Издање 2002.
Суиздавач
„Триконтинал”, Београд
Броширан повез,
138 страна, формат 14 x 20
Цена: 410,40
са попустом 328,32

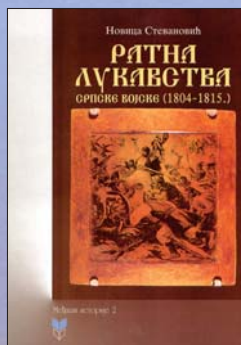

● 310027
ИСТОРИЈА НА ПОПРАВНОМ

Аутор Петар Дамјанов
Издање 2000.
Броширано, 215 страна,
формат 11,5 x 21
Цена: 162,00
са попустом 129,60

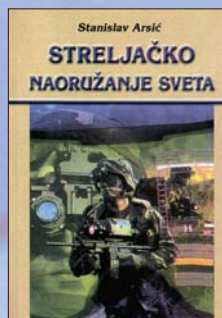
● 310080
РАТНА ЛУКАВСТВА СРПСКЕ ВОЈСКЕ (1804-1815.)

Аутор
Новица Стевановић
Издање 2002.
Тврд повез, 152 стране,
формат 18 x 24
Цена: 378,00
са попустом 302,40

● 310086
СТРЕЉАЧКО НАОРУЖАЊЕ СВЕТА

Аутор Станислав Арсић
Издање 2002.
Суиздавач
„Триконтинал”, Београд
Броширан повез,
138 страна, формат 14 x 20
Цена: 410,40
са попустом 328,32

● 310028
ОТКУЦАЈИ ВРЕМЕНА

Аутор Драгана Марковић
Издање 2000.
Тврд повез,
400 страна,
формат 15 x 24
Цена: 324,00
са попустом 259,20

● 310108
АСИМЕТРИЧНИ РАТОВИ

Аутори Бартелеми Курмон и Дарко Рибникар (превод с француског)
Издање 2003.
Броширан повез, 220 страна, формат 14 x 22
Цена: 270,00
са попустом 216,00

● 310090
СТРАТЕГИЈСКИ БОМБАРДЕРИ

Аутори: Душан Маодуш и Милан Бајовић
Издање 2002.
Броширан повез,
116 страна,
формат 14 x 20
Цена: 410,40
са попустом 328,32

● 310033
С ОНЕ СТРАНЕ СУДБИНЕ

Аутор Бранко Копуновић
Издање 2000.
Броширано,
158 страна,
формат 11,5 x 20,5
Цена: 162,00
са попустом 129,60

РАНИЈА ИЗДАЊА

● 310051
**ПРОФЕСИЈА
НОВИНАР**
Аутор Душан Ђурић
Издање 2001.
Броширан повез, 408
страница, формат 13 x 20
Цена: 324,00
са попустом 259,20

● 310067
**СТРАТЕГИЈСКЕ
ПАРАЛЕЛЕ**
Аутор Василије Церовић
Издање 2001.

Броширан повез,
316 страна,
формат 11,5 x 20,5
Цена: 270,00
са попустом 216,00

● 310091
**ТЕРОРИЗАМ
АЛБАНСКИХ
ЕКСТРЕМИСТА**
Аутори: Милан
Мијалковски и
Петар Дамјанов
Издање 2002.
Тврд повез, 512 страна,
формат 16x 24
Цена: 756,00
са попустом 529,20

● 310064
**РАМБУЈЕ
ИЛИ РАТ**
Међународноправна
дилема
Аутор
Гавро Перацић
Издање 2001.
Броширан повез,
234 стране
формат 16,5 x 23
Цена: 324,00
са попустом 259,20

У студији су обрађене међународноправне институције и догађаји који су претходили агресији НАТО на СРЈ. Аутор, еминентни познавалац међународног права, пише језиком чињеница, које имају снагу непобитних доказа о повреди међународног права, кршењу Повеље УН и неправди нанетој српском народу.

● 310096
СЕНКЕ ИНТЕРНЕТА
Аутор Слободан
Трифковић
Издање 2003.
Броширан повез,
128 страна,
формат 14 x 20
Цена: 216,00
са попустом 172,80

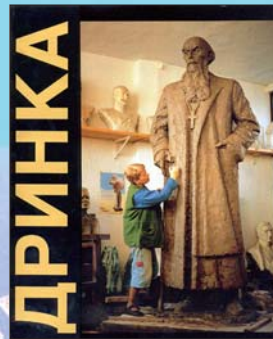

● 310062
**ПРАВОСЛАВЉЕ
И РАТ**
Аутор мр Борислав Гроздић
Издање 2001.
Броширани повез, 196 страна
формат 14 x 20,5
Цена: 270,00, са попустом 216,00

● 310094
**УВИЂАЈ (Збирка
афоризама)**
Аутор Милијан Р. Андрић
Издање 2002.
Броширан повез,
86 страна,
формат 11,5 x 20
Цена: 162,00
са попустом 129,60

● 310042
**АРХИТЕКТУРА
ЗГРАДЕ
ГЕНЕРАЛШТАБА**
Аутор
Бојан Ковачевић
Издање 2001.
Тврд повез,
224 стране,
формат 22,5 x 25,5
Цена: 540,00
са попустом 378,00

● 310077
**ДРИНКА
РАДОВАНОВИЋ
- СКУЛПТУРЕ**
Аутор
Бранко Вукоичић
Издање 2002.
Тврд повез,
224 стране,
кутија, омот
формат 24 x 29,7
Цена: 2.160,00
са попустом 1.512,00

Монографија о Дринки Радовановић, скулптору. Уз избор текстова о стваралаштву наше реномиране уметнице, објављене су фотографије вајарских радова, са посебним освртом на дела посвећена војсковођама, ратницима.

У књизи се разматрају ставови хришћанских теолога, црквених мислилаца и филозофа хришћанства о рату. Посебна пажња посвећена је схватањима о рату у православљу код Срба.

НАРУЏБЕНИЦА

НИЦ „Војска”, Катанићева 15, 11000 Београд
Тел: 011/3615-502, телефакс: 011/3615-488
Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Наручујем следећа издања (навести шифру / количину):

_____ по укупној цени од _____ динара.

Књиге ћу платити (заокружити број):

1. одједном (плаћање унапред) уз 100,00 дин. за поштарину.

2. на кредит у _____ месечних рата (највише 10) по _____ дин. (мин. рата 1.000,00), путем административне забране.

Код плаћања унапред послати доказ о уплати целокупног износа, након чега испоручујемо књиге.

За кредит доставити наруџбеницу оверену од стране фирме у којој сте запослени.

Купац: _____ ЈМБГ _____

Број личне карте: _____ издате у МУП _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Потпис наручиоца: _____

Подаци о запослењу: _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Овера овлашћеног лица

М.П. _____

● 310072
**ПРИМЕНА
ПРАВА
ОРУЖАНИХ
СУКОБА**
(Војска
Југославије
и Косово
и Метохија
1998-1999)
Друго допуњено
издање

Приредио
Иван Марковић
Издање 2002.
Тврд повез, 244 стране, формат 24,5 x 30
Цена: 432,00, са попустом 302,40

Страни војни представници посетили јединице на југу Србије

ГОСТИ ЈЕЗЕРСКЕ МАХАЛЕ

Делегација страних војних представника акредитованих у Србији и Црној Гори посетила је више јединица Војске Србије и Црне Горе у нишком и врањском гарнизону. Првог дана посете војне изасланике из Аустрије, Бугарске, Хрватске, Ирана, Италије, Јапана, НР Кине, Мађарске, Руске Федерације, Словачке, Словеније, Швајцарске, Турске, Украјине, Индије и Канаде примио је командант Копнених снага генерал-мајор Младен Ђирковић и предочио им и који су основни задаци и намена Копнених снага, те какво је стање безбедности на југу Србије.

У гарнизону Ниш страни војни представници посетили су 63. падобранску и 211.

окопну бригаду, а другог дана посете боравили у зони одговорности 78. моторизоване бригаде у Врању, где су обишли базу "Језерска махала" на административној линији према Космету.

Доајен војних изасланика украјински пуковник Володомир Војина на крају посете изразио је задовољство организацијом и оним што су могли да виде на југу Србије.

З. М.

Пријем за нове потпоручнике

ПРВЕ ОФИЦИРСКЕ ДУЖНОСТИ

За потпоручнике који су после завршетка школовања ступили на прве официрске дужности приређени су приједи у јединицама и установама.

Као и свуда, свечано је било и у Команди Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране у Земуну. У име Команде ВС и ПВО најмлађе официре рода авијације, АРЈ ПВО, ВОЈ, ваздухопловнотехничке, финансијске, информатичке и осталих служби, поздравио је заменик команданта ВС и ПВО пуковник Зоран Милићевић.

Пуковник Милићевић је најмлађим официрима говорио о изазовима војничког

позива, саветујући их да при обављању почетних дужности у трупи до детаља проуче своја права, али и своје обавезе. Само тако ће моћи правилно да процене своје место у систему командовања и примене знања стечена на Војној академији.

Пуковник Јовица Драганић, начелник Оперативног одељења Команде ВС и ПВО, укратко је говорио о задацима и намени, саставку, наоружању и опреми јединица вида.

На крају пријема пуковник Стеван Брусин саопштио је потпоручницима у које су јединице распоређени на прве дужности.

А. А.

УКРАТКО

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ИНСТИТУТА РАТНЕ ВЕШТИНЕ

Десетог октобра Институт ратне вештине обележио је 21 годину постојања и плодног научног рада. Основни задатак те установе Министарства одбране је научноистраживачка делатност у области стратегије, оператике, тактике, војноорганизационих система, војне социологије, војне андрагогије и војне психологије.

За то време реализовани су бројни пројекти. Тренутно је научни кадар Института ангажован на реализацији два задатка: Макропројекат "Сектор безбедности Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму" и "Провера метријских карактеристика постојећег модела вредновања морала".

Одлуком Министарства одбране, Институт ратне вештине је заједно са Војноисторијским институтом у фази преформирања и преименовања у Институт за стратегијска истраживања.

СПОРА ИСТРАГА О СУДБИНИ НЕСТАЛИХ

На четвртном састанку Радне групе за лица нестала у сукобима на Косову између јануара 1998. и децембра 2000. године, истакнуто је да је од последњег састанка, у јуну, утврђена истина о судбини више од 200 несталих особа и да су њихови посмртни остаци предати породицама.

Регистровано је и 57 нових случајева, који су додати привременој листи Радне групе, тако да број несталих сада износи 2.557.

ТРАГЕДИЈА У НИШУ

Војник Срђан Лазивић из села Сараорци у општини Смедерево (рођен 26. јула 1984. у Београду) преминуо је у ноћи између 27. и 28. септембра у нишкој касарни "Пантелеј". У војничкој спаваони 52. артиљеријско-ракетне бригаде ПВО у 03.45 часова чули су се крклање, пад и ударац тела у војнички ормарић. Ударац је пробудио војнике Антића, Дробњака, Пантелића, Миловановића и Хорвата који су свог палог друга војника Срђана Лазивића одмах извели на ходник и почели да му пружају прву помоћ. Истог тренутка обавестили су дежурног бригаде старијег водника Александра Гајића који је позвао цивилну и војну хитну помоћ. Хитна помоћ је стигла у 04.15 и покушала реанимацију. Нажалост, лекар је констатовао смрт у 04.40 часова у просторијама јединице. Истражни судија је дошао на лице места, обавио истражне радње и наложио обдукцију.

Сахрани погинулог војника присуствовали су официри и његови другови из јединице. Срђан Лазивић је у Војсци од 3. септембра ове године, војничку заклетву положио је 24. септембра, а до трагичне смрти није се жалио ни на какву болест.

После обављених разговора у 52. арбр ПВО, у Команди Копнених снага закључено је да у поменутом догађају нема одговорности војне организације.

РЕФОРМА ПЕНЗИЈСКОГ СИСТЕМА

ПОВЕЋАЊЕ СТАРОСНЕ ГРАНИЦЕ

Нови сет пензијских закона, несумњиво, представља још један удар на одавно испражњен пензионерски џеп. Није за утеху ни околност да су постепено повећање старосне границе за затварање радне књижице и смањење пензија, што је наше најстарије грађане највише и забринуло, драстичне мере изнуђене упорним захтевима ММФ-а да се смањи јавна потрошња.

ензијски фондови у Србији (и Црној Гори) све су празнији. Некада врећа без дна, у коју је руку гурао како је ко хтео, посебно кад је требало из ње узимати, пензионерска "касица – прасица" данас гута готово 14 одсто друштвеног бруто производа, што је највише у окружењу. Из републичког буџета у три државна пензијска фонда – за послених, пољопривредника и самосталних делатника – издваја се четири пута више него пре четири године, односно скоро шест одсто националног бруто производа, што је довољно тек за 40 одсто средстава, док се 60 одсто обезбеђује из доприноса на зараде. А пензионера је из године у годину све више.

■ РАДНИКА КОЛИКО И ПЕНЗИОНЕРА

С друге стране, већ сада у Србији на "једног и по" радника долази један пензионер. Такву сразмеру тешко може да издржи и много развијенија земља од Србије која, по многим економским

показатељима, заузима незавидан положај на светској лествици успешних земаља. При томе, истовремено расте и број незапослених и број пензионера, а инфлација од 15 одсто највиша је у Европи. То су само неки од разлога који реформу пензијског система, после оне из 2003. године, опет чине неопходном.

Недавним усвајањем сета пензијских закона у Народној скупштини Србије започела је нова фаза реформе пензијског система у нас. Посланици су, све до усвајања, из руке у руку пребацивали тај врући кромпир, а представници власти упозоравали су на притисак Међународног монетарног фонда, који последњих недеља упорно понавља да су буџетска издвајања за пензијски фонд превелика и да усклађивање пензија са платама треба окончати. Уместо тзв. швајцарског модела, по коме су пензије у Србији четири пута годишње усклађиване са трошковима живота и зарадама, монетарни стручњаци ММФ-а, забринути за нашу будућност, ултимативно су предложили једнократно усклађивање пензионерских примања само са трошковима живота. Тако би се, кажу, смањило оптерећење које

РЕШЕЊЕ ЗА НОБЕЛА

Ако неко има боље решење за реформу пензијског система, заслужује Нобелову награду, рекао је министар за рад, запошљавање и социјалну политику Сlobодан Лаловић:

– Повећање доприноса са садашњих 22 на 32, или 52 одсто, сахранило би српску привреду. Однос просечне плате и пензије, овакав какав је код нас, не постоји нигде у свету.

пензије представљају за буџет. Ако не буде тако како они хоће, Србија ће остати и без последње транше кредита, али и без страних инвеститора, без чијег новца је развој привреде и боље сутра не само пензионерима, већ и свима другима, готово немогуће.

Пензионере, и садашње и оне будуће, такав став ММФ-а не изненађује. Имају они довољно искуства са том финансијском организацијом, још из времена несташице горива и вожње по систему “пар – непар”, замрзавања плата, гладовања. Али и онда је било лека. Још тада су они који данас примају мизерне пензије следили чувену, само нашу, изреку по којој нико не може да нас плати тако мало, колико ми мало можемо да радимо. Сећате ли се тих времена? Можда су данашњи празни пензијски фондови та космичка правда за некадашње лоше понашање на радном месту. Можда и није тако. Тек, око милион и триста хиљада пензионера у Србији свесно је да им нови сет пензијских закона, па макар и ублажених током усвајања, неће донети лепшу будућност. Између осталог и зато јер ће у пензију отићи касније но што су до сада одлазили. Уместо са 63 године, мушкарци ће радну књижицу затварати са 65, а жене са 60 година, баш као у развијеним европским земљама, где се живи и дуже и лепше и где пензионери нису “грађани другог реда”, већ људи заслужни за просперитет који уживају млађе генерације.

СПОРИЈИ РАСТ ПЕНЗИЈА

Уместо безбрижне старости, обезбеђене дугогодишњим издвајањем за социјално, здравствено, пензијско и какво све још не осигурање током радног века, наши пензионери мора-

ЕФИКАСАН ВОЈНИ МОДЕЛ

Модел укупног социјалног осигурања војних лица, а тиме и њиховог пензијског и инвалидског осигурања, не треба радикално мењати, сматра пуковник мр Сlobодан Игњатовић, директор Фонда СОВО. За то постоји неколико разлога, од којих је најважнији специфичност војног позива. Нормативна решења, којима су регулисане војне пензије у Србији и Црној Гори крећу се у границама законодавства држава чланица, те сходно томе, нема ни потребе ни могућности за даљу рестрикцију у области социјалног осигурања официра и подофицира.

С друге стране, системска решења у пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника (породична пензија, накнада за телесно оштећење и додатак за помоћ и негу) прилагођена су решењима у друштву, док се за поједине видове осигурања (инвалидска пензија) водило рачуна о посебностима војне службе. Чести премештаји војних лица, немогућност избора места службовања, рад дужи од пуног радног времена, честа дежурства, неизбежан престанак радног односа брачног друга, условљен прекомандом супруга, само су неке од околности због којих је пензијско осигурање војних лица регулисано посебним законом.

Слична ситуација је и у неким страним армијама. Из војног буџета средства за војне пензије обезбеђују се у САД, Египту, Румунији, делом и у Бугарској. Из државног буџета обезбеђују се пензије за војна лица у Аустрији, Пољској, Бугарској. У великом броју страних земаља специфичан карактер војног позива условио је и посебно законско уређење пензијског и инвалидског осигурања официра и подофицира.

Реформа осигуравајућих установа (фондова) у пројектованом пензијском систему условљена је захтевима фискалне политике да се буџет растерети и ослободи социјалних давања. Због тога је и предвиђено формирање приватних добровољних пензијских фондова, односно промена система финансирања државних. Од прихода оствареног улагањем прикупљених средстава исплаћивале би се приватне, додатне пензије. Сличне промене требало би да обухвате и СОВО.

ће да раде “на црно” још коју годину. Биће старији, болеснији, уморнији. А за лечење, које одавно није бесплатно, имаће све мање новца. Економски стручњаци упозоравају да ће, према усвојеним изменама Закона о пензијско-инвалидском осигурању, пензије убудуће расти спорије од плата, те да ће просечне износити, у најбољем случају, 60 одсто од просечних плата, док најниже пензије не би требало да буду испод четвртине просечне плате. Нимало охрабрујуће.

Велики број скорашњих пензионера, као и оних који се тек спремају за “треће животна доба”, брине и сазнање да многа предузећа последњих година нису уплаћивала доприносе у пензијски фонд, или су то чинила за најниже зараде. Више стотина хиљада старијих радника у прилици су да са зебњом проверавају свој радни стаж и да се на лицу места увере како им за одлазак у пензију недостаје још нека година, за коју доприноси нису уплаћени. После тог нежељеног сазнања, решавају, невољно, да на радном месту остану до истека потребног рока. Али, не и да раде. Јер они су своје одрадили. Дани које, за углавном малу плату, надаље проводе на послу, представљају својеврстан поклон држави.

И тако, остајемо у затвореном зачараном кругу, из којег нам, свако на свој начин, излаз нуде многи “чаробњаци”, до-

ПРАВИ ЕФЕКТИ ТЕК ЗА ПЕТ ГОДИНА

Сет пензијских закона представља најважније системске законе о којима парламент расправља ове године, рекао је министар финансија Млађан Динкић.

– Праве ефекте остварићемо тек за пет година, а добровољно пензијско осигурање представља новину која обећава боље дане за наше пензионере. Са навршених 53 године живота онај ко је улагао у добровољни пензијски фонд има право да тражи да располаже уложеним средствима. Може да му се исплати све одједном, или месечно. Једини је услов да најкасније до седамдесете године живота почне с повлачењем новца који је уложио.

маћи и страни економски експерти, представници власти и синдиката. Сви они тврде да је само њихов чаробни штапић онај прави. А њега у економији нема. Мађионичари и илузионисти у привреди не пролазе на дужи рок. Смањење инфлације и јавне потрошње, повећање стопе запослености и побољшање социјалног положаја најугроженијих, приоритети су сваке одговорне власти. Али, ти циљеви нису у управној сразмери. Нешто мора и да се жртвује. На краће, или дуже време. Усвајањем "пензијских" закона најстарији грађани Србије постали су немоћна жртва транзиције. Жртва од које мало шта зависи и која о мало чему одлучује. Зато је свађивање тешког терета транзиције на нејака пензионерска плећа, за предлагаче закона, очито, било најбезболније. Циници би рекли да, с обзиром на године које ће пензионери уживати у том статусу, и најкраће.

Нема никакве сумње да ће, по новом закону, пензије убудуће расти спорије од зарада и у релативном и у апсолутном смислу. Да зло не чује, нек се бар достојно носе с потрошачком корпом, рећи ће пензионери. У нади да ће, упркос свему, бити довољно новца бар за храну, најстрајнији су они с минималним пензијама. Њих охрабрује корекција закона, по којој ће, уместо гарантованих 20 одсто, односно четири хиљаде, од јануара следеће године, најниже пензије износити 25 одсто просечне зараде, или како је израчунао министар за рад, запошљавање и социјалну политику Слободан Лаловић, више од шест хиљада динара. Међу онима које муче управо такви проблеми свакако је и велики број цивилних лица у Војсци Србије и Црне Горе, чије су плате знатно испод републичког просека. То значи да су им, чак и кад је реч о запосленима са ВСС, пензије ближе минималној, но просечној.

РЕФОРМЕ ПЕНЗИЈСКОГ СИСТЕМА У ТРАНЗИЦИЈИ

Готово све земље у транзицији претрпеле су реформу пензијског система. Негде су те промене у току, а неке земље, попут Пољске, Словеније, Чешке, Румуније... већ су прошле кроз највеће тешкоће. У готово свим тим земљама предвиђено је постепено повећање старосне границе за одлазак у пензију, а у неким од њих и сасвим нови модел обрачунавања пензија. Реформа пензијског система припрема се и у САД, а у Шведској је недавно окончана, повећањем значаја приватних пензијских фондова.

Да би колико-толико побољшали социјални положај наших најстаријих грађана и тако им се бар донекле одужили за деценије проведене на послу, законодавци су предвидели и масовније оснивање приватних пензијских фондова. Биће то, кажу, врло брзо, један од најмасивнијих стубова у згради пензионерске сигурности, која се гради и најновијим законима. Предвиђено је да запослени с ниским, или недовољним, издвајањем у државне пензијске фондове, сами, по жељи, уплаћују додатна средства у неки од добровољних пензијских фондова. С обзиром на то што велики број предузећа последњих година доприносе уплаћује на минималац, уместо на реалне зараде, нема сумње да ће многи будући пензионери пожелети да додатним уплатама "пензионерских рата" себи обезбеде лепшу старост. И ту, наравно, постоји она чувена "квака". Најугроженији, они с најмањим примањима, неће моћи да издвајају средства за приватне пензијске фондове, па ће им и пензије остати мале. Сетите се оне чувене, народне – ко има, дај му још.

Но, упркос томе, приватни, добровољни пензијски фондови, па и осигуравајућа друштва, која нуде разне видове животног осигурања, на крају омогућавају мирнију и сигурнију старост онима који се за тако нешто одлуче. А њих ће, с повећањем производње, са смањењем инфлације и незапослености и побољшањем материјалног положаја запослених, бити све више и више. Управо то и јесте најбољи пут за побољшање положаја пензионера. Без ужурбаног развоја привреде, тешко је говорити о бољем социјалном положају било које категорије друштва, па и најстаријих.

Наравно, не треба пренебрећи још неке услове. Потребно је, наиме, обезбедити већу правну сигурност и финансијску дисциплину. Нетом усвојени пензијски закони, поред осталих, свакако ће и томе допринети. На крају, треба се опет сетити и Међународног монетарног фонда, који нас и даље посматра.

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ПУКОВНИК ВИНКО МАРКОВСКИ, КОМАНДАНТ 565. НАСТАВНОГ ЦЕНТРА КОВ

ХОД ПО МИНСКОМ ПОЉУ

Прва дужност официра
и подофицира је да
обуче и сачувају војнике
којима командују.
Зато је то најчаснији
од свих заната.

Када је петнаест година напустио је родни дом и отишао у Војну гимназију, где је научио да само рад сигурно доноси успех. Од тада до данас прошле су три и по деценије непрекидних напора, доказивања и изазова. Завршио је све војне школе, увек међу првима, међу најбољима. Пукovníк Винко Марковски за себе каже да је задовољан човек, упркос томе што је на путу ка звездама више ишао по трњу него по ружама. После завршетка Војне академије обрео се у Билећи, у Школи ре-

зervних официра, најсуровијем, али и најцењенијем жрвњу пешадијских официра у "великој" Југославији. Ко није маршевао кроз билећки крш, тај не зна шта је пешадија, упорно понављају команданти који су се доказали у том "млину".

– Иако сам био одличан питомац, запала ме је Билећа, варош у којој су војна лица чинила половину становништва. Тамо сам остао предуго, читавих петнаест година, обављајући разне дужности, од командира вода до команданта батаљона, стално

на испиту, на провери. Није било лако, посебно физички. Током обуке војника, будућих резервних официра, свакодневно смо пешачили бар двадесетак километара. Са сваком новом генерацијом и ја сам трчао, прескакао пешадијске препреке, маршевао, бацао бомбу, гађао из разног пешадијског наоружања... Никада нећу заборавити први вод којим сам командовао. Сви су били старији од мене, а ја сам морао да их обучавам, да им наређујем. И данас ми у кошмарне снове дођу ти први, страшни билећки дани, током којих сам осетио огромну тежину чизама, упртача и униформе. Тек тада сам схватио сву одговорност војног позива, увидео психичке и физичке напоре које он подразумева, разумео снагу и моћ те часне и изазовне професије, пуне одрицања, адреналина и свакодневних испита. Сре-

ПУНОЛЕТСТВО

Један од најтужнијих тренутака у животу пуковника Винка Марковског био је 18. рођендан његовог старијег сина.

– Нисам био с њим. Ни раније нисам много био с породицом, али тог дана сам желео да будем с Марком. Увек сам сматрао да је стицање пунолетства значајан тренутак у животу сваког човека. Нисам му тада ништа поклатио, али још тужније од свега је, можда, то што он, ваљда, није много ни очекивао од мене. Није имао кад да научи да захтева од свог оца. А била је 1999. година.

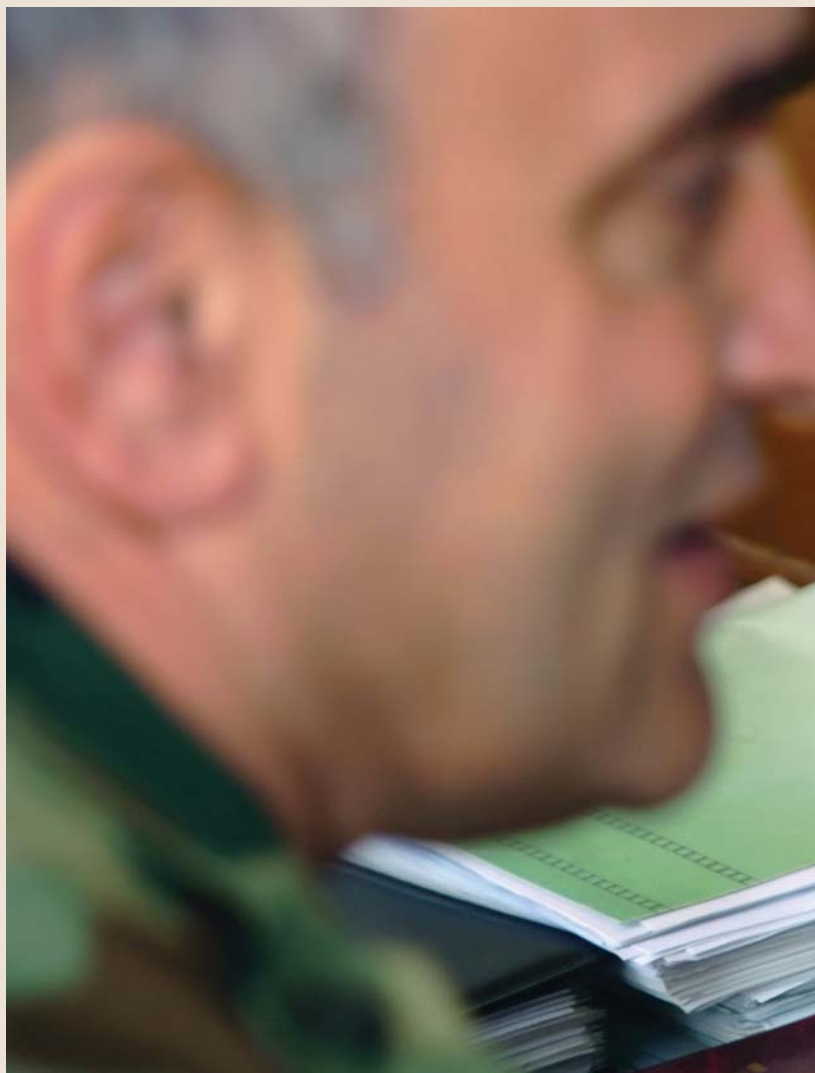
ћом, нисам се уплашио, мада сам отада, све чешће, свој животни пут поредио са минским пољем, препуним ризика, опасности, провера, напора. Тако сам се и кретао по тој непоновљивој животној стази, опрезно, постепено, али увек напред, бар за корак испред колега – каже нам пуковник Марковски, покушавајући да објасни зашто је изабраном позиву жртвовао све, па чак и време потребно за породицу. И данас, на дужности команданта једне од највећих јединица Војске СЦГ у Србији, више је у касарни него код куће. Последње три године није користио годишњи одмор, није био на боловању, у јединици је свакодневно, и викендом и празником. Војници знају да ће их обићи и за Божић и за Нову годину. Да их види, да с њима подели радост и тугу, да чује има ли неких проблема, да ли је тешка обука.

Тако је одувек, за Винка Марковског официрски позив значи неизмерну одговорност.

– У овом центру је око сто официра и сто педесет подофицира, који свакодневно обучавају више од хиљаду војника различитих родова и специјалности Копнене војске. Годишње изведемо више од 450 гађања, да не говорим о обуци на терену, на полигонима и логоровањима. Све то захтева изузетан напор не само мојих најближих сарадника већ и мене лично. Моји претпостављени знају да сам најређе у канцеларији, да много више времена проводим на вежбалиштима и стрелиштима него за папирима. Тамо, уз војнике и њихове командире, сигурнији сам, баш као и ранијих година, на дужности команданта батаљона, или начелника Катедре тактике у Пешадијском

школском центру. Полигон је мој живот, много више него канцеларија. Зато сам, ваљда, 80 одсто живота и провео у касарни, а тек мали део с породицом. Остао сам им дужан, свестан сам тога, али...

Погледа одлуталог кроз отворен прозор, пуковник Марковски не завршава реченицу. Можда ми се учинило, али као да му је задрхтао глас. Можда није желео да каже како никада није имао довољно времена за супругу Невенку и синове. Ни раније, док су Марко и Никола расли, много више уз мајку и с мајком него уз оца, који је, на терену и бројним полигонима,

ОДЛИКОВАЊЕ

Супруге војних лица заслужују одликовање, сматра пуковник Винко Марковски. Због свега што преживљавају са изабраницима свог срца, због свих оних селидби и прекоманди, због губитка радног места и стажа, због мноштва пробдевених ноћи и усамљеничких дана, због тога што су деци и отац и мајка, због бриге коју осећају за своје мужеве на терену, на стрелишту, на полигону... Оне су, а не ми, прави хероји официрског позива.

Супруге војних лица заслужују одликовање, сматра пуковник Винко Марковски. Због свега што преживљавају са изабраницима свог срца, због свих оних селидби и прекоманди, због губитка радног места и стажа, због мноштва пробдевених ноћи и усамљеничких дана, због тога што су деци и отац и мајка, због бриге коју осећају за своје мужеве на терену, на стрелишту, на полигону... Оне су, а не ми, прави хероји официрског позива.

Супруге војних лица заслужују одликовање, сматра пуковник Винко Марковски. Због свега што преживљавају са изабраницима свог срца, због свих оних селидби и прекоманди, због губитка радног места и стажа, због мноштва пробдевених ноћи и усамљеничких дана, због тога што су деци и отац и мајка, због бриге коју осећају за своје мужеве на терену, на стрелишту, на полигону... Оне су, а не ми, прави хероји официрског позива.

обучавао туђе синове, ни недавно, кад је, уместо у Батајници на полагању војничке заклетве старијем сину, био пред стројем својих војника у Пожаревцу, честитајући им завет отаџбини.

– Навикли су, ваљда. Опростиће, верујем. Професији сам дао све, а њима мало. Нисам био уз жену ни кад су се рађали,

КЊИГЕ

У ретким тренуцима одмора, док брине о војницима на обуци, пуковник Марковски узима оловку и записује мисли које га теше и одмарају. Тако су настале књиге којима се поноси. Мисли из строја и о строју красе његову витрину у канцеларији, али и витрине многих њему драгих људи.

– Желео сам да оставим траг о позиву којим се тако пожртвовано бавим већ три деценије. Можда, кад бих поново бирао професију, не бих кренуо трновитим официрским путем. А можда и бих, опет. Али сигуран сам, не бих се толико жртвовао. Не бих се огрешио о супругу и децу. Њима не могу да надокнадим све оно што сам пропустио. У мојим књигама и они могу да нађу одговор на питање које их, можда, мучи. Зашто сам толико много дао Војсци, а тако мало њима.

ПОКЛОН

После година проведених на ратишту, пуковник Марковски је схватио да ни официр, школован за рат, није спреман на такве страхоте.

– Рат је највећи ужас у којем се човек може наћи. Сигуран сам да га ми војници највише мрзимо. То је тако страшно да о данима проведеним на ратишту не желим ни да мислим. С пером у руци, понекад се, ипак, вратим том паклу, у коме сам толико пута могао да изгубим живот, сигуран да све ове године после рата представљају само поклон који сам добио од свевишњег. То често кажем својим сарадницима. Ја сада живим чист ћар.

нисам им био у школи, на родитељским састанцима на којима су их хвалили, и прве, дечије болести одболовали су без мене. Био сам више гост у кући него отац и муж. Знам. Све то знам. Нисам им много дао ни у материјалном смислу. Али они знају да сам, иако физички мало, с њима увек био у мислима. Баш као и током рата, који нисмо желели, али смо, као војници, морали у њему да учествујемо.

Почетком деведесетих, са двогодишњег усавршавања у Генералштабној школи, распоређен је на Банију, где је командовао јединицом у којој, и поред жестоких окршаја, нико није погинуо. То сматра својим највећим успехом у каријери. И тада је готово све време био с војницима, у рововима, на првој борбеној линији, истичући да официри и подофицири, ако треба, има да гину пре војника. Они су професионалци, бирали су војни позив, младићи којима командују нису. Прва дужност официра и подофицира јесте да обуче и сачувају војнике којима командују. Зато је то најчаснији од свих заната, каже. После окончања ратних сукоба нашао се с породицом у Београду, готово без ичега. Са четири кофера у рукама, на раскрсници с које није знао на коју би страну. Помогли су му, каже, колеге и другови од којих је то, можда, најмање очекивао. Они су му вратили веру у људе, ојачали наду да дотадашњи животни пут није узалуд пређен.

– Хришћани, православци поготову, кажу да имаш само оно што даш другима. Ја целог живота дајем, ни сам не знам колико пута сам помогао људима, коме сам се све нашао у невољи. Када би ми данас свако од њих дао само по један евро, био бих најимућнији човек у Србији. Ти људи су највеће богатство које остављам синовима. Зато се не кајем што им нисам поклањао више времена, што сам у касарнама провео већи део свог живота. Задовољан сам, јер моје богатство није материјално, већ духовно, а оно се не може изгубити, не може да се уништи. То говорим и својим сарадницима, младим, почесто и нестрпљивим људима, који желе да што пре осете бољитак. Ја сам на почетку каријере имао пара да купим ауто, они данас ту могућност немају. Кад сам ја закорачио на официрску стазу, сваки корак је био успешнији, напреднији, ведрији, извеснији. Данас је другачије. Али окренуће се коло среће. Сваком је у животу дато да буде и богат и сиромашан, треба само правилно проценити суштинске вредности. И треба бити стрпљив. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И ВОЈНА РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА

САРАДЊА ИЛИ НОВИ НЕСПОРАЗУМИ

Глобализација може да се посматра као “природни” процес и као “наметнути услов”. Природни процес глобализације одвија се упоредо са развојем људског друштва и најјаче се испољава у техничко-технолошким достигнућима и њиховом ширењу посредством комуникација и трансферима знања. Инвенције и техничке иновације најлакше савладавају отпоре на путевима њиховог кретања од развијених ка мање развијеним и неразвијеним земљама и подручјима света којима су оне неопходне. Наметнута глобализација најизраженија је у политици. Али уколико се усмерава првенствено технолошким и економским развојем, поприма нове правце који могу да измене односе економске, политичке и војне моћи.

Крајем осамдесетих и на самом почетку деведесетих година прошлог века разбијена је светска биполарност. Једна од две светске суперсиле разбијена је на 15 независних држава, а распао се и један од два војна савеза, који је она предводила. На просторима Евроазије створено је двадесет нових независних држава, а на истом подручју остало је само један војни блок, који је испољио тенденцију ширења и даљег јачања.

На позорници светских збивања остала је, у суштини, само једна доминантна светска суперсила, о којој се у новије време говори као о хиперсили, један друштвено-политички систем и један војни блок. Уместо старог биполарног светског система, отпочета је градња новог унилатералног светског поретка.

Битну карактеристику нове светске униполарности треба да представља јединствена светска друштвено-политичка успостављеност првенствено на основама евроатлантских цивилизацијских и других вредности. Изградња таквог новог светског поретка, или тежња ка његовој изградњи, остварује се упоредо са светском глобализацијом, регионалном интеграцијом и војном неравнотежом.

Глобализација се обично види као један позитиван процес, који промовише светски мир и стабилности, економски раст и техничко-технолошки прогрес. То у основи јесте тако, али она не нуди свима једнаке користи. “Ћене користи”, каже генерални секретар Уједињених нација, Кофи Анан, “неједнако су расподељене; глобализација више користи развијеним него земљама у развоју”. Она, наиме, делује на продубљивање јаза између развијених и неразвијених земаља и делова света и на тај начин ствара повољне услове за нове неспоразуме и сукобе.

Подручја у којима је процес глобализације посебно интензиван су системи комуникација, техничко-технолошки развој и међународни трансфер технологија, међународно тржиште роба и услуга и друго.

■ ПРИРОДНО И НАМЕТНУТО

Можемо да је посматрамо (и остварује се) као један “природни” процес и као “наметнути услов”. Природни процес најичаче се испољава у техничко-технолошким достигнућима и њиховом ширењу посредством комуникација и трансфера знања. Инвенције и техничке иновације, напиме, најлакше савладавају отпоре на путевима њиховог кретања од развијених ка мање развијеним и неразвијеним земљама и подручјима света којима су оне неопходне.

Наметнута глобализација најизраженија је у политици. Изградња новог светског поретка са ослоном на војну силу и њену употребу супротна је природном процесу глобализације. Не само да је штетна, наметнута глобализација јавља се и као озбиљна препрека њеном природном процесу, који се скоро метеорском брзином шири и продире у све пределе ове наше планете Земље.

Брзина ширења знања и вештина примене нових техничко-технолошких достигнућа, до којих долази у новије време, унеколико мењају представу о претходно реченом продубљивању јаза између развијених и неразвијених земаља и делова света. Земље и народи неких подручја, нарочито они са Далеког истока, из Јужне и Југоисточне Азије испољавају веома велику вештину коришћења нових технологија у развоју властитих комуникација, повећању производње и унапређењу услуга. Тако, глобализација усмеравана првенствено технолошким и економским развојем, поприма неке нове смерова који могу да воде измени односа економске, политичке и војне моћи.

■ ПОВЕЗИВАЊЕ РЕГИОНА

Светском глобализацијом није обухваћена војна сфера. Она је, у суштини, део регионалне интеграције.

После хладног рата на позорници светских збивања остао је само један велики војни блок – НАТО, док је други (Варшавски уговор) расформиран, а мањи или мали војни савези су, по свом значају, маргинализовани.

Преостали велики војни блок, мада је реално изгубио ранији разлог постојања, редефинисао је своју стратегију у коју је уградио могућност војног ангажовања и изван граница властитих територија. Ширење присуства и утицаја на Исток, постало је суштина његове политике и стратегије.

МУЛТИРЕГИОНАЛНОСТ НАТОА

Једина велика војна асоцијација постала је карактеристична не само по бројности чланова и партнера, него и по мултирегионалности. Она сада покрива подручје од Ванкувера на Западу до Владивостока на Истоку, простирући се на три региона или континента: Северну Америку, Европу и Азију. Оснивањем “Медитеранског дијалога”, у који је укључена већина земаља Блиског истока и Северне Африке, НАТО је прескочио Средоземно море и, практично, закорачио на четврти континент – Африку.

Остварена експанзија Алијансе указује на тежњу њених водећих сила да ту раније доминантну војну организацију трансформишу у војно-политичку или, још конкретније, у политичко-војну организацију много ширих размера од регионалних.

У реализовању политике ширења, НАТО је у међувремену у своје редове примио десет нових земаља чланица. Све су оне, изузев бивше југословенске републике Словеније, непосредно или посредно припадале супротстављеном војном блоку. То су: Бугарска, Чешка Република, Мађарска, Пољска, Румунија и Словачка, затим Естонија, Летонија и Литванија. Чланству НАТОа припала је и бивша Источна Немачка, која је такође била у Варшавском уговору. НАТО је на тај начин повећан са 16 на 26 чланица и проширио се све до граница Руске Федерације, Украјине и Молдавије, бивших совјетских република.

Даље ширење присуства и утицаја НАТОа остварено је путем промовисања и имплементације Програма Партнерство за мир. Партнери НАТОа постале су све земље које су раније припадале Варшавском уговору, све бивше европске неутралне државе и три новостворене државе, бивше југословенске републике (Хрватска, Македонија и Словенија, која је касније постала пуноправни члан НАТОа). Изван политичких и војних структура Алијансе, у Европи, остале су само две земље – Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора. Структуру НАТОа данас чини 26 земаља чланица и 21 партнерска земља.

Многи посматрачи војно-политичких кретања у свету постављају питање и траже

одговор на њега – неће ли НАТО прерасти у политичко-војну организацију планетарних размера и од Уједињених нација преузети улогу чувара мира и безбедности у свету?

Просторно ширење НАТОа јесте чињеница која се не може оспорити, као што се не може оспорити ни његова огромна војна моћ. Међутим, мало је индикатора који би могли да укажу на могућност његовог прерастања у један глобални војно-политички или политичко-војни форум, јер је све мање реалних основа за то.

У оквиру Алијансе, чак и када се изузму земље Заједнице независних држава, које су припадале бившем Совјетском Савезу, укључујући и Русију, и друге партнерске државе, налази се највећа количина светске војне моћи. Земље чланице НАТОа троше више од две трећине војних расхода у свету и, исто тако, располажу са више од две трећине нуклеарне моћи. У томе, ипак, не постоји нека врста унутрашње равнотеже. Сједињене Америчке Државе улажу два пута више у одржавање и јачање своје војне силе него све остале земље чланице. Резултат тога је много боља техничка опремљеност и борбена оспособљеност снага САД него снага осталих земаља чланица.

■ ТЕЖЊЕ ЗА ЈАЧАЊЕМ

Изван структура НАТОа постоји неколико војних сила које настоје да ојачају своју војну моћ и да на неки начин поправе неравнотежу војних снага у свету. То су Руска Федерација, Кина, Јапан и Индија.

Руска Федерација, која је Програмом Партнерство за мир повезана са НАТОом, а са Кином ствара "стратегичко партнерство", друга је нуклеарна сила на свету и то јој даје одређену тежину на ваги мерења односа војних снага. Остале компоненте оружаних снага Русије су, током последњих петнаестак година, страховито деградирале и тек сада отпочиње њихов постепени опоравак.

Кина има бројчано најјачу војску на свету, око 2.500.000 људи у оквиру регуларне армије. Систематски повећава војни буџет двоцифреним стопом годишње и убрзано технички модернизацију своју армију. Трећа је нуклеарна сила на свету и развоју ракетно-нуклеарних снага посећује посебну пажњу. С обзиром на њену многољудност и устаљено економско јачање, може се претпоставити да ће она, у релативно кратком периоду, постати друга војна сила на свету. Сем тога, интензивирање кинско-руске војне сарадње отвара нову димензију у (не)равнотежи војних снага у свету.

По величини војних расхода, око 45 милијарди долара годишње, Јапан се сврстава на друго место у свету. Он има такве економске и техничко-технолошке услове да може релативно брзо да изгради војну моћ која би га свртала у сам врх војних сила.

Индија, као и Кина, бележи натпросечну стопу економског раста и повећава свој војни буџет годишњом стопом од седам до осам одсто. Уврштена је у клуб нуклеарних сила и испољава тежњу да постане водећа војна сила у региону.

Када је у питању равнотежа снага у свету, посматрана не само са војног становишта него и са становишта мира и безбедности, сарадње и сукоба цивилизација, онда се не може заобићи тзв. исламски фактор и његово сукобљеност са хришћанском цивилизацијом. У том сукобљавању исламске земље не ослањају се на војну моћ; оне користе друге методе и средства, укључујући тероризам и разне облике неконвенционалне борбе. У процесу развоја нове, технолошке револуције, демографски фактор добија на тежини и постаје све значајнији чинилац у "мерењу" односа снага у свету.

■ (НЕ)РАВНОТЕЖА СИЛЕ

Достигнути степен развоја људског друштва и односа у њему карактерише изразита неравнотежа војних снага у корист Сједињених Америчких Држава. Доминантна војна надмоћност САД у односу на друге земље потврђује се јачином (бројношћу), техничком опремљеношћу њених оружаних снага и њиховим стратегијским распоредом, те висином војног буџета САД.

Регуларна или стајаћа војска САД је релативно мала – око 1.450.000 људи. Сједињене Државе, међутим, имају такозване тоталне снаге, у које, сем регуларне армије, укључују организоване, обучене и опремљене јединице резервних компоненти –

резерве и националне гарде, од око 1.100.000 људи. "Тоталне снаге" обухватају такође цивиле стално запослене у војсци од око 950.000 људи, тако да оне броје око 3.500.000 што је за један милион више од најбројније војске – Кинеске народне армије. Вредно је запазити да јединице резервних компоненти, нарочито националне гарде, које одржавају већи степен борбене оспособљености, учествују у извођењу војних операција на актуелним ратиштима упоредо са јединицама регуларне војске. Исто тако, цивили стално запослени у оружаним снагама, заједно са својим командама, јединицама и установама у којима су на служби, учествују у операцијама које снаге САД изводе било где у свету.

Војни буџет САД од 420 милијарди долара у текућој фискалној години представља близу једну половину званичних војних буџета свих земаља света (око 870 милијарди долара у 2003. години). Близу 40 одсто војног буџета САД намењује се за истраживање, развој и набавке нових средстава ратне технике, чиме се обезбеђује веома висок степен техничке опремљености оружаних снага САД. Међутим, поред редовног војног буџета, САД из посебних фондова финансирају трошкове војних операција својих снага у Авганистану и Ираку са око 73 милијарде долара годишње и на тај начин обнављају изгубљена средства НВО новим врстама и моделима оружја и оруђа.

Пентагон планира да до 2008. године повећа издвајања за истраживање и развој са 61 милијарде долара на 80, а за набавке нових средстава НВО од 80 на 100 милијарди долара. Узимајући у обзир те чињенице, повољан геостратегијски положај

земље и постојећи стратегијски распоред њихових оружаних снага, може се претпоставити да САД неће имати противника или савезника исте или приближно исте војне моћи; оне, у ствари, настоје да за дужи период, у најмању руку до краја текућег квартала овог века, задрже војну надмоћност у односу на било којег потенцијалног противника.

Планови Пентагона који се односе на развој оружаних снага САД представљају неку врсту изазова садашњим регионалним, а потенцијално светским војним силама за такмичење на пољу наоружавања. Могући учесници у тој трци не одговарају на изазов, мада Руска Федерација и Кина улажу знатне напоре у јачање својих војних потенцијала, стављајући тежиште на освајање нових технологија и њихову војну примену.

Посебну пажњу војно-политичких посматрача привлачи убрзано јачање Кинеске народне армије. Међутим, то вероватно није одговор на амерички изазов, већ пре резултат стања у региону. Кина је, наиме, нагласила своју решеност да Тајван врати и прикључи матици земљи па макар то било и уз помоћ оружане силе. Та околност и несрећени односи са Јапаном, утичу на неповољан развој догађаја у региону и подстичу даље и убрзано наоружавање Кине.

Сем неизвесности у погледу унутрашњих кретања у појединим земљама, у питању је и будућа оријентација Руске Федерације, која може да буде или самосталан развој и без уласка у војна савезништва с другим земљама и савезима или приближавање НАТОу и Сједињеним Америчким Државама, или приближавање Кини. У сваком случају, она ће бити изузетно важан чинилац у равнотежи снага између Запада и Истока. ■

Др Тодор МИРКОВИЋ

НЕПОЗНАНИЦА СА ИСТОКА

Кина, са изузетно великим људским радним потенцијалом, који се веома успешно спаја са новим технологијама и обезбеђује економски развој, може релативно брзо да постане велика светска војна сила. Уколико би се догађаји на економском и војном пољу кретали садашњим токовима, онда би у наредном двадесетогодишњем периоду могло доћи до глобалне равнотеже снага на релацији Запад–Исток. Међутим, на тим путевима постоје бројне непознанице и странпутице, па су могуће и неочекиване и непредвидиве промене.

ОДБРАНА ОД ТРАНСНАЦИОНАЛНЕ АГРЕСИЈЕ

РАТ БЕЗ ФРОНТА
И ПОЗАДИНЕ

Прикривени и јавни напади терориста и одлучни противнапади одбрамбених снага земаља које су биле мета терористичких аката у јулу, августу и септембру ове године, очигледно указују на жестину и непредвидивост исхода својеврсне терористичке транснационалне агресије. Реч је о специфичном рату у коме нема ни фронта ни позадине, уз висок степен неизвесности коју ће жртву терористи изабрати за следећи напад.

Јетимичан осврт на терористичке акте насиља у свету у последњих неколико месеци 2005. године, чији су извођачи исламски терористи, недвосмислено указује на то да је у току поодмакла координирана транснационална терористичка агресија, којој државе жртве још увек, првенствено, аутономно покушавају да се супротставе. Будући да не постоје јасна међународна противтерористичка доктрина и стратегија, чак и веома добро организована одбрана појединих држава од те агресије има ограничен домет.

Пракса то потврђује јер носиоци специфичне агресије коришћењем слабости одбрамбеног система држава успевају да избегну урушавање или уништење својих ресурса за тзв. несмртоносно деловање, тако да обнављају своју убилачку моћ коју у погодном тренутку усмеравају чак и против држава које имају "савршен" противтерористички систем.

Дакле, реч је о специфичном рату у коме нема ни фронта ни позадине уз висок степен неизвесности коју ће жртву терористи изабрати за мету следећег напада.

■ ОБЕЛЕЖЈА АСИМЕТРИЧНОГ СУКОБА

Његови актери су појединци, "грађани исфрустрирани неправдом" из више земаља који су се на основу заједничке идеологије удружили у транснационални недржавни колективитет да би "казнили" државе које су

починиле или чине "неправду" колективитету (етничком, националном, верском или цивилизацијском) чија права и интересе они "бране" насиљем.

Један транснационални исламски терористички колективитет (Ал каида) већ петнаестак година показује своју моћ тако што злочиначке замисли директно, веома брутално и синхронизовано реализује наочиглед константно приправних обавештајаца, полицајаца и специјалаца земаља жртава.

Цивилно становништво и најрањивији елементи инфраструктуре у високоразвијеним земљама главна су мета напада транснационалних терориста. Реч је о градској структури – објектима и просторима где су стално или повремено присутне велике групе цивила које је веома тешко заштитити класичним полицијским ангажовањем, а терористи употребљавају средстава за примену насиља посредством којих настоје да на што суровији начин убију велики број људи или изазову највећа могућа разарања објекта и паничан страх.

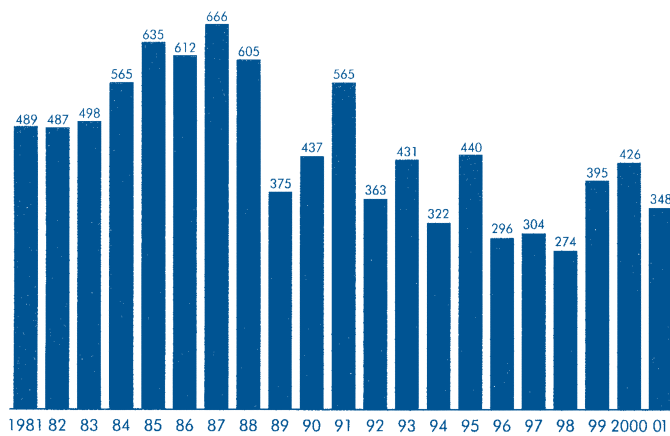
Обележје тог сукоба је и чињеница да су терористи стално заокупљени намером да дођу у посед неке врсте оружја за масовно уништавање чијом употребом би могли знатно повећати своју убилачку моћ. Поред тога, треба имати у виду да актери терористичких подухвата настоје да код непосредне и посредне жртве створе утисак о немогућности одбране.

ПРИОРИТЕТИ ОДБРАНЕ

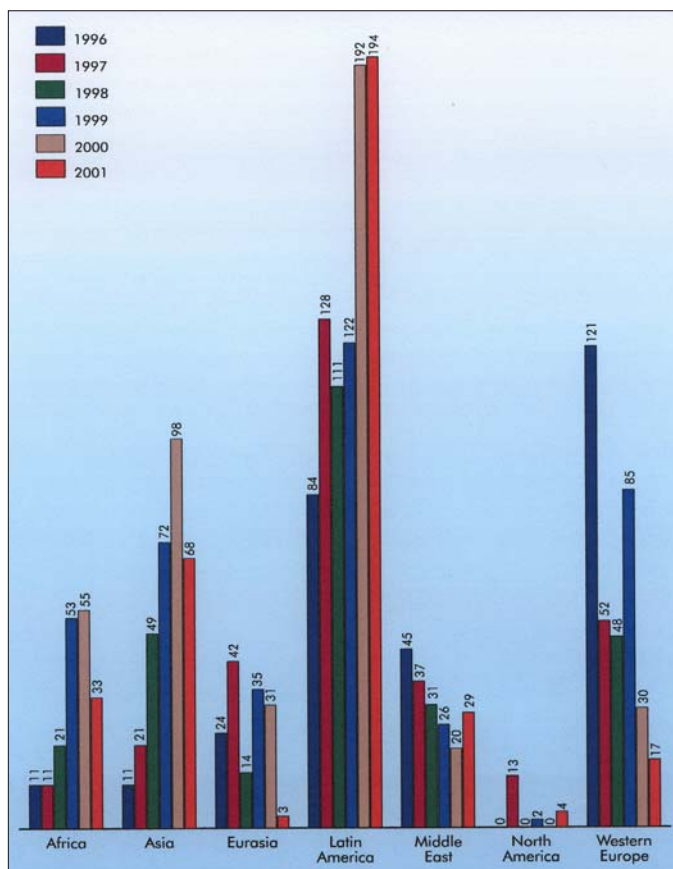
После сваке спектакуларне акције транснационалних терориста, попут Њујорка (2001), Москве (2002), Истанбула (2003), Мадрида и Беслана (2004), Лондона (2005), ургентно су започете и још трају опсежне операције које су резултирале откривањем и уништењем већег броја припадни-

СМРТОНОСНЕ ПЕРЈАНИЦЕ

Уништавање извршилаца терористичких аката, као смртоносних екстремистичких перјаница, треба да представља други по значају приоритет у одбрани од терористичке агресије. Међутим, у пракси тај други приоритет најчешће је у првом плану. Када жртва примењује такав редослед потеза у одбрани од тероризма, то је најпоузданији показатељ да је доживела стратегијско изненађење. Нашла се очигледно у инфериорном положају јер је принуђена да најпре уништава "врх пирамиде" злочиначког мозаика. Уколико при том, истом доследношћу уништава и остале ненасилне елементе злочиначког мозаика (идеолошке, финансијске, обавештајне, пропагандне), постоје реални изгледи да трајно отклони терористичку претњу.

Број изведених терористичких напада од 1981. до 2001. године

Терористички напади по регионима од 1996. до 2001. године

ка Ал каида што је несумњив успех. Међутим, истовремено се заборавља да се успех у одбрани од тероризма не мери брзом кампањском реакцијом на изведени терористички напад, већ способношћу потенцијалне жртве да онемогући његове актере да изведу такво дело.

Уважавањем тог критеријума, лако је идентификовати приоритете у одбрани од терористичке претње, али они се тешко примењују у пракси. Ради се о познатој чињеници да сваком терористичком акту претходи низ криминалних и противзаконитих делатности, које државе нису могле или нису хтеле да онемогуће. Имајући то у виду, онемогућавање екстремиста на конкретном простору да се трансформишу у терористе представља приоритет над приоритетима у одбрани од транснационалне терористичке агресије.

Успешност такве акције загарантована је само у случају да сви субјекти међународне заједнице на исти начин третирају носиоце транснационалне терористичке агресије, будући да их на такву ангажованост обавезују многе резолуције Савета безбедности УН, посебно 1373/01 и 1309/02. Упркос томе, евидентна су бројна ненаслажења и недопустива одступања, укључујући и свесно повлађивање носиоцима тзв. ненасилних делатности, без којих је незамисливо испољавање насилних терористичких или смртоносних делатности.

Питања ко, на који начин и у којој мери доприноси миту о неуништовости насиља актуелних транснационалних исламских терориста сама се намећу. Да ли су то државе чија власт није суверена на читавој својој територији? Несумњиво да је улога таквих држава веома значајна, јер терористи успевају да успоставе своју суверену "власт" на делу територије на којој несметано развијају бројне противзаконите делатности, поред осталог, усмерене и на заузимању нових територија.

Карактеристичан пример за то јесте јужна српска

покрајина Косово и Метохија где је у последњој деценији 20. века терористичка ОВК месецима и годинама потпуно контролисала неке њене делове и спроводила опсежне припреме за масовно оружано насиље, а безбедносне службе Србије и Југославије нису имале увид у њихове делатности. Накнадно је установљено да су албански екстремисти те припреме спроводили уз помоћ и подршку новца и инструктора Ал каиде.

Треба се запитати и колики је учинак појединих држава у насиљу транснационалних исламских терориста чије владе су се свесно одрекле моралних и законских принципа, будући да су директно или индиректно, тајно или јавно, повремено или континуирано подржавале ту малигну појаву у савременом свету. На пример, како схватити поступак америчког ТВ канала Еј-Би-Си који је 28. јула 2005. емитовао интервју са лидером че-

БАЗА ЗА ТЕРОРИСТЕ

За државне органе Македоније, већ неколико месеци, нерешив проблем је терористичка банда албанских екстремиста која је крајем прошле године окупирала село Кондово недалеко од Скопља и која и данас влада њиме. Њен вођа Агим Краснићи, за којим полиција трага на основу расписане потернице, јавно је запретио властима Македоније да ће у случају полицијског напада на Кондово његове снаге узвратити гранатирањем Скопља.

У тренутку окупације поменутог села муфтија Исламске заједнице Зенун Бериша позивао је на сихад и доводи се у везу са Ал каидом. Имајући у виду статус Краснићија (особа на потерници), могуће је претпоставити да ли би у Кондову могао да нађе сигурно склониште било који припадник Ал каиде за којим се трага у свету. Треба ли се онда чудити зашто се члан мадридске ћелије Ал каиде, Мароканац Абделмацид Бушар упутио на Балкан? Вероватно је имао намеру да дође до неког сигурног склоништа попут села Кондово.

ченских терориста Шамилом Басајевим, налогодавцем злочина у Беслану 1. септембра 2004, омогућивши му да изјави да ни он ни његови саборци нису убијали децу и да његове снаге делују методама које су "разумне и прихватљиве".

■ (НЕ)МИРОТВОРЦИ

Посебно је важно и питање о томе колики је допринос мировних мисија ОУН у транснационалном тероризму на појединим подручјима у свету где су упућене да стабилизују ситуацију после ратних сукоба. Информације о томе са простора Западног Балкана су поразне. Подсетимо да је Дејтонским мировним споразумом о БиХ наложено да до 16. јануара 1996. муџахедини напусте тај простор. Влада Федерације БиХ и Сфор нису испоштовале споразум, јер је група од око 200 муџахедина, следбеника Ал каиде све до 2001. године боравила у Бочињу, а доказано је да су се ту одмарали многи терористи са међународних потерница и да су одатле кретали у терористичке нападе широм света.

Још су поразније информације у вези са Мисијом ОУН на Космету, јер су албански терористи за претходних неколико година вишеструко ојачали и у складу са теоријом сихада све агресивније прете Унику и Кфору.

Уместо закључка треба рећи да одбрана од транснационалне терористичке агресије неће бити успешна све док на Земљи постоје микролокације на којима се терористи осећају безбедно. ■

Др Милан МИЈАЛКОВСКИ

УКРАТКО

САРАДЊА СА ИНСПЕКТОРАТОМ ОДБРАНЕ РУМУНИЈЕ

Делегација Инспектората Министарства одбране Румуније, коју је предводио начелник те установе генерал-потпуковник др Василе Апостол, од 3. до 6. октобра посетила је Инспекторат одбране СЦГ.

У складу са Планом билатералне војне сарадње, размењена су сазнања из рада два инспектората. Посебна пажња посвећена је искуствима Инспектората одбране Румуније, о његовом месту и улози у трансформацији армије у склопу транзиције друштва, те у стварању услова за остварење увида највиших институција законодавне и извршне власти у токове трансформације и делатност у армији.

РЕГУЛИСАНО УПУЋИВАЊЕ У МИРОВНЕ МИСИЈЕ

У Службеном војном листу објављен је Правилник о критеријумима за избор и припремање професионалних припадника Војске, особља цивилне заштите и запослених у органима Управе Савета министара за упућивање у мировне операције и друге активности у иностранству.

Припадници Војске који се упућују у мировне операције у иностранство морају бити држављани СЦГ, имати статус професионалних припадника Војске или особе из других структура и потребну здравствену и психофизичку способност. Такође, морају испуњавати и посебне услове, који се односе на прописан чин, одређене године живота, степен познавања страног језика и степен стручне спреме.

Кандидати морају бити оспособљени и за обављање општинских и посебних дужности у мировним операцијама и другим активностима у иностранству, а обука појединаца реализује се на основу планова и програма обуке које израђује Центар за мировне операције, док се обука јединица спроводи на основу планова и програма које одобрава начелник Генералштаба ВСЦГ.

Одлуку о упућивању кандидата на обуку у иностранство доноси министар одбране, на предлог Центра, док одлуку о упућивању кандидата на обуку у земљи доноси начелник Генералштаба ВСЦГ.

Након обављене обуке, Центар кандидатима издаје сертификате о оспособљености за обављање дужности у мировним мисијама. На основу базе података професионалних припадника Војске и особља из других структура, коју ће формирати Центар у сарадњи са организационом јединицом Министарства одбране надлежном за људске ресурсе и надлежним органима држава чланица и Савета министра, биће сачињене листе кандидата.

Листе кандидата Центар ће формирати за војне посматраче, командно-штабне дужности и остале дужности у мировним мисијама и другим активностима у иностранству.

ПОСМАТРАЧИ ОЕБС У КОНТРОЛИ НАОРУЖАЊА

ПУТОКАЗ
ЗА САРАДЊУ

**На позив
Министарства
одбране
Србије
и Црне Горе
15 посматрача
Оебса
присуствовало је
бојном гађању
дивизиона
16. моторизоване
артиљеријске
бригаде из Руме**

Посматрачи пратили су, 5. октобра, вежбу на полигону Никинци, у складу са "Бечким документом 99" о контроли наоружања, чије се одредбе спроводе под надзором Оебса.

– Инспекција Оебса први пут је комбинована са осматрањем из ваздуха по Споразуму "Отворена неба", тако да је вежбу, поред посматрача на земљи, из авиона пратио тим оружаних снага Немачке.

За "Бечки документ 99" надлежан је Оебс а, за Споразум "Отворена неба" Уједињене нације, тако да комплетна активност представља добар путоказ за имплементацију споразума који у својој основи имају неки од облика контроле наоружања – оценио је пуковник Чедо Вучићевић, начелник Верификационог центра Министарства одбране СЦГ.

Посматрачи су у селу Буђановци присуствовали припреми за гађање батерије топова калибра 130 милиметара и батерије вишецевних ракетних лансера "Огањ". Потом су на полигону у Никинцима пратили резултате гађања.

*Импрсонирани оним што су видели:
посматрачи Оебса прате вежбу*

Страним посматрачима омогућено је да на полигону разгледају сталну изложбу наоружања и војне опреме, коју користи Војска Србије и Црне Горе.

Приказана вежба и гађања представљају редовне планске активности јединице, а добар одзив страних посматрача потврда је узајамног поверења и спремности на сарадњу.

– Влада СЦГ и Верификациони центар позвали су нас да присуствујемо вежби и свим припремама које су јој претходиле – изјавио је вођа посматрачког тима амерички мајор Дејвид Милер. – Позив посматрачима оцењујемо као ваш знак целој Европи за отвореност и сарадњу. Вежба је велики догађај управо зато што комбинује ангажовање посматрача по два веома важна документа, што је позитивна новина, јер се на тај начин до сада

није радило. У име свих посматрача желим да кажем да смо импресионирани оним што смо видели – рекао је мајор Милер.

О вежби се позитивно изразио и капетан Слободан Вујовић из Сектора за међународну сарадњу у Министарству одбране БиХ, наводећи како су овако добро организоване вежбе, уз присуство међународних посматрача, веома значајне и корисне за даљу сарадњу земаља читавог региона, без које се не може ни у Европу ни у евроатлантске интеграције.

Све оно што су, захваљујући примерној обучености и оспособљености, посматрачима показали старешине и војници артиљеријске бригаде, између осталог, сведочи да СЦГ и ВСЦГ у потпуности поштују и спроводе прихваћене обавезе из војних и политичких споразума у надлежности Оебса и УН. ■
Будимир М. ПОПАДИЋ

"МОЖЕ БИТИ САМО ЈЕДАН", ДРУГА СЕЗОНА

ИЗМЕЂУ ДВЕ КЛАПЕ

Ишно и хладно септембарско јутро у Панчеву. Док са другим новинарским екипама лагано пристижемо на обалу Тамиша, успорени јутарњим часовима и суморним временом, гуљва коју тамо затичемо делује прилично нестварно. Униформисана лица на обалама и у чамцима својим очима и оком камере помно прате акцију која се одиграва на сред реке. Окачен о сајлу која спаја обале, момак лежи напола у води, где је стигао после извођења "косог скока"...

Не, не описујемо снимање сцене неког новог филма, већ кадар из серијала "Може бити само један". И док се дванаест кандидата (три девојке и девет младића), колико их је од двадесет издржало до петог дана обуке, припрема да савлада "курирски мост", од аутора Аљоше Миленковића сазнајемо основне информације о другој сезони тог надметања.

Прва три дана такмичари су провели на полигону Пескови, где су научили основне елементе пешадијске обуке: да расклапају и склапају пиштољ и аутоматску пушку, имали су дневна и ноћна гађања, палили експлозив и истовремено савлађивали страх од експлозије, бацали бојну ручну бомбу, научили основне стројне радње. При томе треба имати у виду да је већина тада први пут држала оружје у рукама, пошто су само тројица учесника служила војни рок. После Пескова, такмичаре су преузели специјалци 72. бригаде, потом "Кобри" и, на крају, 82. поморског центра у Кумбору.

Учесници квиза очекују да такмичење траје дванаест дана, како им је најављено на почетку, а дванаестог дана сазнаће да оно траје још пет, односно, седамнаест дана.

– Различити мотиви су их довели на такмичење и воде их кроз све напоре. Некима од кандидата освајање награде је основни мотив, другима самодоказивање. Неколико такмичара је са Косова и дошли су са причом да желе да на-

У сарадњи са Министарством одбране и Генералштабом ВСЦГ, ових дана снимљен је други серијал МБС1. Најуспешнији такмичар освојиће аутомобил вредан 15.000 евра и самопоуздање које нема цену.

уче како да стану у одбрану свог народа. Оно што, без обзира на мотиве, желимо да их научимо јесте да чувају породицу и отаџбину, ма које националности били. Сви смо ми држављани ове земље и она треба да буде разлог зашто неко одлази у војску – каже Миленковић.

А шта кажу главни глумци?

Кандидат Лидија Пашћик има 24 године и из Панчева је. Док нам је већина младића говорила да им је најнапорнија била пешадијска обука, њој је најтеже пала баш обука у њеном граду, односно марширање кроз воду и блато. Десет година тренира рукомет, тако да има кондиције за напоре које пролази и мисли да може да издржи до краја.

Деветнаестогодишња Јелена Марковић из Крагујевца верила се дан пред почетак такмичења. Каже да ју је вереник довезао до капије касарне и рекао да се не враћа пре десетог дана. Тој крхкој девојци од свега педесетак килограма најзанимљивије у досадашњој обуци било је бацање бомби.

Кандидат Бојан Будимир из Новог Сада има 18 година. Љубав према војсци и самодоказивање били су основни мотив за пријављивање на квиз. На питање како су његови укућани прихватили ту идеју, каже да се мушки део одушевио, док је женски све прихватио са извесном дозом страха. Истиче и оно што, вероватно, сви мисле, а то је да ће победник бити свако ко стигне до краја.

Нажалост, али тако то бива у свим програмима те врсте, може бити само један – добитник аутомобила Хјундаи лантру. ■

Сања САВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Међународна изложба наоружања
и војне опреме у Лондону

УЛАЗНИЦА ЗА НОВА ТРЖИШТА

Предузећа одбрамбене
индустрије наше земље
наступала су на
заједничком штанду
Југоимпорта – СДПР.
У рекламном
материјалу, СДПР је
уврштен међу 200
најзначајнијих излагача
од 1.000 присутних.

У Лондону је од 13. до 16. септембра одржана четврта међународна изложба наоружања и војне опреме под називом DSEI, која обухвата сва три вида оружаних снага. Иако је то манифестација новијег датума, за кратко време је по броју излагача доспела на прво место међу светским изложбама војне технике. Организована је на простору лондонског сајамског центра – ExCeL, у две хале, укупних димензија приближно 300 x 200 m. Будући да се сајамски простор ослања на обалу уређеног канала Темзе, није био проблем да се представе морнаричка средства – борбени бродови, класе патролних бродова, миноловци и фрегате. Иако је та сајамска смотра до сада највећа по броју излагача (око 1.000) и димензијама хала, изложба заостаје за смотром наоружања и војне опреме IDEX у Абу Дабију (Уједињени Арапски Емирати), те изложбом SOFEX у Аману (Јордан), јер јој недостају полигони за функционалну демонстрацију покретљивости возила и наоружања.

Најзначајнији произвођачи HBO из развијених земаља Запада – амерички концерн NORTHROP-GRUMMAN, LOCKHEED MARTIN, RAYTHEON, BOEING, европски мултинационални концерн EADS, француски THALES, британски BAE systems, италијанска FINMECHANICA, Израелска војна индустрија и други – очекивано су заузели највећу површину сајамског простора, и имали су “помпезна” архитектонска решења штандова, врхунске мултимедијалне презентације и излагање експоната високософистицираних средстава. Такви наступи захтевају веома висока материјална улагања, али то је у складу

са уобичајеном пословном праксом сагласно којој велике компаније/групације по правилу значајан део свог бруто производа издвајају за промоцију производа.

■ ОДСУСТВО РУСА

Ове године најзначајније место у форми тзв. живих експоната НВО заузеле су беспилотне летелице, борбена возила, даљински управљане туреле са наоружањем и одговарајућим системима за управљање ватром, ракетни системи ватрене подршке, противоклопне вођене ракете, муниција високе прецизности са различитим системима вођења или корекцијом путање и др. Амерички произвођачи приказали су систем противбалистичке одбране базиран на бродовима РМ, намењен противбалистичкој одбрани ширих рејона приобалних подручја, па ракетне системе ватрене подршке са високопрецизним самонавођеним/сензорски активирајућим пројектиlima, противоклопне вођене ракете и др.

Одбрамбене индустрије Норвешке и Финске бележе, поред Шведске, све значајније присуство на самом технолошком врху понуде у појединим областима развоја средства НВО. Фамилије борбених возила точкаша, укључујући самоходни двоцевни минобацач калибра 120 мм произведен у финској компанији PATRIA, такође су заузеле значајно место. Француски концерн GIAT приказао је уживо систем *цезар*, који представља топ-хаубицу монтирану на шасији теренског камиона 6 x 6. Концепција тог средства разликује се од нашег система НОРА Б-52 са аспекта концепта уградње и дејства оруђа, мада се оба оруђа заснивају на балистичком систему аналогних карактеристика, максималног домета 41 км.

Сајам изразито карактерише одсуство произвођача из Русије и других земаља ЗНД, који су иначе запажени на другим светским изложбама НВО. Такође је приметно релативно слабо присуство пре-

дузећа из земаља у развоју. Произвођачи и групације произвођача из земаља Југоисточне Европе (Румунија, Бугарска) наступиле су на релативно скромним штандовима, баш као и хрватска компанија ALAN, која је приказала, пре свега, средства за личну балистичку заштиту – шлемове, аутомате из фамилије ЕРО и ручни револверски бацач граната 40 мм, развијен на бази израелских и јужноафричких решења.

■ МУЛТИМЕДИЈАЛНИ НАСТУП

У Лондону су били и наши произвођачи. Југоимпорт – СДПР наступио је са класичним сајамским штандом средњих димензија, у својству носиоца промотивног наступа одбрамбене индустрије СЦГ, са слоганом "integrating force of defence industry of Serbia and Montenegro", наглашавајући улогу покретачке и интегрисуће снаге, посебно у области комплексних пројеката развоја и модернизације сложених средства НВО, у чијем развоју учествује низ предузећа одбрамбене индустрије.

Приказан је релативно велики број "живих" експоната – средстава НВО из производних и развојних програма предузећа одбрамбене индустрије, те развојних, опитних и ремонтних капацитета ВТИ ВСЦГ, "Застава-оружје" Крагујевац, "Слобода" Чачак, "Крушик" Ваљево, "Милан Благојевић" Лучани, "Прва Искра-наменска" Барич, "Први партизан" Ужице, "Прва петолетка-наменска" Трстеник, "Утва" Панчево, "Бродотехника" Београд, ТРЗ Чачак, ВТРЗ "Мома Станојловић" Батајница, МТРЗ "Сава Ковачевић" Тиват, Технички опитни центар КоВ и др., али и новооснованих предузећа, као што је предузеће EdePRO, чији је мини турбомлазни мотор ТММ-25 са 25 кг потиска био предмет изузетног занимања партнера, посебно из развијених земаља.

Капитална средства НВО, као што су тенк М-84 АБ1 и НОРА Б-52, нови "брендови" одбрамбене индустрије СЦГ, представљена су у виду постера, мултимедијалних презентација и филмова будући да би њихово "уживо" приказивање било веома скупо. Исто важи и за програме модернизације, модификације и конверзије борбених и неборбених возила, укључујући и инжењеријско возило *муња*, те програме развоја средства ПВО, производњу барута, експлозива и технологија у производњи муниције, производне кооперације у области ваздухопловства и др.

Изузетну пажњу најширег круга посетилаца привукли су "Заставини" производи из области стрељачког наоружања – основна варијанта и варијанта са кратком цеви аутоматске пушке М21, далекометна пушка *црна стрела* – варијанта урађена у калибру .50 (12.7 x 99 мм), пиштољи ЦЗ-999 и ТОП XX, службена сачмара модерног дизајна у калибру 12/70. Занимање је побудило и приказивање модула за ласерско вођење и управљање ласерски вођене авио-бомбе и система вођене противоклопне ракете "друге плус" генерације *бумбар*, (развојни пројекти ВТИ ВСЦГ), ласерски близински упалач за авио-бомбу, те фамилија минобацачке муниције великог домета произведене у "Крушику", артиљеријски пројекти повећаног домета са јединицом генератора гаса, затим фамилија муниције средњег калибра произведене у "Слободи", савремена барутна пуњења произведена у "Милану Благојевићу", електрохидраулички сервопокретач за електричне команде лета ваздухоплова "fly-by-wire" и фамилија електрохидрауличких серворазводника произведених у "Првој петолетки", компоненте конструкције ваздухоплова, произведене у "Утви" за потребе партнера из западних земаља – укључујући и делове за савремене цивилне ваздухоплове и делове ракета-носача сателита за европски програм Аријана. Ти производни високе технологије за потребе аерокосмотехнике привукли су пажњу чак и водећих произвођача западних земаља.

Посебно значајан део наше понуде, који је пленио пажњу посетилаца, представљали су филмови са показним гађањем – демонстрација борбеног система несмртоносно оружје – муниција (урађено у Школском центру АБХО у Крушевцу) и демонстрација антитерористичких акција јединица војне полиције и 72. специјалне бригаде, а уз употребу система оружја М21. ■

А. ЛИЈАКОВИЋ

ОВОГОДИШЊИ САЈМОВИ НВО

Наступе на међународним изложбама НВО у 2005. години Југоимпорт – СДПР започео је почетком фебруара на Београдском сајму, где је одржана друга међународна изложба НВО под називом ПАРТНЕР. Два дана по затварању тог сајма, екипа Југоимпорт – СДПР отпутовала је у Уједињене Арапске Емирате на, по многима, најзначајнију светску изложбу НВО. Потом је уследио наступ на изложби LAAD 2005 одржаној од 26. до 29. априла у Рио де Жанеиру у Бразилу, па поменути у Лондону, а предстоји им (од 2. до 5. новембра) одлазак у Бангкок, Тајланд.

ТОП-ХАУБИЦА 155 ММ НОРА Б-52

ВАТРЕНА ЛЕДИ

Висока оперативна покретљивост, велики домет и брзина гађања, те максимална аутоматизација свих значајних функција, само су неке од одлика тог нашег артиљеријског оруђа

редину осамдесетих година прошлог века у претходној СФРЈ карактерише, између осталог, и интензиван развој "капиталних" средстава НВО. У области артиљеријских оруђа, после увођења вучне топ-хаубице 152 mm М-84 (кодни назив НОРА-А) у наоружање оружаних снага, у складу са тактичко-техничким захтевима тога доба, настављен је развој фамилије артиљеријских оруђа НОРА (Ново ОРУђе Артиљерије) коју су сачињавале три варијанте – вучна (НОРА-А) са дужином цеви 39 калибра, самопокретна (НОРА-Ц) и самоходна (НОРА-Б) са дужином цеви 45 калибра. У исто време реализован је програм конверзије вучног топа совјетске производње 130 mm М-46 у савремени артиљеријски систем 155 mm са дужином цеви од 45 калибра.

Управо је самоходна варијанта топ-хаубице (НОРА-Б) доanela признање и потврдила статус авангарде нашим артиљеријским стручњацима јер се и данас, двадесет година након почетка развоја тог оруђа, потврђује исправност њиховог размишљања и усвојеног концепта решења. Наиме, према расположивим изворима, НОРА-Б представља прво решење у светским размерама тзв. отворене уградње основног наоружања на точкашку платформу, чиме је начињен значајан заокрет у односу на до тада усвојен концепт самоходних оруђа куполне уградње.

Оригинални концепт развоја самоходног оруђа НОРА-Б ослањао се на програм конверзије руског топа 130 mm М-46 и подразумевао је уградњу конвертованог топа калибра 155 или 152 mm, дужине цеви 45 калибра на шасију камиона велике проходности – ФАП 2832. Коришћењем аеродинамички оптимизоване муниције са генератором гаса (једним од успелијих развојних пројеката југословенске војне индустрије осамдесетих), обезбеђено је постизање максималних домета до 39 km. Током деведесетих година, стручњаци Војнотехничког института тадашње Војске, анализирајући савремене трендове у развоју артиљеријских оруђа и потребе наших оружаних снага, наставили су развој НОРЕ у делу подсистема метка са сагоривим моноблок барутним пуњењем, новим решењем затварача са системом самозаптивања барутних гасова и ротационим носачем капсли.

Препознавши у претходно урађеном концептуалном решењу оруђа НОРА-Б и у развојном и производном потенцијалу ВТИ

Аутоматски пуњач садржи два магацина са носачима муниције смештеним са обе стране оруђа

ВСЦГ и предузећа одбрамбене индустрије СЦГ значајну шансу за продор на светско тржиште НВО, крајем деведесетих година Југоимпорт – СДПР уложио је напор како би се оруђе знатно осавременило (уз задржавање основног концепта уградње оруђа на точкашку шасију).

■ **МИНУТ И ПО ЗА ПОКРЕТ**

Савремена генерација развоја оруђа, ознаке НОРА-Б52К1, финализована у предузећу *Лола-систем*, резултат је вишегодишњих максималних напора пројектног тима уз ангажовање развојних и опитних капацитета ВТИ и ТОЦ КоВ и сарадњу више водећих предузећа одбрамбене индустрије (*МБЛ Лучани, Слобода, Прва петолетка* и др.)

Да би НОРА задржала високу ефикасност у условима савременог ратовања, развијени су поједини подсистеми. Балистички систем заснива се на цеви калибра 155 mm, дужине 52 калибра, запремине барутне коморе 23 литра, са двокоморном гасном кочицом високе ефикасности. Барутна комора развијена је на оригиналном решењу самозаптивања, са револверским носачем капсли. Такође је развијена фамилија савремених моно-

блок барутних пуњења са сагорљивим чаурама, а у развоју је фамилија модуларних барутних пуњења (у складу са најновијим тенденцијама развоја барутних пуњења на Западу). Балистички систем омогућава остваривање максималног домета од 41 km коришћењем муниције типа ЕРФБ-ББ и максималним пуњењем, те до 20 km коришћењем стандардних пројектила 155 mm M107.

Достигнут је и висок ниво оперативне покретљивости. НОРА Б-52 креће се максималном брзином од 80 до 100 km/h на квалитетнијим путевима, а до 25 km/h на путу макадамског типа. Завидни су и ниво њене тактичке покретљивости ван путева, те способност савлађивања водених препрека, меког и или расквашеног земљишта. То омогућава систем за аутоматску регулацију притиска у пнеуматизима (у функцији тврдоће терена). Висока тактичка покретљивост омогућава брзо заузимање ватреног положаја на различитим типовима терена.

Битно је истаћи и то да оруђе задовољава и захтев стратегијске покретљивости. Са укупном масом од око 28 тона, може да се транспортује авионима Ил-76 и другим те класе, железницом и средствима поморског транспорта.

Уведен је и хидраулички систем за учвршћење платформе оруђа при дејству, који се састоји од четворокраког хидраулично-преклапајућег лафета са уграђеним амортизерима. Тим системом се управља из контролне станице смештене на боку возила. Захваљујући томе, али и могућношћу хидрауличног покретања цеви по азимуту и елевацији, смањено је време потребно за прелазак из маршевског положаја у борбени (и обрнуто) на свега 90 секунди. Све то знатно утиче на укупну ефикасност оруђа и способност преживљавања на бојишту у условима брзог противничког контрабатирања.

■ АУТОМАТИЗАЦИЈА

Увођењем аутоматског пуњача, који омогућује роботизовано довођење пројектила и барутног пуњења на линију пуњења и њихово потискивање у лежиште метка, смањује се ниво физичког оптерећења посаде и постиже максимална брзина гађања од шест метака у минути, односно могућност опаљења три метка за 20 секунди. Аутоматски пуњач садржи два магацина са аутоматским обртним – каруселским носачима муниције (смештеним са обе стране оруђа), који садрже 12 пројектила (десни) и 12 пуњења (леви магацин) спремних за дејство, и 24 пројектила и пуњења смештених у модуларном магацину

(иза кабине оруђа). На тај начин, уз минимално напрезање посаде, омогућено је брзо допуњавање магацина пуњача.

Аутоматизацијом свих функција покретања оруђа по правцу и елевацији, односно аутоматским довођењем оруђа у нишанску линију (на основу података добијених од СУВ-а), изузетно се скраћује време од преласка из маршевског положаја у борбени до опаљења првог пројектила и повећава брзина гађања. Примењена решења омогућавају дејство у задњој полусфери од -3 степена до +65 степени елевације и у предњој полусфери од +20 до +65 степени, преко кабине.

Напоменимо и то да савремена НОРА-Б52 може да дејствује двојачко: у основном сектору дејства, супротно смеру војње, и у помоћном, преко кабине возача.

■ СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ВАТРОМ

Уградњом савременог система за управљање ватром (СУВ) са командно-информационим системом остварено је интегрисање артиљеријског оруђа НОРА-Б 52К1 у савремене здружене јединице КОВ-а, а уз могућност максималног степена искоришћења раније наведених високих одлика борбене вредности оруђа. Примењени СУВ убрзава комплетну процедуру гађања – осматрање бојишта (уз могућност брзог преноса свих значајних података о циљевима до командног места), избор циљева, прорачун елемента гађања и пренос елемената гађања до оруђа.

Савремени командно-информациони систем, заснован на модерној информационој технологији и домаћим софтверима, омогућава непрекидну комуникацију са свим елементима борбеног поретка КОВ-а и размену значајних информација потребних за извођење борбеног дејства, у што краћем времену. Сем тога, систем обезбеђује и интеграцију оруђа у перспективне здружене формације партнерских земаља, а сагласно трансатлантским тенденцијама.

Тим концептом постигнуте су максималне карактеристике оруђа, уз сразмерно низак ниво укупних улагања. Такође је омогућено да се са релативно малим бројем НОРА Б-52 значајно подигне укупна ватрена моћ наше артиљерије. Наиме, највећи домет који постижу артиљеријска оруђа која се тренутно налазе у употреби у ВСЦГ износи 31 km (муниција са генератором гаса). Тај домет постижу руски вучни топови М-46 калибра 130 mm, а они због знатно мањег калибра, имају сразмерно и мању ефикасност на циљу. ■

Александар ЛИЈАКОВИЋ

Да би се добио рат особе које командују јединицама морају да буду што способније за обављање својих дужности. Најлакши тренинг је учење уз игру. Тако је било некад, а тако је и сада.

ОЛОВНИ ВОЈНИЦИ НАШИХ ДАНА

Први писани докази о употреби ратних игара за обуку особа које командују јединицама пронађени су приликом археолошких ископавања у Египту. Фигуре војника, кочија и записи са њиховим карактеристикама, били су део ратне игре, али нису пронађена и правила за ту игру. Кинези су имали Wei-Hai игру која је данас позната под именом Го. Игра није пружала могућност да се научи или увежба командовање војним јединицама, али је од играча захтевала високу интелигенцију и способност за стратегијско размишљање. Нешто касније у Индији се појављује *Chaturanga*, претеча данашњег шаха. Шах је приказивао борбу између две војске али, као што знамо, није узимао у обзир терен. Године 1644. појављује се *The King's Game* у којој се користило око 60 фигура подељених у 14 група. Игра је у основи била веома слична шаху и стога не претерано употребљива у војне сврхе.

Извесни Хелвиг је 1780. године измислио игру у којој су први пут поља за игру утицала на кретање фигура. Играла се на табли са 1.666 поља, а фигуре су представљале различите јединице које су се кретале различитим брзинама (пешадија осам поља, тешка коњица 12...).

Ђорџ Винтуринус 1798. преправља Хелвингову игру и за таблу користи мапу граничне линије између Француске и Белгије.

Барон фон Раисвиц 1811. године прави игру која је уместо мапе користила велики сандук са песком. Игра је користила размеру 1:2.373. Иако је била замишљена да се користи у војне сврхе, брзо је постала популарна забава на пруском и руском двору.

КОРИСНО УВЕЖБАВАЊЕ

Артиљеријски поручник Јохан (син Барона фон Раисвица) 1824. године уноси новине у очеву игру. Овај пут пруски принц је озбиљно схвата, и свом генералштабу представља и игру и поручника. Невероватна популарност игре која се звала *Anleitung zur Darstellung militärische manöver mit dem apparat des Kriegsspiels* довела је 1828. године до формирања првог клуба за ратне игре. Десет година касније свака регимента у пруској армији имала је по један комплет игре.

Огромној популарности игре доприноси француско-пруски рат (1770–1771) у коме је Пруска победила Француску, што је било скоро невероватно. Наиме, Француска је имала професионалну војску која је важила за вероватно најбољу у Европи, док је пруска војска углавном имала милицију и резервисте (*Reserven und Landwehren*). Многи војни стручњаци широм Европе и Америке проценили су да је пруској победи допринело тактичко вежбање употребом ратне игре.

У Немачкој 1786. године појављује се нова верзија у којој је избачена употреба коцке и уместо ње уведена је улога судије. Измене су биле засноване и на војним искуствима из рата. До краја Првог светског рата скоро све армије користиле су ратне игре за проверу војних операција. Чести су били и случајеви да се у стварности потврди резултат неке од ратних игара.

Између два рата игре су усавршаване. Користећи сложеније математичке формуле оне су прецизније давале резултате сукоба. Успешност употребе ратних игара у војне сврхе показао је рат на Пацифику између САД и Јапана. За време рата амерички стратежи одиграли су толико ратних игара да их ништа није изненадило (осим појаве камиказа). Заповедник САД на Пацифику, адмирал Честер В. Нимиц, 1960. године у Морнаричком ратном Колеџу, изјавио је: "Рат са Јапаном био је без изненађења јер су овде многи људи у собама за игре, играли толико много различитих комбинација". До рата у Вијетнаму веровало се да ратне игре могу да предвиде већину дешавања, али су искуства из Вијетнама и употреба компјутерских симулација довеле до краја њихове значајније употребе, бар када је реч о војним потребама.

Ратне игре које нису биле за потребе обуке старешина већ искључиво за забаву појављују се 1913. године. Чувени писац Х. Џ. Велс (аутор "Рата светова") издаје књигу правила под нео-

бичним насловом: "Мали ратови, игра за дечаке од дванаест до сто педесет година и за интелигентније девојчице које воле игре и књиге". Игру су пратиле оловне фигуре војника и топови са опругом који су избацивали минијатурну куглу. Ниска цена и једноставна правила учинили су је приступачном свакоме. До 1953. године већина игара била је искључиво са употребом фигура, а 1953. године фирма Avalon Hill уводи нови и још јефтинији начин приказивања јединица – на четвртастим картонима одштампани су симболи јединица. Avalon Hill је наредних година постала водећи произвођач разних ратних игара (само 1962. године продали су више од 20.000 примерака). Увели су, као новину, и употребу шестоугаоника на мапи.

Године 1969. појављује се и часопис *Strategy & Tactics Magazine*, који је скоро у сваком броју доносио по једну игру везану за главну тему броја. Иако је часопис више пута мењао власника, излази и данас. Врхунац продаје ратних игара био је осамдесетих година када се продавало око два милиона примерака годишње. Од деведесетих година на овамо приметан је значајан пад продаје. На то је утицала појава компјутерских игара. Према неким проценама тренутно у САД и Великој Британији имамо више од 100.000 активних играча.

■ ПРЕВЛАСТ КОМПЈУТЕРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ

Ратне игре су се с временом поделиле на више врста. Прва подела је према времену у коме се одвија радња у њима – имамо историјске (где је тема игре заснована на стварним дешавањима из прошлости), модерне (тема је претпостављена ситуација у садашњем времену), фантазијске и научнофантастичне. Према начину играња деле се на компјутерске, игре на табли (најчешће са картонским јединицама) и тзв. ратне игре са фигурама (користе се само фигуре и захтевају већу површину за игру). Тренутно се највише у свету играју компјутерске стратегије, јер играчима осим компјутера и игре није потребно ништа више.

Компјутерске игре осим према времену дешавања, делимо у две групе. У првој групи су стратегије на потезе у којима играч често имао неограничено време да размишља. Графички приказ је у почетку био копија игара на табли. Компјутер би углавном био добар противник за такве игре јер процесор није био оптерећен графиком. Велики део процесорског времена одлазио је на прорачунавање потеза и играчи су морали добро да се потруде да надмаше компјутерског противника. Појавом јачих кућних рачунара, на тржиште излазе и стратегије у реалном времену. Код тих игара, рачунар играча не чека на потез. Играч више нема противника који је мудрији већ спретнији.

Иако стратегије у реалном времену чине око 99 одсто свих модерних компјутерских стратегија, таква врста игре заправо врло мало има стратегијских елемената. Популарност им је ве-

лика јер имају добру графику и анимацију и не захтевају претерану интелигенцију. За разлику од стратегија на потезе где се ретко дешава да командуете јединицама мањим од чете, а често командуете и читавим групама армија, стратегије у реалном времену „покривају“ командовање на „нижим“ нивоима.

■ ПОВРАТАК ФИГУРА

Очигледно је време игара са папирним јединицама прошло, јер су компјутери свуда, али се време ратних игара са фигурама вратило. Играње са фигурама обједињује много разноврсних хобија. Потребно је саставити и офарбати фигуре, што изискује доста труда, прецизности, и сликарског и вајарског знања. А како су такве игре често историјске тематике, озбиљни играчи доста времена проведу у потрази за историјским чињеницама и подацима који би допринели већој аутентичности њихових фигура. У зависности од периода, величине армија и тере-

Наполеон и његов штаб

на на коме се игра, користе се фигуре у различитим размерама и величинама. Правило је да се користе фигуре висине 28 мм, али су честе и мање фигуре (20 или 15 мм).

Површина за играње је обично око један метар ширине и два метра дужине. По потреби се такви терени могу и спајати да би се добило веће бојно поље. Терени за игру нису празне плоче, већ се на њих постављају разни објекти и препреке које игрању дају и атрактивност.

Употреба пластичних маса довела је до смањења цена фигура које се користе за игру, али због потребе за мањим серијама, оне су већином металне. Олово је избачено као легура за израду фигура, па се сада користе легуре калаја. Због тога је цена једне фигуре (28 мм) од два до десет евра, а ако не желите да их лично фарбате, рачунајте да се фарбање наплаћује минимум два евра.

Правила која се примењују у игри су бројна али се подразумева да играчи добро познају стране језике (енглески обавезно). Вероватноћа се у игри решава употребом обичне коцке, али је све чешћи случај да се користе "коцке" (полиедри) са 10 или 20 страна. Удаљености на табли се по правилу мере у инчима (око 2.5 центиметара), јер су правила претежно "увезена" из Велике Британије. Игре са фигурама углавном се играју на потезе где играчи наизменично повлаче одређени број потеза, а постоје и динамичне верзије у којима готово да нема јасно одвојених потеза. Трајање "битке" је око један сат, а може да потраје и три па и четири сата. ■

Игор ВАСИЉЕВИЋ

ТРАГ НА ИНТЕРНЕТУ

Клубови у којима се могу играти ратне игре на табли или чешће са фигурама постоје и у нашој земљи. У Београду их има неколико, у Новом Саду два и у Зрењанину један. Скоро сви домаћи клубови регистровани су као удружења љубитеља друштвених игара, уколико нису при некој специјализованој продавници, па их можете потражити на "жутим странама".

Постоје и специјализоване продавнице за продају фигура, али је ту далеко мања понуда него на Западу. Водећа земља по броју произвођача фигура и правила за игре је Велика Британија, стога је енглески језик потребан за разумевање правила. Уколико желите да се бавите овим хобијем вероватно ће вам требати још информација, које можете да потражите и преко неког претраживача на Интернету под насловима Wargames, Wargaming, Strategy Games i Miniature Games.

САЧУВАНО
ВРЕМЕ

Снимио Даримир БАНДА

Да ли је могуће сачувати време? Нема човека који себи није поставио то питање са жељом да сачува одређене тренутке из свог живота.

Исто тако, верујемо да нема човека који у свом дому, на неком ушушканом месту, не чува ситницу која за њега представља непроцењиво благо и то баш због тога што чува време.

У Музеју примењене уметности половином септембра отворена је изложба “Сачувано време” за коју се предвиђа да ће се памтити као једна од културних манифестација које ће обележити 2005. годину у Београду. И то с разлогом. На њој је представљено око 180 примерака сунчаних, цепних, стоних, зидних, каминских, ручних и других сатова из музејских и приватних колекција који већ вековима чувају време – запис из кога читамо о прошлим данима.

Изложбом је обухваћен период од краја 16. века па све до данас – најмлађи сатови су из Свочове колекције, при чему су неки од њих настали пре свега неколико недеља. Такође, на експонатима су заступљени сви стилови који су у Европи и делом у Америци и Кини били актуелни у периоду поменути четири века, из којих стижу. Дакле, од касне ренесансе до данашњих дана, када готово да не можемо уско говорити о стиливима.

СТАТУСНИ СИМБОЛИ

Основна идеја коју је Душан Миловановић имао правећи изложбу “Сачувано време” јесте да публикује четири музејске колекције које су биле само делимично познате стручној јавности и публици. То су колекције кућних, цепних и сунчаних сатова и мала колекција ланца за сатове. Такође, намера му је била и да покуша да сазнања о доприносу Срба развоју часовничарства сакупи на једном месту, поштујући хронологију, хронометрију и историју часовничарства. Први пут ти подаци су сабрани у каталог који прати изложбу и они, између осталог, говоре о томе да је 1186. године на Студеници постојао сунчани часовник, да је у Хиландару 1198. године откуцавао сат који је мерио време и распоред служби и да је 1404. године Лазар Србин Хиландарац градио торањски сат на Кремљу у тренутку када Москва постаје престоница Русије. Тим темпом настављено је све до 1923. године када је Милутин Миланковић пројектовао најсавршенији календар на свету. То је календар који је потребно штимовати на сваких три хиљаде година за један дан. Изложбом се истовремено разматра феномен времена коме се ове године, поводом стогодишњице публиковања Ајнштајнове теорије релативитета, у целом свету посвећује посебна пажња, а, не случајно, њено отварање поклопило се и са почетком Европског првенства у кошарци.

“Сваки примерак сата који долази из неког времена носи велику количину информација. На основу тих података, донекле смо у могућности да реконструисамо и време из кога он долази јер су сатови апсолутни репрезенти околности, економије и уопште стања у једној земљи. За потребе изложбе, поред музејске колекције посеглао сам и за сатовима из

приватних колекција и они целој овој манифестацији подижу рејтинг пошто је реч о изузетно вредним примерцима", истиче аутор.

Хришћанство је у великој мери покренуло помаму за рационалним коришћењем времена пошто је, према његовом учењу, велики грех бити беспослен јер се тако тешко стиже до царства небеског. Због тога је сат постао неопходан човеков инструмент. И то не било какав сат. Сви који су држали до себе, гледали су да то буду сатови најбоље израде, материјала, са потписом најзначајнијих уметника. Дакле, баш као и данас, и тада је сат представљао статусни симбол власника.

Први сатови за које се зна су гномони, сунчани сатови који су били статусни симболи градова фараона. Онда су се појавиле клепсидре, водени часовници који су имали и по неколико стотина функција: да мере време, показују зодијак, кретање планета, чак и да певају, свирају... Они су били статусни симболи свога господара – цара, племића, властелина. Механички сат је постао симбол дома. Одмах после њега, у 16. веку појавио се и џепни сат. Ту је механизам доведен до релативног савршенства, битно је смањен и могао је да стане у џеп, те је, сам по себи, био статусни симбол власника. Штавише, уопште није било важно да показује тачно време. Уз њега је ишао мали сунчаник који је показивао право време и према коме се регулисао и дотеривао џепни сат.

У ПУКОТИНАМА ВРЕМЕНА

Најстарији примерци на изложби "Сачувано време" су са прелазе из 16. у 17. век када је касна ренесанса била у пуном сјају. Међу експонатима се налазе и ретки музејски примерци израђени у старим европским радионицама у Паризу, Лондону, Женеви, а прављени су од челика, корњачевине, слоноваче, злата, емајла, драгог камења.

Астрономски сатови имају много функција, а њихови компликовани механизми прављени су од абоноса, вечитог дрвета коме не може ништа да нашкоди, чак ни ватра.

На изложби је представљена и колекција женских медаљона, мињона, сатова који се сврставају у категорију накита, а израђивале су их најбоље швајцарске фирме. Када су сатни механизми постали минијатурни, појављују се и племенити материјали од којих почињу да се праве сатови и они тада прелазе у категорију накита.

Међу изложеним модерним инструментима за оглашавање времена своје место нашло је и једно старо звоно. До данашњих дана звона оглашавају време на торањским сатовима, а на изложби је приказано једно од наших, ретко сачуваних звона из средњег века.

Аутор изложбе сатова испратио нас је са важном поруком – да водимо рачуна о томе да нам кроз пукотине времена не исцури живот, у коме су тренуци среће или туге – неизмериви.

Изложба траје до краја децембра. ■

Сања САВИЋ

Снимио Хранислав МИРКОВИЋ

КУЛТУРОСКОП

Бијенале антиратне карикатуре у Крагујевцу

НАЈВЕЋЕ ПРИЗНАЊЕ БРАЗИЛСКОМ КАРИКАТУРИСТИ

Међународни салон антиратне карикатуре "Крагујевац 2005" биће и ове године традиционално – 20. октобра – отворен по 13 пут. У Галерији Народног музеја посетиоци ће моћи да виде стотинак изабраних радова, иначе их је пред жиријем за ужи избор било око шестсто, а потписало их је 256 аутора из 40 земаља. Прегледајући приспеле радове жири је одабрао карикатуре за излагање и објављивање у каталогу Салона и одлучио:

Златна плакета и награда у износу од 1.000 америчких долара додељује се Jesse RIBEIRU, Бразил; Сребрна плакета и награда у износу од 800 америчких долара додељује се Румену ДРАГОСТИНОВУ, Бугарска; Бронзана плакета и награда у износу од 500 америчких долара додељује се Владимиру СЕМЕРЕНКУ, Русија.

18. октобра – Промоција књиге "Висораван за песму" Момира Ћетковића биће одржана у Универзалној сали са почетком у 13 сати, док је за 18 сати предвиђена промоција књига: "Шапат душе" Душана Д. Живанчевића, "Мирис живота" Цвијете Јуришић и "С вером на уснама" и "Време безумља" Лазара Ђулибрка

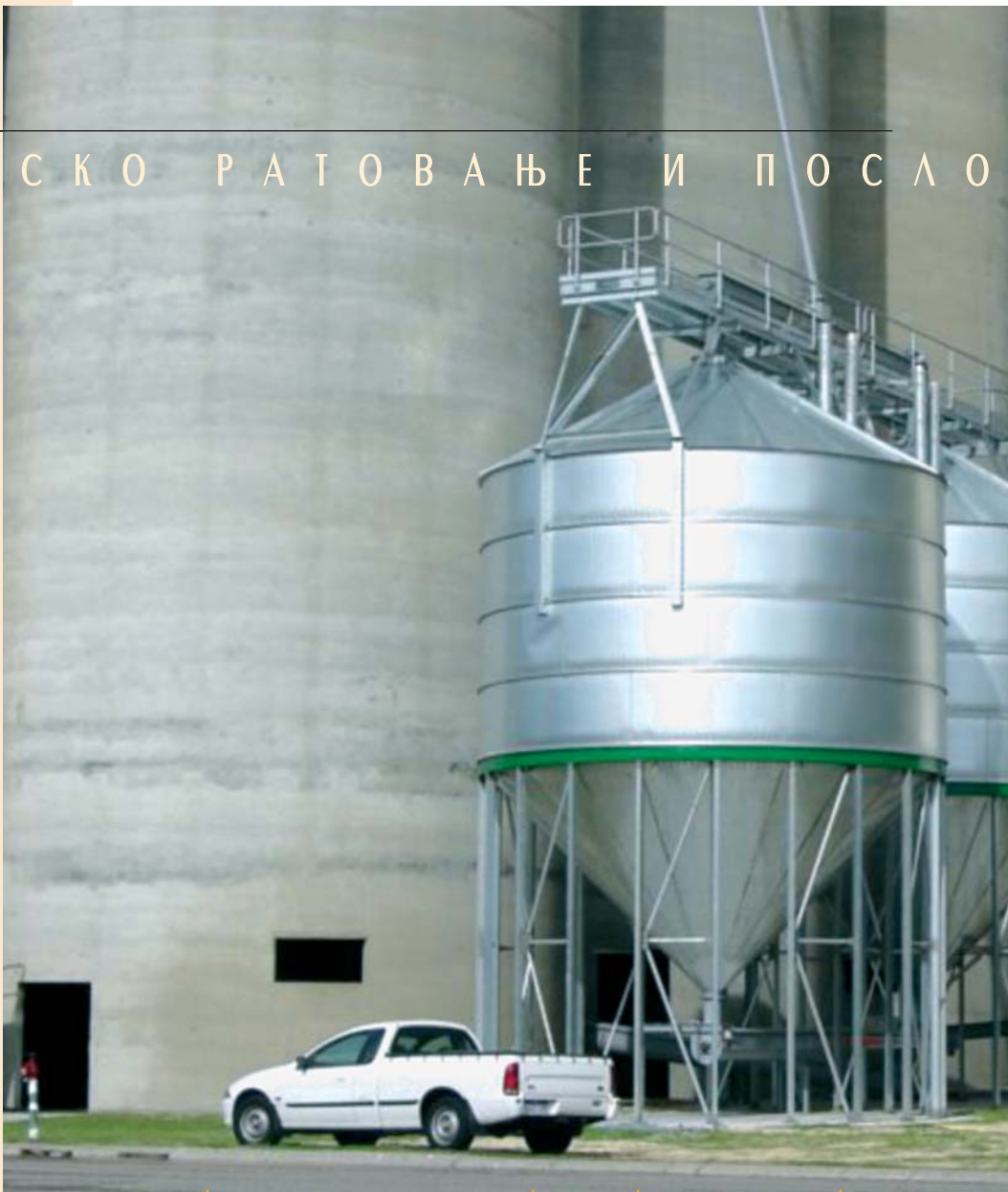
20. октобра – У Великој Сали са почетком у 20 сати биће одржан концерт Уметничког ансамбла ВССГ "Станислав Бинички"

27. октобар – Отварање групне изложбе слика Ликовне колоније "Рајац – лето 2005" са називом "Ода природи" предвиђено је за 19 сати у Великој галерији, док ће се у Великој сали са почетком у 20 сати одржати концерт Уметничког ансамбла ВССГ "Станислав Бинички"

САЈАМ КЊИГА ће ове године бити отворен 25. октобра

Пише
др Тодор ПЕТКОВИЋ

Успон
транснационалних
компанија (ТНК), као све
значајнијих субјеката
међународних економских
односа, неретко важнијих
и од самих држава, јесте
једно од најбитнијих
обележја економске
глобализације.
У процесима економске и
финансијске глобализације,
пored ТНК, учествују
и водеће међународне
финансијске институције:
ММФ, Светска банка (СБ)
и Светска трговинска
организација (СТО),
те неколико других
организација (УНКТАД,
Банка за међународна
поравнања и ...).
Тиме се фокус економске
теорије и политике у
међународним економским
односима премешта
са националног
на функционално.

ГЛОБАЛНА ИМПЕРИЈА

Велике светске силе, ради остваривања својих интереса често користе средства економског притиска и уцене. По свом циљу, облику испољавања, снагама које их спроводе и последицама које из њих произилазе она су добила таква обележја да се данас често говори о економском ратовању. Коришћење економских средстава у политичке и војне сврхе има за циљ да економски и технолошки потчине недовољно развијене и слабије земље.

Посебно место и улогу у томе имају транснационалне компаније на чијој логици доминације и контроле тржишта и извоза капитала, односно глобализма, настаје изузетна потреба овладавања знањем у свим његовим видовима, јер је економско ратовање непрекидно. Зато је информација данас, посебно права, проверена и правовремена, кључни елемент равнотеже капитала уложеном у неку економску операцију. Да би се постигли дефинисани циљеви транснационалних компанија, читави тимови стручњака раде на пословима праћења, откривања, прикупљања и анализе информација, које достављају пословодним руководством своје компаније или државним органима.

На глобализованом светском тржишту отпочињу процеси економског надметања, односно правог економског ратовања, где велике светске силе и њихове транснационалне компаније гутају мале и недовољно развијене земље. На тај начин овладавају људским и производним ресурсима, тржиштем и профитом у одређеној области. У оквиру таквог ратовања поступа се без много размишљања о хуманости и правичности или једнакости шанси. У том циљу инструментализују се међународне организације и институције, било да су оне глобалног (ОУН, СТО, Светска банка, ММФ, Нато и др.) или регионалног (Оебс, Европска унија, Организација афричких држава итд.) карактера.

КОРПОРАЦИЈСКИ КАПИТАЛИЗАМ

Своју глобалну моћ транснационалне компаније остварују путем контроле три најзначајнија тржишта: тржишта роба и услуга, финансијског тржишта и тржишта информација. На тај начин се поред економских процеса, контролишу и неекономски процеси, као што су: политички, културни, идеолошки итд. Тиме постаје јасно зашто се транснационалне компаније не устручавају да предузму све што сматрају потребним да заштите своје монополске интересе и убеди светску јавност да је и економски, а и сваки други рат, легитимно средство у заштити слободне трговине, слободног тока капитала, знања, људи и свега осталог што доприноси повећању профита.

Иза моћних транснационалних компанија стоје њихове моћне националне државе, које су увек спремне да их подрже у "светој мисији глобализације", ако треба и оружаном силом. У тим чињеницама треба тражити најважније разлоге пружања отпора присуству транснационалним компанијама у неразвијеним земљама, чак и кад је оно из економских разлога добродошло.

Као позитивни ефекти присуства транснационалних компанија, као "мотора" привредног раста у земљама тзв. трећег света, најчешће се наводе нови "свежи" капитал у виду директних инвестиција, без чега не може бити никаквог привредног раста; нова технологија, без које није могућ никакав напредак у подизању квалитета производа, конкурентности, структурних промена итд; повећање запослености, али и незапосленост, када се изводи технолошка модернизација, или приликом тзв. преузимања, када се затварају преузета домаћа предузећа; пораст извоза и девизних прихода неопходних за сервисирање спољних дугова и за нови увоз.

Почетком 21. века, транснационалне компаније контролишу директно или индиректно, две трећине светске производње и трговине, и три четвртине међународног трансфера технологије. Велика концентрација индустријског и финансијског капитала прети да наредних година достигне такав степен економске и финансијске моћи да ће бити у стању да практично контролише државне институције, па чак и установе међународне заједнице.

На тај начин настаје један нови квалитет капитала чија логика није више везана за матичну земљу него за систем као целину. Корпорацијски капитал рађа нови социоекономски систем: корпорацијски, односно предаторски капитализам. Оваква трансформација власничких односа представља претварање индивидуалног власништва у групно, односно у власништво производних група и групација, чиме су опет националне границе постале преуске за даљи развој производних снага. Мондијализационо се урушавају класичне државе – нације и јавља се нови тип капитализма којег "краси" неограничена експанзија.

Овај агресивни тип капитализма неки теоретичари називају и турбокапитализмом, јер има логику свеопште приватизације уз помоћ савремених технологија, посебно компјутерске. Зато се многе земље суочавају с неизбежним питањем економске одбране од турбокапитализма. Једна од значајних мера јесте примена новог концепта пословне шпијунаже, јер је недостатак информација, односно информацијски јаз у модерном друштву, кривац број један за све његове проблеме.

ПОВЕЋАЊЕ МОЋИ

Услед светских процеса глобализације, транснационалне компаније светско тржиште посматрају као јединствену целину и на њему наступају с јединственом пословном политиком продаје, маркетинга и инвестиција. Производи се више не прилагођавају укусима потрошача у региону, већ се креирају њихови укуси и тако настаје јединствена, глобална култура. Све врсте улагања постају мотивисане остваривањем стратешких конкурентских предности за компанију на, све више јединственом, светском тржишту. У области светске производње 1999. године постојало је око 60.000 транснационалних компанија са више од 500.000 страних филијала, које су контролисале око 25 одсто укупне светске производње.

Ако се упореди економски значај транснационалних компанија и држава у светској привреди очигледно је да су државе постале другоразредни привредни субјекти. Од 100 највећих привредних субјеката 51 чине компаније, а 49 државе, док највећа транснационална компанија има већу продају од друштвеног производа више од 150 држава.

Данас у свету расте број великих и моћних ТНК које по својој економској снази и потенцијалу далеко превазилазе многе државе и као такве могу да утичу на бројне економске и финансијске процесе у све већем броју земаља.

Осим што имају главну улогу у светској трговини (око 350 водећих ТНК држи у рукама око 40 одсто светске трговине), због чега је разумљиво да се селективно залажу и за либерализацију и за протекционистичке мере, ТНК постале су најважнији субјекти дугорочног инвестирања. За то су им преко потребни монетарна и валутна стабилност у земљама где улажу

ЕКОНОМСКИ РАТ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Западне земље, са САД на челу, после доласка трупа Кфора на Косово и Метохију, почеле су да воде прави међусобни рат, у намери да за своје компаније осигурају најбоље погодности и профите. Те компаније користе сва могућа средства да би се избориле за уговоре и што веће учешће у обнови порушене покрајине Србије, коју финансирају њихове владе. Обнова Косова и Метохије намеће огромне потребе, посла има много, а новца не фали. Само су Европска унија и Светска банка у ту сврху обећали да деблокирају између 26 и 32 милијарде франака кредита.

Свака од водећих земаља савезница у НАТОу сада покушава на све начине да обезбеди привилеговане позиције на косовском тржишту и осигура остварење не само економских, већ и војних и политичких циљева.

Американци су, пре него што су отворили међународни конкурс за избор најповољнијих понуда западних компанија, почели да финансирају на Космету неке од пројеката из сопствених државних фондова да би, на тај начин, дали приоритет компанијама из своје земље.

Немци покушавају да до максимума искористе свој економски углед на Космету, а италијанске компаније рачунају на подршку сопствене владе, која им је обећала нови закон који би им повећао конкурентност и олакшао добијање уговора на Косову и Метохији.

Велика Британија је и овог пута показала да јој је права специјалност убацивање својих дипломата и пословних људи на најугледније положаје у међународним организацијама.

Французи су, научивши лошу лекцију из рата у Босни и Херцеговини, када су у току рата чували Аеродром "Бутмир" код Сарајева, али су га у миру обновили Холанђани, међу припаднике своје армије уградила стотине експерата за реконструкцију, који поред осталог, имају мисију и да буду водичи француских компанија. Француска је имала извесну предност у односу на конкуренте зато што је специјални представник УН за Космет био Француз (Бернар Кушнер).

Видљив је утицај владиних агенција за развој, које су на терену задужене за кредите, а које су Космету доделиле њихове државе. Тако је америчка цивилна агенција USAID, која је већ милионима долара преплављива БиХ, одлучила да исто понови и на Космету. Агенција не крије да се новцем америчких пореских обвезника највише користе управо америчке фирме, јер је 80 одсто уговора финансираних тим средствима, додељено америчким компанијама. Европске земље такође сматрају своје донације Космету као инвестиције за своје компаније.

Да би се успело у оваквом економском рату понекад се користе и тенкови. Тако су Енглези, чим су стигли, тенковима "челицер" опколили термоелектрану у Обилићу, под изговором да су то учинили због безбедности. Прилаз централи дозволили су само изабраним инжењерима, наравно, Енглежима. Обнова централе зато није баш случајно поверена британским компанијама.

Поред тога, велике се битке воде између потенцијалних западних инвеститора за контролу над комбинатом "Трепча", рудником који је по производњи олова и цинка први у Европи. Французи се у томе сматрају повлашћеним, јер је рудник у "зони под њиховом контролом", а једна француска фирма већ поседује нешто мање од три одсто акција комбината. Једна Грчка фирма, такође, претендује на учешће у акцијама "Трепче", јер је још 1996. године потписала уговор о кооперацији са овом фирмом у вредности од 517 милиона долара. И Енглези хоће да им се да право да учествују у капиталу комбината, под изговором да су при његовом отварању далеке 1927. године управо они располагали концесијом од педесет година за његово експлоатисање, која им је укинута 1941. године.

СТО НАЈВЕЋИХ

	Country/Corporation	GDP/sales (\$m)		Country/Corporation	GDP/sales (\$m)
1	United States	8,708,870.0	51	Colombia	88,596.0
2	Japan	4,395,083.0	52	AXA	87,645.7
3	Germany	2,081,202.0	53	IBM	87,548.0
4	France	1,410,262.0	54	Singapore	84,945.0
5	United Kingdom	1,373,612.0	55	Ireland	84,861.0
6	Italy	1,149,958.0	56	BP Amoco	83,556.0
7	China	1,149,814.0	57	Citigroup	82,005.0
8	Brazil	760,345.0	58	Volkswagen	80,072.7
9	Canada	612,049.0	59	Nippon Life Insurance	78,515.1
10	Spain	562,245.0	60	Philippines	75,350.0
11	Mexico	474,951.0	61	Siemens	75,337.0
12	India	459,765.0	62	Malaysia	74,634.0
13	Korea, Rep.	406,940.0	63	Allianz	74,178.2
14	Australia	389,891.0	64	Hitachi	71,858.5
15	Netherlands	384,766.0	65	Chile	71,092.0
16	Russian Federation	375,345.0	66	Matsushita Electric Ind.	65,555.6
17	Argentina	281,942.0	67	Nissho Iwai	65,393.2
18	Switzerland	260,299.0	68	ING Group	62,492.4
19	Belgium	245,706.0	69	AT&T	62,391.0
20	Sweden	226,388.0	70	Philip Morris	61,751.0
21	Austria	208,949.0	71	Sony	60,052.7
22	Turkey	188,374.0	72	Pakistan	59,880.0
23	General Motors	176,558.0	73	Deutsche Bank	58,585.1
24	Denmark	174,363.0	74	Boeing	57,993.0
25	Wai-Mart	166,809.0	75	Peru	57,318.0
26	Exxon Mobil	163,881.0	76	Czech Republic	56,379.0
27	Ford Motor	162,558.0	77	Dai-ichi Mutual Life Ins.	55,104.7
28	DaimlerChrysler	159,985.7	78	Honda Motor	54,773.5
29	Poland	154,146.0	79	Assicurazioni Generali	53,723.2
30	Norway	145,449.0	80	Nissan Motor	53,679.9
31	Indonesia	140,964.0	81	New Zealand	53,622.0
32	South Africa	131,127.0	82	E.ON	52,227.7
33	Saudi Arabia	128,892.0	83	Toshiba	51,634.9
34	Finland	126,130.0	84	Bank of America	51,392.0
35	Greece	123,934.0	85	Flat	51,331.7
36	Thailand	123,887.0	86	Nestle	49,694.1
37	Mitsui	118,555.2	87	SBC Communications	49,489.0
38	Mitsubishi	117,765.6	88	Credit Suisse	49,362.0
39	Toyota Motor	115,870.9	89	Hungary	48,355.0
40	General Electric	111,630.0	90	Hewlett-Packard	48,253.0
41	Itochu	109,068.9	91	Fujitsu	47,195.9
42	Portugal	107,716.0	92	Algeria	47,015.0
43	Royal Dutch/Shell	105,366.0	93	Metro	46,663.6
44	Venezuela	103,918.0	94	Sumitomo Life Insur.	46,445.1
45	Iran, Islamic rep.	101,073.0	95	Bangladesh	45,779.0
46	Israel	99,068.0	96	Tokyo Electric Power	45,727.7
47	Sumitomo	95,701.6	97	Kroger	45,351.6
48	Nippon Tai & Tai	93,591.7	98	Total Fina Elf	44,990.3
49	Egypt, Arab Republic	92,413.0	99	NEC	44,828.0
50	Marubeni	91,807.4	100	State Farm Insurance	44,637.2

Sources: Sales: Fortune, July 31, 2000. GDP: World Bank, World Development Report 2000.

свој капитал, те одговарајући правни систем заштите својих инвестиција и безбедног трансфера добити. Већ из овог је видљиво да ТНК "морају" да се мешају у суверена права држава домаћина, а проблеми настају када то мешање покуша да прерасте допуштене оквири.

Иностране инвестиције у 2000. години достигле су износ од 1.270 милијарди долара, што је за 190 милијарди више у односу на 1999. годину. Поређења ради, оне су 1990. године износиле само 203 милијарде долара. Највећи део тих инвестиција извршен је путем куповине или преузимања предузећа у иностранству, првенствено посредством тзв. мегаинтеграције самих ТНК (стварање тзв. стратешких алијанси) и учешћем у приватизацији у земљама у транзицији.

Дакле, постаје јасно зашто се ТНК неће устручавати да предузму све што сматрају потребним да заштите своје монополске интересе и светску јавност увере да је и економски (трговински), а и сваки други рат, легитимно (а легалитет није тешко обезбедити, користећи "гласачке машине", право вета итд.) средство у заштити слободне трговине, слободног тока капитала, знања, људи и свега осталог што доприноси повећању профита. У ствари, оне су у стању да сваки свој потез објасне не само као исправну, него и као најбољу могућу меру, а сваког ко се томе покуша супротставити означиће као јеретика којег мора стићи "глобална правда".

Овладавање робном производњом, разменом, транспортом, банкарством и осигурањем и улагање енормног научно-технолошког потенцијала у нова достигнућа у области робне производње, повећава из дана у дан позиције моћи ових компанија до неслућених размера. ■

(У следећем броју: ТРКА СЕ НАСТАВЉА)

КАЛЕНДАР

16. октобар 1911.

Министар војни одредио да монаси, ђакони и свештеници служе војни рок од шест месеци у болницама, тзв. ђачки рок.

18. октобар 1912.

Влада Краљевине Србије објавила рат Турској. Два дана касније српске армије прешле су у наступање.

20. октобар 1944.

Завршена Београдска операција, током које су јединице НОВЈ, у садејству са совјетским јединицама маршала Толбухина, ослободиле Београд. У октобру су ослобођени и многи други градови у Србији: Ниш, Нови Сад, Бела Црква, Уб, Бор, Зрењанин, Кикинда, Панчево, Лесковац, Алексинац, Топола, Младеновац, Крушевац, Сомбор, Крагујевац, Шабац... А у Црној Гори: Пљевља, Вирпазар, Плав, Рожаје, Кумбор, Херцег Нови...

23–24. октобра 1912.

У близини Куманова вођена је прва одсудна битка између Српске и Турске војске, у којој је турска Вардарска армија претрпела тежак пораз. У Кумановској бици постигнута је једна од највећих победа балканских савезника у Првом балканском рату.

24. октобар 1945.

Ступила на снагу Повеља Уједињених нација, те се тај дан обележава као Дан Уједињених нација.

31. октобар 1941.

У току борби за ослобођење Краљева први пут су устаничке јединице дејствовале са два тенка заплена од Немаца. Формиран је први тенковски вод. Тај датум се обележава као Дан оклопних и механизованих јединица Војске Србије и Црне Горе.

ШТАМПА

НАРОДНА АРМИЈА

ТИТО СА ОФИЦИРИМА РАТНИМ ЗАРОБЉЕНИЦИМА

"У Земуну, 16. овог месеца по подне, маршал Југославије Јосип Броз Тито посетио је бивше активне официре који су се вратили из заробљеништва и ступили у Југословенску армију.

- Ја желим да ви, официри бивше југословенске војске, официри данашње југословенске армије, будете достојни руководиоци наше војске, рекао је том приликом Јосип Броз".

23. октобар 1945.

FRONT

ПРВИ КИЛОМЕТРИ КРУЖНОГ ПУТА ОКО БЕОГРАДА

"Назив кружни пут је у овом случају само делимично адекватан. То, у ствари, није затворен круг. Према перспективном плану он треба да повеже аутопут Београд–Загреб са Савом, да пређе Саву и да је у благом луку јужно од Београда споји са Дунавом, да пређе Дунав и да се споји са путем за Зрењанин".

30. октобар 1955.

ВОЈСКА

КОЧА ПОПОВИЋ, НАРОДНИ ХЕРОЈ И ГЕНЕРАЛ-ПУКОВНИК У РЕЗЕРВИ

"Вест о смрти Коче Поповића, легендарног команданта наше народноослободилачке борбе, првог начелника ГШ ЈНА у годинама мира, истакнутог државника и дипломате нове Југославије, цењеног пијца и грађанина света, стигла је када је лист био у штампи."

22. октобар 1992.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

ФОТО АЛБУМ

Вршидба у околини
Ћуприје (лето 1945.)

Припремио
Радован ПОПОВИЋ

КАСИЦА ВОЈВОДЕ РАДОМИРА ПУТНИКА,
ДАР ЊЕГОВОГ ПРАУНУКА ЗОРАНА ИВКОВИЋАИСПУЊЕНО
ЗАВЕШТАЊЕ

Изложба у галерији Војног музеја "Знамените личности Србије и Црне Горе у борби за ослобођење и уједињење и њихови предмети у збиркама Војног музеја" подстакла је већ постојећу намеру Зорана Ивковића, праунука војводе Путника, да тој установи подари лични предмет његовог прадеде.

Разгледајући изложбу, господин Ивковић је сетно посматрао изложене експонате, нарочито предмете војвода Степе Степановића и Живојина Мишића, жалећи што није заступљен и њихов саборац војвода Путник. Војни музеј није располагао ниједним његовим предметом. Зато је господин Ивковић, који живи у иностранству, одлучио да Војном музеју поклони личну касицу војводе Путника, коју је до тад љубоморно чувао у породичној оставштини.

Наиме, по његовом сведочењу, у породици је познато усмено "завештање" војводине кћери Радојке "да се војводини предмети предају на чување Војном музеју тек кад прође комунистичко време".

Касица је после мањег конзерваторског третмана постављена уз војводин портрет (рад сликара Едуара Хрибара), на поменутој изложби, након чега ће бити трајно изложена у сталној поставци Музеја. Израђена је у занатској

радионици Војнотехничког завода у Крагујевцу 1914. године, што се види са знака и натписа на њеној предњој страни. Метална касица је споља обојена светлобраон бојом због имитације дрвета. Ивице су опточене металним оковима са плитком гравуром у флоралним мотивима. На поклопцу је украсна ручка за ношење, механизам за закључавање, сакривен украсном металном плочицом на којој је гравирана година израде "1914", а на плочици је угравирано име власника (ћир-илично) "војвода Радомир Путник". Касица је служила за чување новца и ситних личних ствари.

Иначе, славни војвода био је ожењен Љубицом, кћерком Тодора Бојовића, потпуковника из Београда, са којом је изродио седморо деце, четири сина (Љубишу, Боривоја, Димитрија и Велимира, који је кренуо очевим стопама, напредујући до чина потпуковника) и три кћери (Милу, Милицу и Радојку).

Милица је била удата за капетана прве класе Јована Ивковића. Дародавац драгоцене касице Зоран Ивковић је њен унук од сина Гојка, резервног официра Војске Краљевине Југославије. ■

Анђелија РАДОВИЋ

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

УМЕЋЕ ЧИТАЊА

Сваки писац каткад сања о свом читаоцу – какав је он и како треба да чита да би тачно, и потпуно, схватио написано... Јер, савремен читалац обећава писцу жељену срећу духовног "сусрета"...

У извесном смислу сви смо ми "читаоци": поглед прелеће по словима, слова се слажу у речи, иза речи се крију одређено значење и веза, захваљујући чему речи постају реченице, и ти већ замислиш нешто свакодневично, исхитрено, пролазно, за кратку употребу, не увек из прве схватљиво, нешто лако нестајуће у бездану прошлости. Јадни су такви "читаоци"! Јадно је такво "читање"! То је механизам без духа. Бујица празнословља. Култура површности.

Не, оно што се одиста може назвати "читањем" – нешто је савим друго.

Пре свега, већ је написано оно што предстоји да се чита: неко је живео, мислио, осећао, можда и патео; он је хтео да нам исприповеди о нечем таквом што му се учинило важним – можда је то нешто значајно о важном; он је тражио реч и израз, борио се за истинитост и тачност, трудио се да пронађе лепоту и ритам. И ево, он нам поклања своје дело: новински чланак, песму, драму, роман, истраживање.

Пред нама су – богатство осећања, резултата, идеја, форми, слободних размишљања, позива, поредби, цело врело духовности – отворено и истовремено скривено, задатост, истовремено испуњена тајнописом. Нека онај ко то може ослободи овај окуп мртвих кукица, нека га ојасни и оживи, да би се затим загледао у њу. Мисле да је то лако; мисле да то могу сви... У ствари, за то су способни немноги. Зашто?

Зато што треба књижи удахнути сву своју пажњу, све душевне способности и тачну духовну припрему. Погледом прелетелим по редовима ништа нећеш добити; прво читање захтева усредсређену пажњу. Такође ћеш задобити мало, читајући тек хладним разумом и испразним уобразиљом. Треба свим срцем прихватити заносну страст, треба послушати ћув у свим дасима нежне лирске песме, а велика идеја може да захтева и читавага човека. То значи да читалац мора тачно обновити душевни и духовни чин писца, пратити га, живети са њим. Тек ће се тада догодити истински сусрет аутора са читаоцем. Јер, истинско читање – то је својеврсно уметничко провиђење, позвано и способно тачно и у потпуности да васкрсне духовне визије другог човека, да живи у њима, да се њима наслађује и духовно богати. То је победа над растанком, даљином и епохом. То је снага духа – оживљавати слова, откривати у себи унутрашња пространства, сазрцавати нематеријално, поистоветити се са непознатим, или чак мртвим људима, а заједно са ауторима, уметнички или у мислима, живети суштину васељене.

Читати значи искати и налазити – читалац се труди да пронађе закопано благо у свој његовој пуности, да га присвоји за себе. То је творачки процес; то је борба за сусрет; то је слободно јединство са оним ко је закопао благо; то је победоносни полет у оно што се чини немогућим.

Треба се бринути за уметност читања и чврстити је. Читање треба да буде дубоко, мора да постане стваралачко и сазрцавајуће. Само тада свако од нас може да созда дух и карактер у читаоцу, а шта носи у себи само распад.

По читању могуће је познати човека. Јер, сваки од нас је оно "шта" чита; и сваки човек је оно "како" чита; и сви ми постајемо оно што смо учили из прочитаног – букет цветова читањем скупљених у нама. ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге "Пред буктавим загонеткама Господњим", Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15 – 31. октобра

Православни

17. октобар - Свети Стефан и Јелена Штиљановић

19. октобар - Свети апостол Тома

27. октобар - Преподобна мати Параскева – Света Петка

31. октобар - Свети апостол и јеванђелист Лука Свети Петар Цетињски

Исламски

15–31. октобар – Рамазан

СВЕТИ СТЕФАН ШТИЉАНОВИЋ

Рођен је у Паштровићима. Био је српски деспот и велики родољуб и праведник Божији. Овај великан и српски кнез може се по свему упоредити са светим Александром Невским и светим краљем Јованом Владимиром. Умро је почетком 16. века (највероватније 1515. године). На његовом гробу, често се ноћу појављивала светлост, према којој су и пронађене његове мошти. Када је Стефанова жена Јелена видела његове нетљене мошти замонашила се и у манастиру до краја провела свој подвижнички живот. Стефаново тело дуго је почивало у фршкогорском манастиру Шишатовцу. За време Другог светског рата пренето је у Београд и положено у Саборну цркву где се и данас налази.

РАМАЗАНСКИ ПОСТ

Рамазански пост траје 30 дана. То је месец у коме исламски верници покушавају да се што више приближе Богу, клањајући, постећи чувајући себе од греха, чувајући свој језик и речи да се не би неко други узнемирио или, евентуално, повредио.

Иван Ћурковић ексклузивно за "Одбрану" говори о својим "одбранама", животним и професионалним

ПОБЕДА ЧАСТИ И

Када су јуна 2001. године у једној француској новини правили анкету, поводом 75 година фудбалског клуба "Сент Етјен", о томе ко је најбољи играч клуба свих времена, убедљиво прво место освојио је Иван Ћурковић. Иако је тада од престанка његовог тренирања у клубу било прошло скоро двадесет година, међу педесет играча читаоци су изабрали Ивана Ћурковића са 4.558 гласова, док је иза њега са 3.734 гласа био Освалдо Пјаца, потом Рошто, па Платини... То је само један од показатеља какав је траг у том клубу и Француској оставио овај Мостарац и један од разлога зашто је четири године касније одликован орденом Легије части.

Спортско друштво "Партизан" основано је пре шездесет година. Тачније, 4. октобра 1945, када је група официра, већином генерала, при Централном дому Југословенске армије формирала пет спортских секција: за фудбал, шах, кошарку, одбојку и атлетику, са намером да се војници такмиче у тим спортовима. Мало је до данас сачувано писаних докумената који детаљније говоре о настанку "Партизана", али се зна да су осам година секције биле ослоњене на армију, а од 1953. године постају самостални клубови удружени у Југословенско спортско друштво "Партизан". Тада је почео да расте и Фудбалски клуб са истим именом.

– Ми у "Партизану" са поносом истичемо да су наши први кораци везани за Југословенску народну армију. Настали смо у послератним данима, који су били испуњени великим народним полетом и надом, а када вас тако дочекују, онда треба и да оправдате та очекивања, да трајете дуго и да будете успешни. Мислим да смо за ових шездесет година у томе и успели. Иако су формалне везе са војском престале релативно рано, сарадња никада није јењавала, па и данас међу аматерским спортским радницима, који су важан ослонац нашег спорта, има доста официра.

Да ли је за "Партизан" била предност или недостатак то што је од постанка био ослоњен на војску?

УМЕЋА

– Веза са армијом “Партизану” је донела неколико изразитих предности. Војска је организација младих људи, а међу њима је велики број спортиста, тако да је “Партизан” још од првих дана био отворена институција у којој су се дресови освајали искључиво спортским способностима. Никоје место рођења није могло да донесе предност, али ни да га удаљи од праведног пласмана. На тај начин “Партизан” је постао југословенски клуб у правом смислу речи, пошто су у њега долазили спортисти из целе земље, и он није имао никакво локално обележје, иако је београдски клуб и по пореклу и по адреси. По тој формули стварала се и навијачка популација, која се окупљала око нашег имена. “Партизаново” југословенско обележје потврђује и податак да је увек био најгледанији гост, а тако је остало до данашњих дана.

Срећна околност за наше спортисте је била и то што је војска врло амбициозно и организовано кренула у развој спорта (снага и виталност једне земље огледа се у снази њеног спорта), па је тако обезбедила, за то време, најбоље стручњаке и услове за рад у секцијама.

Један од оснивача “Партизана”, Пеко Дапчевић, добио је орден Легије части, највише одликовање Француске, додуше другим поводом. Шездесет година касније, пре неки дан, Вама је Мишел Платини у име француског председника, тај

исти орден доделио у Београду. Шта за Вас интимно значи то велико признање?

– До сада сам добио готово сва највиша признања француске државе, а орден Легије части је круна свих одликовања, јер га добија само мали број људи. Од мојих другова из “Сент Етјена” ја сам први који га је добио. Поносан сам на тај орден који није само мој. То је заслуга и свих оних који су играли са мном. Моја је жеља била да ми орден буде додељен у Београду, а не у Јелисејској палати код председника Француске, зато што се поносим тиме што сам одавде и желео сам да са својим сународницима поделим ту радост.

Какво место у Вашем животу заузима Француска?

– Бројни пријатељи ме вежу за ту земљу. То је моја друга домовина. Французи су ми много тога дали, и ја сам им нешто мало вратио. И тамо се осећам као код куће, без икаквих комплекса. Познато је да сам после завршетка активне каријере, 1982. године, остао да радим у Француској и данас примам њихову пензију.

Какав приступ професији и животу човек треба да има да би постигао то што сте Ви постигли?

– Не знам да ли се мој приступ може узимати за добар пример, јер се добрим примером сматра онај који се може следити и копирати, а у мом случају изгледа ми као да је то тешко могуће. Дисциплина

и однос према многим ствари-ма у животу које сам имао такви су да их је тешко следити. Чини ми се да је потребно да имате ген који ће вам рећи када је нешто добро или лоше.

Бавити се врхунским спортом је изузетно тешко. То боли и често долазите у ситуацију када вам је душа у носу, али тада не смете да посустанете или попустите. Ја сам, углавном, био свестан да је тај бол пролазан. Сваком тренингу и утакмици прилазио сам као да су ми први или последњи. Наравно, за разлику од тренинга, на утакмицама никада нисам знао да ли ћу одбранити или примити гол, иако сам пре тога учинио све да се то не деси.

Исто тако, када постанете јавна личност, онда је потребна дисциплина у свему. Публика понекад жели да види великог шампиона и на коленима, али ни то не треба дозволити, мада сам и сам некада потајно прижељкивао да видим како изгледа када велики Мухамед Али падне. Тако и други вероватно прижељкују да виде како тај Ђурковић, који је проглашаван за најбољег, изгледа када падне. Ипак, највише због клуба и колектива, настојао сам да не показујем своје слабости. Због тога сам крајем 1980. године преко ноћи одлучио да престанем да играм. Морам да признам да сам, када сам донео ту одлуку, био најсрећнији човек на свету. Код већине великих спортиста бива управо супротно. Када заврше каријеру, они полако умиру, годинама, практично до краја живота. Код мене је било потпуно обрнуто. Природа је та која нам даје жељу и одузима је. Ако то можете да усвојите, онда ћете све лакше поднети.

Код великог броја професионалних спортиста јављају се физичке и психичке сметње када престану са активним бављењем спортом, јер организам тражи напоре на које је навикао?

– Наравно, то се често дешава, али ја нисам имао тај проблем и поносан сам на то. Откако сам престао активно да играм, дакле пуне 23 године, нисам пропустио недељу а да нисам имао три до четири тренинга. У просеку, када све саберем, месечно претрчим један маратон и изведем на стотине различитих вежби. То ме држи, даје ми психолошку, душевну и физичку равнотежу.

Више не играм фудбал и не пада ми на памет да станем на гол, иако су ме многи звали. То је зато што имам поштовање према себи и ономе што сам радио. Једног дана сам одлучио да престанем и то је заиста био крај. "Трајање" професионалног спортисте је десетак година. За то време проживите колико неко за 40 година. Ја сам 20 година био у спорту, значи проживео сам колико један осамдесетогодишњак. Нађите ми некога у тим годинама ко жели да ради.

На додели ордена рекли сте да се у спорту, као и у уметности, рађају велика дела. Шта бисте Ви истакли као велика дела која сте створили у свом животу?

Председник Србије Борис Тадић честитао је Ивану Ђурковићу орден Легије части који му је уручио Мишел Платини

– У свету фудбала постоји двеста педесет милиона лиценцираних лица која активно играју фудбал, а међу њима је само 100.000 професионалаца. Од њих, опет, око 30.000 је успешних, а врхунских је још много мање. Дакле, за успешно бављење фудбалом, баш као и у уметности, потребан је таленат. Код нас спортиста је све још компликованије, јер смо део колектива у који морамо да уклонимо своју способност. Опет, уметници имају априори садржану интелектуалну црту у том смислу што су имали прилику да уче то чиме се баве. Нажалост, нас који смо имали прилику да учимо је веома мало. Ми раније постајемо професионалци, раније почињемо да зарађујемо, и то нас одвлачи од школе. Када сам почињао да играм фудбал, мој отац је долазио да ме гледа на утакмицама и знао сам да је био веома поносан на моју игру, али сам, исто тако, знао да морам да завршим школу. Данас тога нема, јер родитељи кажу деци: играј фудбал, а ја ћу да ти оправдам часове.

Говоримо о озбиљном приступу тренинзима и игри. Колико је данас од те озбиљности остало у професионалном бављењу спортом?

– Многе су ствари сличне, само је дошао новац. И раније га је било, али је све било скромније. Скромност је некада била врлина, помагала је и да досегнете до успеха. Данас тога има мање, а више медијске пажње, телевизије и сујете – тако да је изузетно тешко тим младим људима да остану реални. Раније је све било мање изражено, иако је то што сам зарађивао било баснословно у односу на оно што је зарађивао мој отац. Његову плату сам премашио када ми је било 19 година. Да не говорим касније, када сам отишао у Француску. Тада је мој трансфер износио 50.000 долара, а плата ми је била 1.000 долара, и сматрао сам себе најбогатијим човеком на свету.

У спорту се данас врте много веће суме новца, па су и жеље веће. Рећи ћу једну ствар која може да звучи помало апсурдно. Спортска популација релативно лако зарађује новац, јер нема ништа лепше него радити нешто што волите и што вам причињава огромно задовољство и бити краљевски награђен за то. Међутим,

пошто зарађујеш доста, а немаш осећај да зарађујеш, јер си у игри, не можеш ни да цениш тај новац на прави начин. Баш због тога, фудбалери врло често банкротирају.

Саставни део фудбала и спорта уопште су победе, али и порази. Како сте се ви носили са поразима?

– То није лако, посебно када сте такмичар. Порази увек оставају трагове, али морате да научите да из њих црпите искуства. Порази сам тешко доживљавао, али ни победе нисам доживљавао са еуфоријом, као да је све завршено. Не можете гарантовати да ћете увек бити победник, али можете гарантовати да ћете се борити. Важно је учествовати, борити се и дати све од себе. Како ћете да доживите порази зависи и од искуства. На почетку каријере током утакмице можете да видите на трибинама кога год хоћете, добар део концентрације је тамо, док на крају каријере не видите никога, не знате да ли играте пред двадесет, тридесет или седамдесет хиљада гледалаца, јер ништа не чујете. Толико сте концентрисани на игру. Наравно, то је ствар искуства.

Какав је био приступ игри када сте играли за репрезентацију. Шта је она представљала за Вас?

– За мене је репрезентација била врхунац, јер смо тако били васпитавани, а химна коју смо слушали пре почетка утакмице била је нешто најважније. То ми је остало до данашњих дана, ја имам само једну химну – “Хеј Словени”. То је химна пред којом навиру велике емоције и мислим да је она спортистима који су са њом постизали огромне успехе до данас остала у срцу. Био сам и остао Југословен зато што су сви спортски и културни простори наше бивше земље били моји и они ми припадају. Не желим да их се одрекнем. Шездесет година размишљам на начин којим ме је та држава научила и мислим да је од мене направила доброг грађанина. Због свега тога играње за репрезентацију је за мене био велики чин патриотизма, части, задовољства и одговорности.

Шта очекујете од сусрета наше репрезентације са Литванијом и Босном и Херцеговином?

– Очекујем да победе, јер не могу да будем песимиста. Исто сам очекивао и од утакмица које су се недавно за “Партизан” завршиле тако како су се завршиле. После њих сам видео да је негде направљена грешка и да је нефудбалско надвладало фудбалско. Чим се та равнотежа изгуби и нефудбалско превагне, нешто није у реду и не може се доћи до успеха. Резултат је увек одраз онога како радимо, односно како колектив функционише. Ако сви не “звучимо” као симфонијски оркестар, ако један фалшира – то се осети. Морамо сви да делујемо у истом правцу и са истом идејом.

Избором новог тренера показали смо да је “Партизан” успео за кратко време да преброди проблем. Тренер је неко ко је веома важан за тим и он је тај који ствара атмосферу, улива поверење, помаже. Када је почело да се губи неопходно поверење, што је изазвало и кризе у игри клуба, као логичан след потеза дошао је избор новог тренера.

Шта је то што бисте из своје каријере и живота издвојили као највредније?

– То што имам породицу. Супругу и ћерке које су имале пуно разумевање за моје обавезе, а ја сам настојао да све слободне тренутке које смо проводили заједно, проведемо што квалитетније. Нажалост, код спортиста има много породичних ломова, развода, јер се ми млади женимо, а око нас је увек много особа које привлачи наша популарност, тако да исхитрено улазимо у бракове. Убрзо дођу деца, а када после десетак година популарност опадне, схватите да поред себе имате особу коју не познајете.

Моја породица је успела да се одржи на окупу, што ми улива додатну сигурност у животу. Када се са путовања враћам у свој дом, знам да ћу тамо наћи сигурно уточиште и инспирацију за ново сутра. ■

Сања САВИЋ
Снимили Горан СТАНКОВИЋ
и Даримир БАНДА

ОДБРАНА

НАРУЦБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин ОДБРАНА до краја 2005. године (шест бројева), по претплатној цени од 540 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред. Наручбеницу и уплатницу слати на адресу:

НИЦ „Војска“, Катанићева 15, 11002 Београд.

Рекламацију због неуручења пошиљке примамо у року од 30 дана.

У случају спора надлежан је Други општински суд у Београду.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон: _____

Место и број поште _____

Потпис наручиоца _____

10000 KORAKA
DO SAVRŠENOG
ZDRAVLJA

PLUS POPFARM
Tel. 011/432942
ul. Ljubostinska 7

PEDOMETAR
brojač koraka

ВОЈНОМЕДИЦИНСКА АКАДЕМИЈА

Расписује

КОНКУРС

За избор и реизбор лица у наставничка и сарадничка звања
Војномедицинске академије у Београду:

а) И з б о р – на формацији ВМА:

1. Два наставника за предмет НЕУРОЛОГИЈА у ванредног професора;
2. Једног наставника за предмет НЕУРОЛОГИЈА у звање доцента;
3. Једног наставника за предмет ПСИХИЈАТРИЈА у звање доцента;
4. Једног сарадника за предмет НЕУРОЛОГИЈА у звање асистента;
5. Једног сарадника за предмет ПСИХИЈАТРИЈА у звање асистента.

б) Р е и з б о р – на формацији ВМА:

6. Једног наставника за предмет НЕУРОЛОГИЈА у звање доцента;
7. Једног сарадника за предмет НЕУРОЛОГИЈА у звање асистента.

УСЛОВИ КОНКУРСА

Конкурсанти могу лица на служби у Војсци Србије и Црне Горе која испуњавају следеће услове:

ОПШТИ УСЛОВИ: да су држављани СЦГ; да се против њих не води кривични поступак или поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности односно који нису осуђивани за таква дела казном затвора дуже од шест месеци (утврђује по службеној дужности надлежни орган); да су завршили медицински факултет и да испуњавају услове прописане Законом о војним школама и војним научноистраживачким установама Војске Србије и Црне Горе за избор у одговарајуће наставничко односно сарадничко звање; да имају објављене научне и стручне радове; да показују склоност за наставнички рад.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ: за научна звања под редним бројем 1, 2, 3, и 6 могу конкурсати лица која имају научни степен доктора наука из области за коју се бирају; за сарадничка звања под редним бројем 4, 5, и 7 могу конкурсати лица која имају академски степен магистра наука; за научно звање под редним бројем 1 могу конкурсати професионална војна лица која су у последња два периода оцењивања добила службену оцену најмање "врло добар" (истиче се); за научна звања под редним бројем 2, 3, 4, 6 и 7 могу конкурсати цивилна лица која су у последња два оцењивања добила службену оцену најмање "врло добар".

Предност при избору имају кандидати који:

имају дужи наставнички стаж у извођењу наставе из предмета за који конкуришу; имају више објављених научних и стручних радова из предмета односно научно-наставне области за коју конкуришу; се служе са више страних језика.

НАЧИН КОНКУРСАЊА

Молбе се подносе Војномедицинској академији Београд, Црно-травска брoј 17.

Уз молбу се прилаже: оверена фотокопија уверења о држављанству; оверене фотокопије диплома – уверења о завршеном факултету и докторату односно магистеријуму; списак објављених стручних и научних радова са радовима у прилогу; биографију са описом кретања у служби, а посебно бављење наставничким дужностима и бављење научноистраживачким радом.

Фотокопије докумената оверавају се код персоналног органа јединице – установе у којој је кандидат на служби.

Конкурс је отворен 30 дана од дана објављивања у магазину "Одбрана".

О резултатима избора кандидати ће бити писмено обавештени у року од 10 дана након извршеног избора.

Све информације могу се добити у Секретаријату Наставно-научног већа ВМА на телефон 2661-122 локал 26-384. ■

СРЕБРНИ СУСРЕТ

Двадесет пет година од завршетка школовања 33. и 33.А класе обележиће окупљање 29. октобра 2005. године у 12,00 часова у Београду, у Хотелу "Бристол" (код аутобуске станице).

Ближе информације могу се добити на телефоне: 29-813 (2063-813) – Солдат; 29-517 (2063-517) – Лаловић и 35-265 (2350-265) – Крсмановић. ■

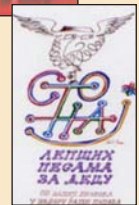
ПРЕПОРУЧУЈЕМО

Најлепши
поклон за најдраже

КЊИГЕ ЗА ДУШУ И ЉУБАВ

Обрадујте своје
најмилије лепом књигом

1. ЖЕНИ С ЉУБАВЉУ

330 мисли и стихова познатих личности и песника о жени и љубави
Цена 250,00 динара

2. НАЈЛЕПШЕ ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ НАШИХ ПЕСНИКА

Сто најлепших песама о љубави
50 песника
Цена 250,00 динара

3. НАЈЛЕПШЕ ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ СТРАНИХ ПЕСНИКА

Сто најлепших песама о љубави
70 светских аутора из 20 земаља
Цена 250,00 динара

4. НАЈЛЕПША ЉУБАВНА ПИСМА

Писма великих љубави знаних и незнатих личности из земље и света
Цена 300,00 динара

5. МАЈЦИ С ЉУБАВЉУ

Изабране пословице, мисли и изреке, народне питалице, наши и страни песници о мајци
Цена 300,00 динара

6. СТО НАЈЛЕПШИХ ПЕСАМА ЗА ДЕЦУ

Најлепши стихови педесет наших песника у избору дечјег песника, публицисте и глумца Раше Попова
Цена 300,00 динара

7. КОМПЛЕТ СВИХ ШЕСТ КЊИГА

Цена 1.200,00 ДИНАРА
(ПОПУСТ 450,00 ДИНАРА)
У цену су урачунати поштарина и ПДВ

НАРУЦБЕНИЦА

Наручујем књиге под редним бројем /комплет.....укупнодин.

Купац

Адреса поручиоца.....

Уплату извршити на жиро рачун: 205-47065-28

YU marketing press, Београд

Доказ о уплати или наруцбеницу послати на адресу:
YU маркетинг пресс, 11000 Београд, Браће Јерковића 69.

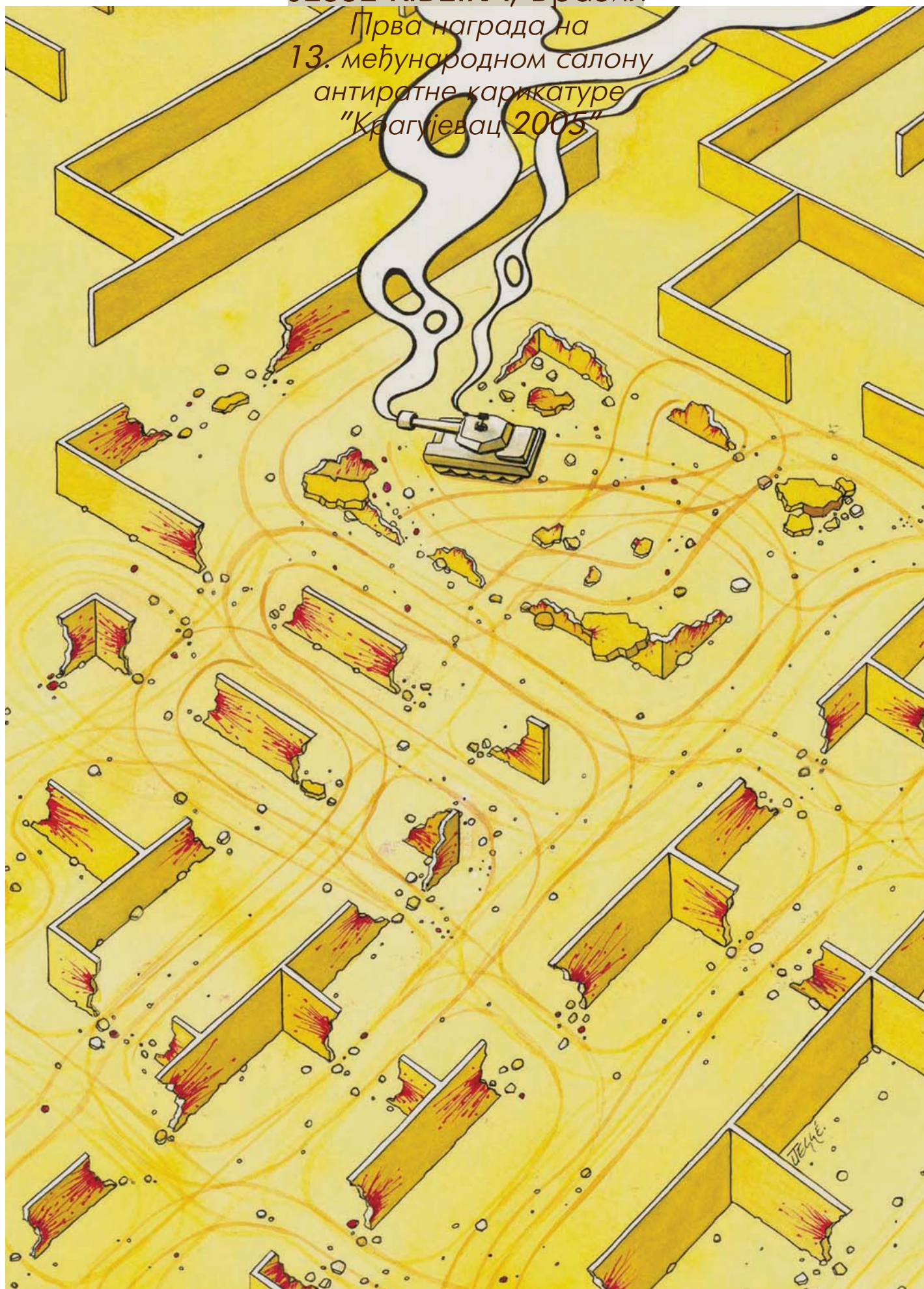
Издања можете добити и поузећем
(поруцине и информације телефоном 011/2460-426.)

За десет и више комплета одобравамо
додатни попуст

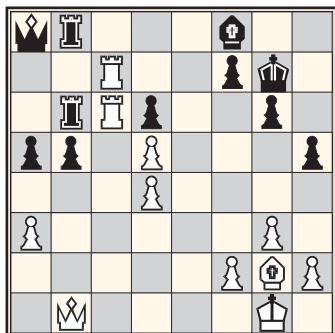

JESSE RIBEIRA, Бразил

Прва награда на
13. међународном салону
антиратне карикатуре
"Крагујевац 2005"

Комбинација ОНЕЈ – КАЛИНАГА Турска, 1984.

Бели: Кг1, Дб1, Цц6, Тц7, Лг2, а3, д4,
д5, ф2, г3, х2
Црни: Кг7, Да8, Тб6, Тб8, Лф8, а5,
б5, д6, ф7, г6, х5

Бели на потезу.

1.Тф7!! Кф7

Муке су увек веће ако човек има један једини потез.

2.Тц7 Ле7

На 2...Кф6 3.Де4 са добитком.

На 2...Ке8 3.Дг6 Кд8 4.Дф7 такође.

3.Де4 Те8 4.Де6 Кф8
После 4...Кг7 5.Ле4 Тб7 6.Дг6
Кф8 7.Дх6 Кг8 (исто би му дошло
и са 7...Кф7 због Лг6) и победо-
носно 8.Лх7.

5.Ле4 Тб7 6.Лг6 Кг7 7.Дф7 Кх6
8.Дх7 Кг5 9.х4

Не спасава 9...Кг4 10.Дх5
Кх3 11. Дф5 мат.

1:0

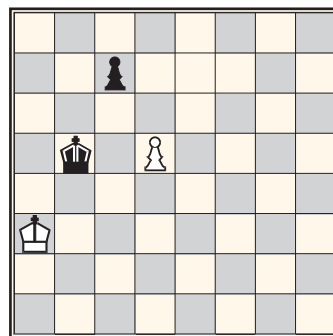
Занимљивости ШАХИСТИ ГОВОРЕ СРПСКИ

Мање је познато да су и светски познати шахисти сасвим солидно говорили српски језик. То се, пре свих, односи на представнике чувене руске школе шаха: Ботвиника, Петросјана, Корчноја... Међу њима најбољи је био Михаил Таљ. Популарни Миша је волео нашу земљу, људе, обичаје... Наравно и турнире, играче с којима је склопио трајна пријатељства. Многи стручњаци и данас сматрају да је био не само шампион магичне игре већ један од најинтелигентнијих играча

свих времена. Течно је говорио дванаест језика, међу њима и српски. Када су га једном питали да ли је учио наш језик, одговорио је: "Не, само сам слушао и памтио". Човеку са таквом интелигенцијом очигледно нису требали уџбеници.

Добро, то су људи са славенских говорних подручја. А шта рећи када Мађар научи српски. Реч је о великом шаховском шмекеру Андрашу Адорјану, једном од најдаровитијих играча у богатој историји наших северних суседа. Додуше, слабије говори, али све разуме, без проблема чита наше часописе. И он је велики поклоник нашег шаха, проверени је пријатељ наше земље. Нарочито воли наш главни град, Врњачку бању, Суботицу... За нас га, истиче, вежу бројне и веома лепе успомене. Његово име је трајно забележено у историји мађарског шаха јер је носио титулу светског првака у екипној конкуренцији, први који је са својим тимом прекинуо вишедеценијску владавину Совјета.

Поуке НИЈЕ СВЕ ИСТО (Дуклос, пре мало више од сто година)

Бели: Ка3, д5

Црни: Кб5, ц7

Бели на потезу.

После 1.Кб3? Кц5 2.Кц3 Кд5
3.Кд3 Кц5 4.Кц3 ц6! Бели би изгубио. Губи и са 2.д6 Кф6! (наравно, не 2...цд6? 3.Кц3 реми)
3.Кц4 Кц6! 4.Кд4 Кб5.

Али, има излаза:

1.д6! цд6 2.Кб3 Кц5 3.Кц3 Кд5
4.Кд3 Ке5 5.Ке3!
Реми!

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

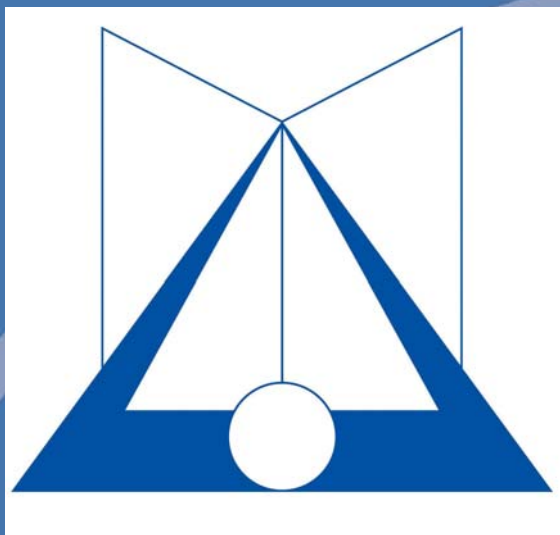
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17						18				19						
20						21				22						
23										24						
25					26							27				
28				29				30			31	32				
33								34							35	36
37	38								39							
40						41	42			43			44			
45				46								47				
48								49								
50								51			52					
53								54			55					

ВОДОРАВНО:

17. Тениски реквизит, 18. Плиш, кадифа, 19. Ниски ормариф у кухињи за прање посуђа, судопера, 20. Сабласти, утваре, 21. Сајџија, 22. Најсветија места старогрчких храмова, 23. Давати савете коме, 24. Лов на ракове, 25. Град у Немачкој, родно место Карла Маркса, 26. Сарадња, суделовање, 27. Јапанске кратке песме; немачко женско име, 28. Фестивалски град на Азурној обали, 29. Лучки град у Француској, 30. Део животињског тела, 32. Врста драгог камена плаве боје, 33. Беда, немаштина, 34. Распадања, растурања, 38. Туристичко место на Кварнеру (Хрватска), 39. Припадник једног словенског народа, 40. Касимин имењак, 42. Аждаја, неман, 43. Старојеврејски краљ, 44. Врста шарених папагаја, 45. Стари Словен, 46. Скрнављење светиње, 47. Празитељ Балканског полуострва, 48. Врста експлозива, пронашао га је Алфред Нобел, 49. Јужни део Јужне Америке, 50. Уобичајени назив за САД, 51. Кухињска посуда с тучком, 52. Убудуће, одсада, 53. Реткост (лат.), 54. Татјана одмила, 55. Заковица.

УСПРАВНО:

1. Право име Светог Саве, 2. Наша глумица и књижевница, 3. Холивудски глумац и режисер, 4. Лако испарљива течност, етар, 5. Име римског историчара Ливија, 6. Суво грање, суварје, 7. Град у Румунији, 8. Мајка, мати, 9. Машина за чишћење жита и сортирање зрнеља по величини, 10. Припадник Сарта, потурчених Иранца, већином трговаца, 11. Змијски цар, 12. Женско име, Дикослава, 13. Мушко име, 14. Учесник полуфиналних такмицења, 15. Врста малих америчких медведа, 16. Река (енгл.), 21. Свануће, свитање, 24. Избављење, 26. Најзначајнији представник енглеске класичне политичке економије, 27. Речна острва, 29. Велика светска новинска агенција (United press International), 30. Засебна зградаца уз сеоску кућицу, хајат, војат, 31. Слађанова имењакиња, 32. Покрет руком да се нешто узме или учини, 34. Лекар који лечи алопатијом, 35. Аријанин имењак, 36. Дебело импрегнирано непромочиво платно, цирода, 37. Сталан састав војних јединица, 38. Дух, душа (лат.), 39. Зељаста средоземна биљка, лопарина, 41. Галаме, граје, викања, 42. Државна шума, 43. Планина у источној Србији, 44. Становници предњег дела Индије, 46. Делови хектара, 47. Јаје (грч.).

**ДИРЕКЦИЈА
ЗА ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈУ
011/3203-252**

ул. Кнеза Милоша 33, 11000 Београд

**РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА
ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈУ - БЕОГРАД
011/3000-169**

ул. Мајке Југовића 19, 11000 Београд

**РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА
ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈУ - НОВИ САД
021/547-006**

ул. Футошка бр. 26, 21000 Нови Сад

**РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА
ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈУ - НИШ
018/522-892**

ул. Клуб Војске, 18000 Ниш

**РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА
ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈУ - ПОДГОРИЦА
081/244-770**

ул. V Пролетерске бр.4, 81000 Подгорица

Program PRISMA
Centar za obuku Beograd
Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu

**ЦЕНТАР ЗА ОБУКУ ПРИ ФАКУЛТЕТУ ОРГАНИЗАЦИОНИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

ТЕЛ. 011/ 39-50-891

ул. Јове Илића 154, 11000 Београд

**ЦЕНТАР ЗА ОБУКУ ПРИ
МАШИНСКОМ ФАКУЛТЕТУ
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ**

ТЕЛ. 018/500-661; 500-662

ул. Александра Медведова 14
18000 Ниш

"ЗАЈЕДНИЧКИ ХОРИЗОНТ 02 - 2005"

Снимио Звонко ПЕРГЕ

